

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Prezes NIK

LRZ.411.5.1.2024

Pani
Hanna Wróblewska
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ul. Krakowskie Przedmieście 15/17
00-071 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

S/24/005/LRZ Zawarcie i realizacja umowy o utworzenie instytucji kultury pod nazwą Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II (w organizacji)

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa

T *48 22 444 50.00, F -*48 22 444 57 93

nik@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Hanna Wróblewska, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, od 13.05.2024 r. ² W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Bartłomiej Sienkiewicz od 13.12.2023 r. ³ do 13.05.2024 r. Dominika Chorosińska od 27.11.2023 r. ⁴ do 13.12.2023 r. Piotr Gliński od 16.11.2015 r. ⁵ do 27.11.2023 r. ⁶
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania MKiDN związane z zawarciem umowy o utworzeniu instytucji kultury pod nazwą Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II. 2. Nadzór nad realizacją i rozliczanie udzielonego dofinansowania.
Okres objęty kontrolą	Lata 2018-2024, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i/lub po tym okresie, o ile mają one związek z kontrolowaną działalnością
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23.12.1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁷
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	1. Dariusz Herda, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/141/2024 z 30.10.2024 r. 2. Wojciech Machowicz, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/142/2024 z 30.10.2024 r.

(akta kontroli: tom I str. 3-4)

---

¹ Dalej zwane także Ministerstwem lub MKiDN.

² Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 maja 2024 r., M.P. poz. 360

³ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 grudnia 2023 r., M.P. z 2023 r., poz. 1383

⁴ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 listopada 2023 r. M.P. z 2023, poz. 1288

⁵ Postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 listopada 2015 r. M.P. z 2015, poz. 1091, z dnia 11 grudnia 2017 r. M.3333P. poz. 1152, z dnia 15 listopada 2019 r. M.P. poz. 1092.

⁶ od 1 marca 2021 r. do 25 października 2021 r. jako Minister Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu

⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna⁸ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁹, jako organizatora instytucji kultury, polegające na zawarciu z Fundacją Lux Veritatis z siedzibą w Warszawie jako Założycielem, umowy z dnia 20.06.2018 r. o utworzeniu instytucji kultury pod nazwą Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II (w organizacji) oraz nadzór nad jej realizacją.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Podjęcie przez Ministra decyzji o współprowadzeniu Muzeum na podstawie art. 21 ust. 2 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej¹⁰ z Fundacją Lux Veritatis¹¹ było w zrealizowanym zakresie nieuzasadnione, a przez to niegospodarne i niecelowe.

Ministerstwo nie posiadało żadnych analiz wskazujących na zasadność utworzenia instytucji kultury o takim charakterze, ani wskazujących, że Fundacja posiada potencjał (zasoby muzealne i wiedzę), które uzasadniałyby potrzebę i cel takiego przedsięwzięcia i jego realizacji.

Minister podjął decyzję na podstawie osobistego przeświadczenia i zaufania do, jak określił „środowiska toruńskiego”, które w ocenie Najwyższej Izby Kontroli było obarczone dużym ryzykiem niepowodzenia zakładanego przedsięwzięcia.

Fundacja nie wykazywała bowiem żadnego doświadczenia w prowadzeniu działalności muzealnej, a wnoszone przez nią zasoby muzealne były niewystarczające do podjęcia przewidzianej w umowie i statucie działalności wystawienniczej w zakładanym zakresie cyt. *„obejmującym ponad 1000-letnią historię chrześcijańskiej Polski, przybliżającej wydarzenia i postaci wielkich Polaków od czasów średniowiecza do współczesności - ze szczególnym uwzględnieniem nauki św. Jana Pawła II i jej oddziaływania na losy Polski, Europy i Świata”*.

Jednocześnie Fundacja w umowie deklarowała wniesienie zasobów muzealnych w postaci 18 relikwii Świętych i Błogosławionych, zbiorów zarejestrowanych nagrań wideo i audio stanowiących zgłoszenia o osobach zaangażowanych w ratowanie ludności żydowskiej w czasie II wojny światowej i okupacji niemieckiej, zbioru biogramów (dokumentów, na podstawie których stworzono listę Polaków zamordowanych za pomoc Żydom) oraz innych materiałów źródłowych związanych z losem Polaków zamordowanych za pomoc Żydom w czasie II wojny światowej oraz tzw. varia obejmujące m.in. vota, obrazy sakralne, i wyroby rzemiosła użytkowego.

Fundacja nie wskazywała też na jakiekolwiek doświadczenie w zakresie pozyskiwania muzealiów, które pozwoliłoby na zgromadzenie wartościowych

---

⁸ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁹ Dalej zwanego też Ministrem.

¹⁰ Ustawa z dnia 25 października 1991 r. (tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 87 ze zm.) - dalej zwana ustawą o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

¹¹ Dalej zwaną także Fundacją lub Fundacją LV.

eksponatów muzealnych, dlatego też jeszcze w trakcie budowy siedziby Muzeum zleciło nowe zadanie polegające na opracowaniu koncepcji wystawy stałej i pozyskiwaniu eksponatów firmie zewnętrznej¹².

Brak wystarczających eksponatów oraz brak doświadczenia w zakresie ich pozyskiwania stanowiły istotne przyczyny niepodjęcia przez Muzeum działalności wystawienniczej oraz wygenerowały dodatkowe koszty związane z koniecznością sfinansowania zakupu muzealiów i opracowania wystawy.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli koszty tego zadania nie wynikały z Umowy o utworzeniu instytucji kultury i zostały przez Ministerstwo przejęte i poniesione nielegalnie i niecelowo. Umowa nie przewidywała bowiem dla Ministra zobowiązania do realizacji inwestycji polegającej na opracowaniu założeń i kompleksowej realizacji wystawy stałej. To Fundacja Lux Veritatis deklarowała w Umowie wniesienie na rzecz Muzeum wszelkich niezbędnych koncepcji (tj. koncepcji Muzeum, koncepcji architektonicznej, koncepcji ekspozycji stałej) oraz unikalnych zbiorów muzealnych.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli wydatkowanie na nieprzewidziane w Umowie zadanie kwoty 57.297.174,80 zł stanowiło szkodę Skarbu Państwa i rażąco naruszało zasady wydatków publicznych, określone w ustawie o finansach publicznych, które stanowią m.in., że powinny być one dokonywane w sposób celowy i oszczędny oraz w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań (art. 44 ust. 3 pkt 1 i 3).

Zadeklarowane przez Założyciela w ramach umowy składniki majątkowe i prawa do nich, w postaci własności zbiorów muzealnych, użyczenia Kaplicy Pamięci i Biblioteki nie były weryfikowane przez służby Ministra pod względem wartości historycznej, przydatności merytorycznej dla potrzeb nowotworzonego Muzeum, ani pod względem ich wartości materialnej. Ministerstwo nie posiadało żadnych analiz uzasadniających ich przyjęcie na potrzeby Muzeum. Wartość wnoszonych składników określona została jedynie w przedstawianych przez Fundację wycenach sporządzonych na jej zlecenie.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli brak weryfikacji wartości wnoszonych składników majątkowych w postaci zbiorów muzealnych - świadczy o niewłaściwym zabezpieczeniu interesu Skarbu Państwa.

Wycena zbiorów opiewająca na wartość 88.242.000 zł została dokonana w sposób niezwykle uproszczony poprzez przyjęcie uśrednionej wartości jednej minuty nagrania audio-wideo oraz pojedynczej karty w rejestrze.

W wycenie w żaden sposób nie odniesiono się do zawartości merytorycznej zbiorów, które świadczyłyby o ich unikatowym charakterze, uzasadniających jednocześnie zaangażowanie Ministra w utworzenie na ich podstawie instytucji kultury.

---

¹² Konsorcjum KŁAPUT PROJECT s.c. i PIERÓG & Partnerzy Kancelaria Prawna wyłonionym w wyniku postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, umowa z dnia 20.06.2018 r. została zawarta przez Ministra z rażącym naruszeniem interesu Skarbu Państwa.

W umowie określono okres działania instytucji kultury do 31.12.2023 r. (tj. zaledwie 5 i pół roku od zawarcia), a jej dalsze funkcjonowanie było uzależnione od zgodnego wyrażenia woli zarówno przez Ministra, jak i Założyciela.

Minister zobowiązał się natomiast do przekazania dotacji celowej w kwocie 70.000.000 zł na wydatki majątkowe polegające na wybudowaniu w latach 2018-2020 obiektu muzealnego.

Ponadto Minister zaakceptował, że Muzeum uzyska jedynie czasowe prawo użytkowania do 31.12.2022 r. nieruchomości, na których miał zostać wybudowany obiekt. Nieruchomości te natomiast stanowiły własność lub były w wieczystym użytkowaniu Fundacji.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli rażącym naruszeniem interesu Skarbu Państwa było zawarcie w umowie przepisu, zgodnie z którym w przypadku likwidacji Muzeum, Założyciel nie będzie zobowiązany do zwrotu poniesionych przez Ministra środków, pod warunkiem dalszego prowadzenia działalności muzealnej przez okres co najmniej dziesięciu lat, niezależnie od prawnej formuły takiej działalności i pod warunkiem utrzymywania w całości oraz eksponowania w ramach ww. działalności zbiorów stanowiących własność zlikwidowanego Muzeum.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zapis ten skutkuje tym, że sfinansowane przez MKiDN przedsięwzięcie na kwotę 205,9 mln zł może stać się w stosunkowo krótkim czasie w całości własnością prywatną.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że zapisy umowy dopuszczające możliwość likwidacji Muzeum wskutek braku zgodnego wyrażenia woli przez Ministra oraz Założyciela są niezgodne z przepisami ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

W ocenie NIK, brak zgodnego wyrażenia woli przez strony umowy nie jest tożsamy ze szczególnie uzasadnionym przypadkiem w rozumieniu art. 22 ustawy, a zatem jako sprzeczny z prawem jest nieważny w świetle przepisu art. 58 § 1 kodeksu cywilnego.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zakres realizowanej inwestycji przewidziany do sfinansowania środkami publicznymi został określony rażąco nierzetelnie ponieważ wybudowany obiekt przeznaczony na siedzibę Muzeum obejmował w znacznej większości pomieszczenia i powierzchnie, których związku z działalnością muzealną nie wykazywano.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Umowa w swych założeniach od początku wskazywała, że inwestycja jest częścią projektu realizowanego przez Założyciela tj. przez Fundację Lux Veritatis., co wprost podano w preambule tej Umowy,

wskazując, że jest ona częścią realizowanego przez Fundację projektu stworzenia Centrum „Polonia in Tertio Millennio”.

W kontroli ustalono, że Ministerstwo nie dysponowało ani ww. projektem Centrum, ani samym projektem budowlanym tej inwestycji.

W konsekwencji sfinansowano obiekt o powierzchni ok. 11 tys. m², którego tylko część o powierzchni ok. 2,7 tys. m² (tj. ok. 25% budynku) miała być przeznaczona na przestrzeń ekspozycyjną Muzeum. Pozostała część obejmowała takie pomieszczenia jak m.in. dwie sale widowiskowe, w tym jedną na ponad 800 miejsc, a drugą na ok. 110 miejsc, trzy sale prób oraz inne pomieszczenia spełniające funkcje uzupełniające, punkt gastronomiczny, zaplecze administracyjne (socjalne i techniczne), a także kaplicę wraz z zakrystią.

Rażącym przekroczeniem związku inwestycji z działalnością muzealną jest, w ocenie Najwyższej Izby Kontroli, zaakceptowanie w kosztach budowy tzw. strefy zamieszkania zbiorowego, która na trzech kondygnacjach obejmowała łącznie 15 apartamentów mieszkalnych, które zajmowały łączną powierzchnię ok. 750 m², a zatem ok. 7% powierzchni całej inwestycji oraz ok. 28% w proporcji do zakładanej przestrzeni ekspozycyjnej Muzeum.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli wybudowany w wyniku inwestycji budynek mógł spełniać funkcje wielu innych form organizacyjnych instytucji kultury (np. teatru, filharmonii, kina), a także funkcję wykraczającą rażąco poza ten zakres - w postaci możliwej działalności hotelarskiej (15 apartamentów).

Zawarta Umowa o utworzeniu Muzeum oraz jego statut takich form nie zakładały.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zrealizowanie inwestycji budowy muzeum w takim rozmiarze stanowiło rażące złamanie zasady finansów publicznych, określonej w art. 44 ust. 3 ustawy o finansach publicznych, o dokonywaniu wydatków publicznych w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia brak przeprowadzenia przez Ministerstwo kontroli wykorzystania dotacji celowej na realizację inwestycji i ograniczenie nadzoru wyłącznie do analizy nadsyłanych przez Muzeum sprawozdań. Kontrola NIK wykazała bowiem, że finansowana siedziba Muzeum mogła zostać wybudowana w rozmiarze większym niż zakładano w Umowie obejmując także inne działki.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia również ustalenie kwoty dotacji podmiotowej dla Muzeum na kwotę 15 mln zł rocznie. Kwota ta była niewspółmiernie wysoka w stosunku do dotacji podmiotowych udzielanych wówczas innym instytucjom kultury, które prowadziły działalność w pełnym zakresie i zatrudniały znacznie więcej osób. Muzeum do tej pory prowadzi działalność statutową w ograniczonym zakresie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹³ kontrolowanej działalności

OBSZAR 1. Zawarcie umowy o utworzeniu instytucji kultury pod nazwą Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II.

Opis stanu faktycznego

1. W okresie procedowania zawarcia umowy o utworzenie instytucji kultury pod nazwą Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Ministerstwie nie było wewnętrznych regulacji związanych z tworzeniem instytucji kultury wspólnie z innymi podmiotami (tj. w trybie art. 21 ww. ustawy). Brak takich regulacji stwierdzony został już wcześniej w kontroli NIK p.t. *Wspólne prowadzenie instytucji kultury (P/19/022)*¹⁴, tym samym wniosek pokontrolny NIK w tym zakresie nie został zrealizowany.

(akta kontroli: tom II str. 3-24, tom IV str. 14-26)

W 2017 r. Minister zatwierdził „Koncepcję rozwoju muzeów w Polsce”. Jeden z wniosków koncepcji przewidywał, że „dalekosiężnym celem MKiDN winno być doprowadzenie do utworzenia, współutworzenia lub wspólnego prowadzenia muzeów w województwach, w których dotąd brak zaangażowania MKiDN w prowadzenie muzeów, tj. w województwach: kujawsko-pomorskim, lubuskim, podlaskim i warmińsko-mazurskim”.

(akta kontroli: tom IV str. 27-43)

W Ministerstwie brak było analiz dotyczących wcześniejszych (tj. sprzed zawarcia umowy z Fundacją Lux Veritatis z 20.06.2018 r.) zamiarów i planów w zakresie utworzenia instytucji kultury odpowiadającej na potrzeby społeczne - takie, jakie były przedmiotem umowy o utworzenie Muzeum Pamięć i Tożsamość w Toruniu. Brak również było jednolitych kryteriów doboru podmiotów do wspólnego prowadzenia instytucji kultury.

(akta kontroli: tom IV str. 14-26)

2. W dniu 17.08.2017 r. Fundacja Lux Veritatis nadesłała do Ministra pismo dotyczące środków na budowę zespołu zabudowy muzealno-audytoryjnej

¹³ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁴ cyt. ze str. 8 Informacji o wynikach kontroli: „Warunki prowadzenia i finansowania wspólnych instytucji kultury, a także współpracy organizatorów, były ustalane każdorazowo w zawieranych umowach w sprawie prowadzenia jako wspólnej instytucji kultury. Postanowienia umów były realizowane, jednak wskazany w umowach zakres praw i obowiązków stron był niejednorodny. NIK zauważyła ponadto, że zarówno w Ministerstwie, jak i w urzędach marszałkowskich nie opracowano w formie pisemnej ogólnych, ramowych zasad wspólnego prowadzenia i współfinansowania instytucji kultury, w tym jednolitych kryteriów doboru instytucji do wspólnego prowadzenia.”

w Toruniu. W piśmie tym Fundacja powoływała się na wcześniejszą korespondencję w sprawie oraz dołączyła opis koncepcji i wstępny kosztorys części muzealno-audytoryjnej wraz z wizualizacją zaprojektowanego budynku. Opis koncepcji był ogólny, zawarty na sześciu stronach. Dodatkowo zawierał siedem wizualizacji. Opis zakładał budowę obiektu o długości elewacji frontowej ok. 104 m, elewacji bocznej ok. 54 m, powierzchni zabudowy 4456,7 m², powierzchni całkowitej 12.236,33 m², kubaturze brutto 77.337,45 m³, powierzchni użytkowej 9660,50 m².

Projektowany obiekt miał spełniać funkcje muzealno-audytoryjną oraz naukowo-twórczą. Projektowana sala audytoryjna miała mieścić 668 osób i miała być przeznaczona na wykłady, spotkania oraz pokazy, a poprzez rozbudowaną scenę multimedialną umożliwić organizację koncertów, przedstawień teatralnych i innych wydarzeń kulturalnych.

Szacunkowe koszty budowy obiektu określono na 70.686.429,30 zł netto (86.944.308,04 zł brutto).

(akta kontroli: tom II str. 25-35)

Piotr Rypson, Dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwa (dalej też DDK) wyjaśnił, że *nie jest wykluczona bezpośrednia – wcześniejsza korespondencja (np. e-mailowa) Fundacji z ówczesnym Ministrem (np. za pośrednictwem jego Gabinetu Politycznego), ówczesnym Dyrektorem Generalnym lub kierownictwem Departamentu Finansowego MKiDN. Dyrektor dodał ponadto, że istnieje możliwość, iż nieznane DDK dokumenty zostały złożone u b. Ministra podczas bezpośredniego spotkania z Fundacją (kalendarz spotkań b. Ministra jest jednak poza wiedzą DDK).*

(akta kontroli: tom II str. 36-37)

Były Dyrektor Generalny Ministerstwa Jarosław Czuba wyjaśnił w tej sprawie, że *pomysł utworzenia Muzeum był procedowany w Ministerstwie od 2017 roku. [...] to Minister i Wiceministrowie decydują o takich sprawach. Pamiętam że chyba na początku w 2018 r. byłem na spotkaniu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów ponieważ były prośby aby ten projekt był realizowany przez Ministra Kultury. Z tego spotkania wniosek był taki że to Ministerstwo będzie prowadzić te prace. [...] Efektem spotkania było ustalenie, że Ministerstwo przygotowuje projekt umowy i przekaze go drugiej stronie tj. Fundacji LV.*

(akta kontroli: tom IV str. 162-164)

3. W dniu 28.09.2017 r. Fundacja przesłała do MKiDN projekt umowy na utworzenie instytucji kultury pod nazwą Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II. Projekt ten został przygotowany na podstawie wzoru opracowanego w MKiDN.

(akta kontroli: tom II str. 38-43)

Zastępca dyrektora DDK Piotr Szpanowski wyjaśnił, że *wzór opracował na prośbę ówczesnej dyrektorki DDK na bazie pliku doc. zawierającego treść umowy o utworzenie Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego. Plik ten następnie przekazał w dniu 24.08.2017 r. e-mailem dyrektorowi Departamentu Finansowego - śp. Wojciechowi Kwiatkowskiemu. Nie miał wiedzy na temat tego, czy następnie dyrektor, czy też ktoś*

inny przekazał omawiany szablon do Fundacji Lux Veritatis w celu wprowadzenia danych, którymi DDK nie dysponował.

Zastępca dyrektora DDK wyjaśnił ponadto, że projekty kolejnych procedowanych w DDK umów o współprowadzenie/wspólne utworzenie instytucji kultury bazowały [...] praktycznie na treści umów poprzednio zawartych. Ostateczny kształt kolejnych umów wynikał ze statusu partnera (jednostka samorządu terytorialnego, organ administracji rządowej lub podmiot niepubliczny), wyniku negocjacji i uzgodnień wewnątrzresortowych (DDK - Biuro Dyrektora Generalnego - Departament Finansowy, ew. jeszcze Departament Legislacyjny konsultowany głównie co do treści projektów statutów załączanych do umów). W 2017 roku jako przykład służyła zawarta 11.04.2016 r. umowa z Archidiecezją Warszawską.

(akta kontroli: tom II str. 44-54, tom IV str. 156-161)

Projekt umowy złożony przez Fundację zakładał m.in., że w latach 2018-2022 Minister przekaze dotację celową na wydatki majątkowe w wysokości 70 mln zł (po 35 mln w 2018 r. i 2019 r.) oraz środki niezbędne do prowadzenia działalności bieżącej w wysokości 11 mln zł, natomiast Fundacja przekaze środki niezbędne do prowadzenia działalności bieżącej w wysokości 2,8 mln zł.

(akta kontroli: tom II str. 38-43)

W dniu 2.11.2017 r. Fundacja nadesłała (e-mail) do DDK dokument zatytułowany „Projekt Muzeum Pamięć i Tożsamość im. św. Jana Pawła II”. Dokument ten w sposób ogólny przedstawiał założenia planowanego muzeum.

Wystawa miała obejmować 2700 m², a jej zakres tematyczny miał być podzielony na 17 stref. Ponadto przewidziano budowę sali audytoryjnej na 668 osób oraz utworzenie przestrzeni naukowo-twórczej.

(akta kontroli: tom II str. 55-66)

Po otrzymaniu w/w projektu, Dyrektor DDK w dniu 3.11.2017 r. zwróciła się do Ministra z prośbą o decyzję kierunkową w sprawie ewentualnego zaangażowania MKiDN w realizację przedsięwzięcia przedstawionego w w/w projekcie. W dniu 8.11.2017 r. Minister Piotr Gliński zamieścił adnotację o treści: „*Proszę o kontynuowanie prac nad ewentualnym wspólnym z Fundacją Lex Veritatis ustanowieniem muzeum*”.

(akta kontroli: tom II str. 67-69)

W dniu 16.11.2017 r. Dyrektor DDK zwróciła się po raz pierwszy do dyrektorów Biura Dyrektora Generalnego oraz Departamentu Finansowego Ministerstwa (DF) o zgłoszenie uwag albo akceptację projektu umowy.

Uwagi do projektu umowy były zgłaszane przez cały okres procedowania umowy przez Biuro Dyrektora Generalnego, DDK oraz DF. W okresie tym odbywały się również spotkania uzgodnieniowe z przedstawicielami Fundacji (np. 14.12.2017 r., 3.01.2018 r. w siedzibie MKiDN, 26.02.2018 r. w KPRM). W spotkaniach, oprócz pracowników MKiDN i Fundacji, uczestniczył m.in. Pan Piotr Patkowski doradca Prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego. Podczas spotkań zwrócono m.in. uwagę, na konieczność stosowania przez nowotworzone muzeum PZP oraz ustawy o finansach publicznych.

Większość uwag miała charakter techniczny, porządkowy i językowy. W ich wyniku zmieniała się m.in. numeracja niektórych przepisów.

(akta kontroli: tom II str. 68-303)

Poza uwagami zgłaszanymi w trakcie opiniowania projektu umowy, Ministerstwo nie posiadało analiz dotyczących:

- celowości wydatkowania środków w ramach dotacji na wydatki majątkowe niezbędne do wykonania zadania inwestycyjnego polegającego na wybudowaniu obiektu Muzeum wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą,
- właściwego zabezpieczenia interesu Skarbu Państwa w odniesieniu do zapisów umowy dotyczących jedynie czasowego użytkowania nieruchomości, na których miało zostać wybudowane Muzeum (§ 3 ust. 2),
- właściwego zabezpieczenia interesu Skarbu Państwa w przypadku likwidacji instytucji kultury, a zwłaszcza postanowień o braku obowiązku zwrotu przez Założyciela (tj. Fundacji LV) poniesionych przez Ministra nakładów w sytuacji określonej w § 7 ust. 2 pkt 4 Umowy, tj. dalszego prowadzenia działalności muzealnej (bez wskazania miejsca jej prowadzenia) przez okres co najmniej dziesięciu lat, niezależnie od prawnej formuły takiej działalności i pod warunkiem utrzymywania w całości oraz eksponowania w ramach ww. działalności zbiorów stanowiących własność zlikwidowanego Muzeum.

(akta kontroli: tom IV str. 14-26)

4. Umowa o utworzeniu instytucji kultury pod nazwą Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II (w organizacji)¹⁵, została zawarta 20.06.2018 r. pomiędzy Stronami, tj.:

- Fundacją Lux Veritatis z siedzibą w Warszawie (określoną w umowie jako Założyciel) reprezentowaną przez O. Tadeusza Rydzyka, a
- Wiceprezesem Rady Ministrów, Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego - prof. dr hab. Piotrem Glińskim (określonym w umowie Ministrem).

Umowa zawierała preambułę, w której wskazano m.in. na przesłanki, którymi kierowały się Strony.

Wskazano w niej m.in., że Założyciel w ramach swojej działalności statutowej realizuje projekt stworzenia Centrum „Polonia in Tertio Millennio”, w ramach którego do tej pory powstała, m.in. Kaplica Pamięci w Sanktuarium pw. NMP Gwiazdy Nowej Ewangelizacji im. św. Jana Pawła II (dalej „Kaplica”).

(akta kontroli: tom I str. 14-25)

Ministerstwo nie posiadało w/w projektu stworzenia Centrum „Polonia in Tertio Millennio”.

Były Minister Piotr Gliński zeznał, że *nie pamięta czy analizował i widział wskazany w preambule umowy projekt stworzenia Centrum „Polonia in Tertio Millennio”, w ramach którego do tej pory powstała, m.in. Kaplica Pamięci w Sanktuarium pw. NMP Gwiazdy Nowej Ewangelizacji im. św. Jana Pawła II. Nie pamiętam czy taki dokument był w Ministerstwie analizowany.*

(akta kontroli: tom IV str. 14-26, 114-132)

W preambule wskazano także, że Muzeum utworzone zostanie w oparciu o:

---

¹⁵ dalej zwana także „Umową”

- (1) część nieruchomości znajdującej się na terenie Centrum położonego w Toruniu, zlokalizowanej na działkach ewidencyjnych nr 120/6, nr 124/2 będących w użytkowaniu wieczystym Prowincji Warszawskiej Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (Redemptorystów), i na działce nr 124/8 obręb 22 stanowiącej własność Prowincji Warszawskiej Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (Redemptorystów),
- (2) strukturę istniejącej Kaplicy (Kaplica),
- (3) strukturę istniejącej biblioteki Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu (Biblioteka),
- (4) koncepcję Muzeum, koncepcję architektoniczną, projekt budowlany, obiektu muzealnego (Obiekt),
- (5) koncepcję ekspozycji stałej Muzeum,
- (6) unikalne zbiory muzealne o charakterze rzeczowym, audio-wizualnym oraz prawa niematerialne,
- (7) środki finansowe przekazane przez Strony.

(akta kontroli: tom I str. 14-26)

Potwierdzenie zapisów zawartych w preambule miał stanowić załącznik nr 1 do umowy – odpis z KRS Fundacji Lux Veritatis.

W treści odpisu KRS brak jest odniesienia do działalności statutowej Fundacji wskazującej na realizację projektu stworzenia Centrum „Polonia in Tertio Millennio”.

(akta kontroli: tom I str. 27-46)

Były Minister Piotr Gliński zeznał, że być może było to tylko wskazanie idei jaką kierował się Założyciel czyli Fundacja Lux Veritatis i nie mogę teraz odpowiedzialnie powiedzieć, czy Dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego oraz zastępcy Dyrektora Departamentu Finansowego i Biuro DG dysponowali tymi materiałami związanymi z inwestycją realizowaną przez Fundację Lux Veritatis pod nazwą „Polonia in Tertio Millennio”. Natomiast posiadałem wiedzę ogólną na temat funkcjonowania mediów, uczelni i innych instytucji toruńskich i było dla mnie oczywiste, że skoro ważne jest by powstały w Polsce muzea oparte o różne środowiska wielorako zróżnicowane, ale istotne dla Polski - nie ma podstaw by kwestionować sens istnienia muzeum współprowadzonego ze środowiskiem toruńskim, jako jednym z 320 inicjatyw muzealnych jakie stworzyliśmy.

(akta kontroli: tom IV str. 114-132)

W paragrafie 3 umowy wskazano, że przedmiotem działania Muzeum będzie m.in. prowadzenie działalności o charakterze kulturalnym, naukowym i edukacyjnym w zakresie obejmującym ponad 1000-letnią historię chrześcijańskiej Polski, przybliżającej wydarzenia i postaci wielkich Polaków od czasów średniowiecza do współczesności - ze szczególnym uwzględnieniem nauki św. Jana Pawła II i jej oddziaływania na losy Polski, Europy i Świata oraz prowadzenie badań naukowych dotyczących postaw Polaków wobec Żydów podczas II wojny światowej i upowszechnianie ich wyników.

Strony Umowy zobowiązały się w celu utworzenia Muzeum - do zapewnienia środków finansowych i materialnych.

W § 4 pkt 7 Umowy zawarto regulację, że niezależnie od przekazanych środków, o których mowa w niniejszej umowie Strony mogą przekazywać dodatkowe środki w dowolnej wysokości. Przekazanie dodatkowych środków przez jedną ze Stron nie będzie rodzić takiego obowiązku dla drugiej Strony i nie będzie wymagać konieczności aneksowania niniejszej umowy.

Strony określiły minimalny okres działania Muzeum jako instytucji kultury wpisanej do rejestru instytucji kultury, dla których organizatorem jest Minister i obowiązywania niniejszej Umowy do dnia 31.12.2023 roku z zastrzeżeniem, że w przypadku braku zgodnego wyrażenia woli przez Ministra oraz Założyciela, do 31.05.2023 r. - zostanie ono wykreślone z właściwego rejestru, a Założyciel będzie miał prawo do samodzielnego prowadzenia Muzeum jako własnej jednostki organizacyjnej, z zachowaniem jego ciągłości organizacyjnej i programowej.

W zakresie sposobu likwidacji Muzeum - w § 7 ust. 1 Umowy postanowiono, że w przypadku podania do publicznej wiadomości informacji o likwidacji instytucji kultury, w trybie art. 22 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej:

1) mienie Muzeum zostanie przeniesione na Strony odpowiednio do udziału Stron w finansowaniu Muzeum, przy czym na Założyciela przechodzą zbiory muzealne, z wyłączeniem tych, które w całości zostaną nabyte z dotacji Ministra, prawa do nazwy Muzeum oraz jego oznaczeń słownych i graficznych, autorskie prawa majątkowe do ekspozycji Muzeum oraz prawa do koncepcji Muzeum, koncepcji architektonicznej, projektu budowlanego i wykonawczego dla Obiektu powstałego na Nieruchomości;

2) na Założyciela przechodzą prawa do ulepszeń (nakłady) Nieruchomości oraz jej infrastruktury towarzyszącej, dokonanych po zawarciu niniejszej Umowy, pod warunkiem zwrotu Ministrowi przez Założyciela środków w wysokości odpowiadającej wysokości środków przekazanych przez Ministra na ten cel;

3) wykaz zobowiązań i wierzytelności przejętych przez Ministra i Założyciela, stosownie do art. 25 ust. 1 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, zostanie przez nich wspólnie sporządzony, a następnie zgodnie zatwierdzony;

4) Założyciel nie będzie zobowiązany do zwrotu poniesionych przez Ministra środków w myśl pkt 2, pod warunkiem dalszego prowadzenia działalności muzealnej przez okres co najmniej dziesięciu lat w zakresie określonym w § 2 ust. 1, niezależnie od prawnej formuły takiej działalności i pod warunkiem utrzymywania w całości oraz eksponowania w ramach ww. działalności zbiorów stanowiących własność zlikwidowanego Muzeum.

Założyciel (w § 3 ust. 2-7 Umowy) zobowiązał się m.in. do:

- nieodpłatnego przekazania Muzeum w użytkowanie (do 31.12.2022 r.), działek pozyskanych od Redemptorystów (działki 120/6, 124/2, 124/8). Umowy przedwstępne stanowiły załączniki nr 5a-b i 6 do Umowy;

- przekazania Muzeum w nieodpłatne użyczenie (do 31.12.2022 r.), na podstawie umów zawartych w formie aktów notarialnych Kaplicy i Biblioteki;
- nieodpłatnego przekazania Muzeum: koncepcji Muzeum, koncepcji architektonicznej zagospodarowania terenu Budowy Zespołu Zabudowy Muzealno-Audytoryjnej i Naukowo-Twórczej, koncepcji architektonicznej budynku Budowy Zespołu Zabudowy Muzealno-Audytoryjnej i Naukowo-Twórczej, projektu budowlanego Budowy Zespołu Zabudowy Muzealno-Audytoryjnej i Naukowo-Twórczej wraz ze zjazdami z drogi publicznej, drogami wewnętrznymi, parkingami i chodnikami oraz infrastrukturą techniczną, koncepcji ekspozycji stałej;
- przekazania Muzeum na własność zbiorów muzealnych, których spis zawarty był w „Wycenie zbiorów wyspecjalizowanych Instytutu Pamięć i Tożsamość imienia świętego Jana Pawła II”;
- w okresie obowiązywania umowy do przekazywania Muzeum środków finansowych na bieżącą działalność Muzeum w kwocie nie niższej niż 1.500.000 zł.

Minister zobowiązał się (§ 4 ust 2-4 Umowy) przekazać środki w formie dotacji celowej na wydatki majątkowe niezbędne do wykonania zadania inwestycyjnego polegającego na wybudowaniu Obiektu wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą w zakresie umożliwiającym Muzeum rozpoczęcie działalności wystawienniczej, kulturalnej, naukowej i edukacyjnej (po spełnieniu ww. warunków określonych dla Założyciela w §3 ust. 2-7 Umowy).

Minister oświadczył, że w latach 2018-2020 na dotacje celowe dotyczące zadania inwestycyjnego przeznaczy kwotę 70.000.000 zł, w tym w kolejnych latach budżetowych odpowiednio 5 mln zł, 55 mln zł oraz 10 mln zł (przy czym rzeczywista wartość dotacji wynikać miała z umów zawartych z wykonawcami wyłonionymi przez Muzeum zgodnie z przepisami PZP¹⁶).

Strony w zakresie zobowiązań innych podmiotów postanowiły, że Muzeum przekaze „Program inwestycji” wydatków majątkowych. Wysokość dotacji celowej przypadającej na dany rok. kalendarzowy równa będzie wartości kosztów inwestycji Obiektu wynikających z harmonogramu płatności za prace zawartego w umowie z wykonawcą oraz kosztów prac budowlanych i adaptacyjnych infrastruktury towarzyszącej.

Załącznikami do Umowy były:

1. Odpis z KRS Fundacji Lux Veritatis.
2. Projekt statutu muzeum.
3. Załącznik graficzny stanowiący wydruk z zakresu inwestycji na mapie ewidencyjnej oznaczony kolorem zielonym.
4. Opracowanie dotyczące określenia rocznej opłaty za prawo użytkowania.
5. A) Umowa przedwstępna przekazania użytkowania wieczystego działki nr 120/6.
- B) Umowa przedwstępna przekazania użytkowania wieczystego działki 124/2.
6. Umowa przedwstępna przeniesienia własności działki ew. nr 124/8.

---

¹⁶ Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1579 i 2018).

7. Wycena kosztów wykonania projektu koncepcyjnego architektonicznego oraz projektu budowlanego.

8. Spis zbiorów muzealnych i Wycena zbiorów wyspecjalizowanych Instytutu Pamięć i Tożsamość imienia świętego Jana Pawła II.

9. Projekt koncepcji ekspozycji stałej.

(akta kontroli: tom I str. 14-180)

Spośród wymienionych załączników, tylko projekt statutu muzeum był opracowywany przez pracowników DDK Ministerstwa. Pozostałe załączniki zostały dostarczone przez Fundację, a ich treść nie była opiniowana przez departamenty merytoryczne Ministerstwa.

(akta kontroli: tom I str. 47-55)

Wartość wnoszonych przez Fundację składników majątkowych i praw niematerialnych została ustalona na podstawie wycen wykonanych na zlecenie Fundacji i dołączonych jako załączniki do umowy (zał. 4, zał. 7 i zał. 8).

Opracowanie dotyczące określenia rocznej opłaty za prawo użytkowania (zał. nr 4) zostało sporządzone w dniu 6.06.2018 r. przez firmę *Janlop – Wycena nieruchomości Doradztwo ekonomiczno-finansowe*. Zgodnie z przyjętymi założeniami wartość opłaty rocznej za prawo użytkowania wyniosła dla:

- gruntów przewidzianych pod projektowane Muzeum stanowiących działki ewidencyjne nr 120/6, 124/2 i 124/8 - 136.480 zł,
- Kaplicy Pamięci - 258.480 zł,
- Biblioteki - 109.920 zł, tj. łącznie 504.880 zł.

Wycena kosztów wykonania projektu koncepcyjnego architektonicznego oraz projektu budowlanego Zespołu Zabudowy Audytoryjno-Muzealnej (zał. nr 7) z 18.05.2018 r. sporządzona została przez Hill International Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie. Zgodnie z powyższym opracowaniem koszt prac projektowych (projekt koncepcyjny architektoniczny oraz projekt budowlany) został wyceniony na 2.490.670 zł.

Wycena zbiorów wyspecjalizowanych Instytutu Pamięć i Tożsamość im. Świętego Jana Pawła II (zał. nr 8) wykonana przez *Agencję Art-Konsultant[...]*¹⁷ z siedzibą w Warszawie i opatrzona datą 27.04.2018 r.

Zawierała ona:

Wykaz I - Relikwie Świętych i Błogosławionych umieszczone w Kaplicy Pamięci, obejmujący relikwie I stopnia (szczątki ciał) jednego świętego i sześciu błogosławionych oraz relikwie II stopnia (rzeczy używane) 11 błogosławionych. Ten wykaz nie był wyceniany;

Wykaz II - Zbiory zarejestrowanych nagrań wideo – zgłoszenia o osobach zaangażowanych w ratowanie ludności żydowskiej w czasie II wojny światowej i okupacji niemieckiej obejmujący 281 nagranych dokumentów audiowizualnych

---

¹⁷ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) Najwyższa Izba Kontroli wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska, ze względu na prywatność osoby fizycznej. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

(wywiadów z osobami relacjonującymi) o łącznym czasie 725 godzin, 5 minut i 36 sekund. Do wyceny przyjęto uśrednioną wartość jednej minuty nagranego materiału w wysokości 1000 zł. Na tej podstawie wartość nagrań zbioru została oszacowana na 43.506.000 zł;

Wykaz III - Zbiory zarejestrowanych nagrań audio – zgłoszenia o osobach zaangażowanych w ratowanie ludności żydowskiej w czasie II wojny światowej i okupacji niemieckiej obejmujący 6 tomów - 8030 nagranych dokumentów (wywiady dotyczące udziału 19.226 osób w ratowaniu ludności żydowskiej) o łącznym czasie 1322 godzin, 59 minut i 46 sekund. Do wyceny przyjęto uśrednioną wartość jednej minuty nagranego materiału dokumentalnego w wysokości 300 zł. W związku z powyższym wartość nagrań zbioru została oszacowana na 23.814.000 zł;

Wykaz IV - Zbiór opracowanych dokumentów, na podstawie których stworzono listę Polaków zamordowanych za pomoc Żydom, tzw. Zbiór biogramów, obejmujący 1174 rejestry. Na potrzeby wyceny przyjęto czas opracowania jednej pozycji w zbiorze na 80 godzin, a koszt jednej godziny wraz z dojazdami na 100 zł. Na tej podstawie wartość zbioru biogramów oszacowano na 9.392.000 zł;

Wykaz V - Zbiór zarchiwizowanych materiałów źródłowych obejmujący 2306 rejestrów zawartych w 13 tomach. Zbiór ten zawierał różnorodne materiały źródłowe związane z losem Polaków zamordowanych za pomoc Żydom w czasie II wojny światowej. Jedna pozycja rejestru zawiera od 1 do 25 kart z fotokopiami głównie zdjęć archiwalnych, dokumentów urzędowych dotyczących poszczególnych osób, rozmaitych akcydensów, wyimków ksiąg sakralnych, itp. Do dokonania wyceny przyjęto uśrednioną liczbę pięciu kart przypadającą na jedną pozycję rejestru. Koszt wykonania jednej karty (cykle przygotowawczy, typograficzny, merytoryczny ustalono na 1000 zł. W efekcie wartość tego zbioru oszacowano na kwotę 11.530.000 zł.

Wskazano także grupę 6 tj. VARIA, która obejmowała m.in. vota, obrazy sakralne, wyroby rzemiosła użytkowego. Tej grupy także nie wyceniono podając, że część wyceny jest awizowana i aktualnie brak jest danych do podania wartości variów.

Łączna wartość zbiorów wyspecjalizowanych Instytutu Pamięć i Tożsamość im. św. Jana Pawła II została oszacowana na 88.242.000 zł.

Wyceny przedstawione przez Fundację stanowiące załączniki do umów nie były weryfikowane przez departamenty merytoryczne Ministerstwa.

(akta kontroli: tom I str.107-142)

Koncepcja Muzeum to dokument opracowany przez Fundację zawierający część opisową, wizualizacje parteru i piętra projektowanego Muzeum.

(akta kontroli: tom I str. 143-180)

Zastępca dyrektora DF Paweł Gołębiowski wyjaśnił, że *kwota środków na dotację celową na wydatki inwestycyjne w wysokości 70 mln zł dla Muzeum przed podpisaniem umowy z dnia 20.06.2018 r. została ustalona na podstawie decyzji ówczesnego Ministra.*

Potwierdzeniem tego miała być notatka na pierwszej stronie projektu umowy otrzymanego z Fundacji o treści: cyt. „ustalenia z Panem Premierem (wg dyr.

Kwiatkowskiego) 70 mln na inwestycję muzealną w układzie: 25 mln: 2018, 45 mln: 2019. (w proj. jest 2x35); nie było mowy o dotacji MKiDN na działalność...".
Zastępca dyrektora DF wyjaśnił ponadto, że *później kwota ta została decyzjami Pana Ministra kilkukrotnie zwiększona.*

(akta kontroli: tom II str. 315-318)

Do Umowy zawarto jeden aneks.

W dniu 25.04.2023 r. wpłynęło do MKiDN pismo o. Tadeusza Rydzyka, Prezesa Zarządu Fundacji Lux Veritatis (datowane na 20.04.2023 r.) w sprawie podjęcia rozmów w celu uzgodnienia zasad działalności Muzeum w kolejnych latach, w tym w szczególności określenie źródeł jej finansowania.

W dniu 28.04.2023 r. Dyrektor DDK, w związku z w/w pismem Fundacji, zwrócił się do Ministra o decyzję kierunkową w powyższej sprawie oraz określenie czasu, na jaki, poprzez podpisanie aneksu miałyby zostać przedłużone obowiązki Umowy.

W piśmie z 15.05.2023 r. Minister Piotr Gliński poinformował Prezesa Zarządu Fundacji, że wyraża wolę kontynuowania dalszego współprowadzenia instytucji przez okres kolejnych lat, tj. do 31.12.2028 r. Ponadto zwrócił się o propozycję wysokości środków finansowych planowanych przez Fundację z przeznaczeniem na współfinansowanie działalności instytucji przez kolejne 5 lat.

W odpowiedzi z 22.05.2023 r. Prezes Zarządu Fundacji poinformował, że w zakresie warunków współfinansowania Muzeum, zobowiązuje się w okresie kolejnych 5 lat do:

- przekazania środków finansowych w wysokości 1 mln zł rocznie,
- wniesienie wkładu niefinansowego w postaci stałej aktywnej promocji działalności Muzeum na antenie ogólnopolskiej stacji telewizyjnej TRWAM, tj. produkcji i emisji audycji o wartości 516,6 tys. zł rocznie (420 minut czasu antenowego rocznie) oraz produkcji i emisji spotów promocyjnych o wartości 775 tys. zł rocznie (126 minut czasu reklamowego rocznie).

Pismem z dnia 5.06.2023 r. Minister zwrócił się do Fundacji o przedstawienie projektu budżetu Muzeum, z uwzględnieniem środków zaplanowanych na współfinansowanie przez Fundację oraz określenie oczekiwań w tym zakresie wobec Ministerstwa (oczekiwana wysokość dotacji podmiotowej).

W odpowiedzi Fundacja zwróciła się o przyznanie dotacji podmiotowej w wysokości 13.429 tys. zł w 2023 r. oraz 36.820 tys. zł w 2024 r. Jednocześnie wskazała, że deklaruje współfinansowanie działalności Muzeum w 2023 r. w kwocie 335 tys. zł oraz w 2024 r. w kwocie 1.100 tys. zł.

W dniu 8.09.2023 r. DDK przedstawił Ministrowi stanowisko w sprawie dalszego finansowania Muzeum i zaproponował przyjęcie maksymalnej możliwej wysokości dofinansowania na poziomie 4 mln zł rocznie przez dalszy czas trwania umowy oraz zwrócenie uwagi Muzeum na konieczność rozpoczęcia działalności merytorycznej oraz poinformowanie, że przyznanie dofinansowania powinno być uwarunkowane realizacją zadań edukacyjnych, promocyjnych i wystawienniczych.

W dniu 11.09.2023 r. DF przedstawił Ministrowi maksymalną możliwą kwotę rocznej dotacji podmiotowej dla Muzeum na poziomie 15 mln zł, natomiast na

2023 r. kwotę 3,5 mln zł. Jednocześnie Departament wskazał, że zaproponowane przez Fundację propozycje wykraczają poza możliwości finansowe resortu. Podano, że Muzeum „Pamięć i Tożsamość” nie uzyskało jeszcze funkcjonalności porównywalnej z innymi Muzeami, które otrzymywały dotację podmiotową w wysokości niższej niż zaproponowana przez Fundację, np. Muzeum Pałacu Króla Jana II w Wilanowie z dotacją w wysokości 24.708.000 zł, w którym zatrudnienie wynosiło 154 etaty, Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie z dotacją w wysokości 30.825.000 zł, w którym zatrudnienie wynosiło 228 etatów oraz Muzeum Narodowe we Wrocławiu z dotacją w kwocie 21.111.000 zł, którego zatrudnienie wynosiło 251 etatów.

Propozycja DF została przyjęta przez adnotacje w systemie EKD Ministerstwa dokonane przez Sekretarza Stanu Jarosława Sellina w dniu 12.09.2023 r. („zgoda, rozsądna propozycja”) oraz Ministra Piotra Glińskiego w dniu 15.09.2023 r. („Zgoda z DF”).

Projekt aneksu został przesłany do Departamentu Finansowego oraz Dyrektora Biura Dyrektora Generalnego (pismo z 22.09.2023 r.) do opiniowania lub akceptacji. Do projektu nie wniesiono uwag.

W dniu 6.10.2023 r. Minister przesłał do Prezesa Fundacji projekt aneksu nr 1 do umowy. Pismem z dnia 11.10.2023 r. Prezes Fundacji poinformował, że akceptuje warunki zawarte w aneksie.

Aneks nr 1 do Umowy zawarto 19.10.2023 r.

Dotychczasowy zapis Umowy (§ 3 pkt 8), który zobowiązywał Założyciela aby w okresie obowiązywania umowy przekazał Muzeum środki finansowe na bieżącą działalność Muzeum w kwocie nie niższej niż 1.500.000 zł otrzymał brzmienie, że poczynwszy od 1.01.2024 roku do 31.12.2028 roku (tj. przez 5 lat) Założyciel będzie przekazywał Muzeum środki finansowe na bieżącą działalność Muzeum w kwocie nie niższej niż 1.000.000 zł rocznie.

Dodano ust. 8a w brzmieniu: W 2023 roku Założyciel przekaze Muzeum środki finansowe na bieżącą działalność Muzeum w kwocie nie niższej niż 350.000 zł.

Zmieniono par 4 ust. 5 umowy (o nakładach Ministra) w ten sposób, że w latach 2018-2023 na dotacje celowe na wydatki majątkowe niezbędne do wykonania zadania inwestycyjnego polegającego na wybudowaniu Obiektu wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą Minister zabezpieczył kwotę:

- rok. 2019 - 32.893.817 zł (pierwotnie 55 mln zł),
- rok. 2020 - 68.633.501 zł (pierwotnie 10 mln zł),
- rok. 2021 - 57.324.743 zł (pierwotnie nie przewidywano finansowania),
- rok. 2022 - 16.236.617 zł (pierwotnie nie przewidywano finansowania),
- rok. 2023 - 43.855.786 zł (pierwotnie nie przewidywano finansowania). Przy czym wartość rzeczywista dotacji na rok. 2023 wynikać będzie z umów zawartych z wykonawcami wyłonionymi zgodnie z przepisami ustawy PZP¹⁸.

---

¹⁸ Podane kwoty na lata 2019-2023 to środki przekazane przez MKiDN w ramach dotacji na wydatki inwestycyjne na zadanie „Budowa siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość im. św. Jana Pawła II” oraz „Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum Pamięć i Tożsamość im. św. Jana Pawła II w Toruniu” wskazane przez DF z prośbą o ich ujęcie w przygotowywanym projekcie aneksu (pismo z 4.10.2023 r.)

Z powyższej zmiany wynika, że:

- wyeliminowano pierwotnie zakładaną dotację na 2018 rok. na kwotę 5 mln zł;
- zmniejszono pierwotnie zakładaną dotację na 2019 r. o kwotę 22.106.183 zł;
- zwiększono pierwotnie zakładaną dotację na 2020 r. o kwotę 58.633.501 zł;
- wprowadzono kwotę dotacji na 2021 r.; w wysokości 57.324.743 zł;
- wprowadzono kwotę dotacji na 2022 r.; w wysokości 16.236.617 zł;
- wprowadzono kwotę dotacji na 2023 r. w wysokości 43.855.786 zł.

Aneks ten zmienił okres finansowania inwestycji z 3 do 6 lat oraz zwiększył kwotę dotacji celowej z 70.000.000 zł do 218.944.464 zł, tj. o 148.944.464 zł (o 213%).

Wprowadzono dodatkowe zobowiązania finansowe dla Ministra poprzez dodanie ust. 5a o dotacji podmiotowej na rok. 2023 dla Muzeum, w wysokości nie niższej niż 3.500.000 zł.

Wprowadzono ust. 5b, który zakładał, że dotację podmiotową dla Muzeum poczynsz od 1.01.2024 roku do 31.12.2028 roku stanowić będą środki finansowe przekazane przez Ministra, w wysokości nie niższej niż 15.000.000 zł rocznie.

Zmieniono zapis § 7 ust. 1 Umowy (dotyczący funkcjonowania Muzeum do 31.12.2023 r.) i postanowiono, że umowa zostaje zawarta na okres do 31.12.2028 roku.

Pozostałe warunki Umowy pozostawiono bez zmian (§ 3 aneksu).

(akta kontroli: tom II str. 319-372)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Ministerstwie nie opracowano zasad wspólnego prowadzenia i współfinansowania instytucji kultury, w tym kryteriów doboru instytucji do wspólnego prowadzenia. Ministerstwo nie przeprowadziło analiz wskazujących, że Fundacja jest w stanie realizować zadanie współprowadzenia Muzeum w deklarowanym zakresie, co było działaniem nierzetelnym.

Paulina Florjanowicz była Dyrektorem DDK zeznała, że *Ministerstwo nie analizowało potrzeby powołania danego rodzaju muzeum. Nie ma przepisu, który tego wymagałby. Gdy pełniłam stanowisko przewodniczącej zespołu do spraw nowelizacji ustawy o muzeach zgłosiłam propozycję analizy celowości tworzenia nowych muzeów. Taki przepis jednak nie został wprowadzony, bo prace zespołu nie były kontynuowane.*

(akta kontroli: tom IV str. 133-140)

Piotr Szpanowski zastępca Dyrektora DDK wyjaśnił, że *przepisy ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej [...] nie określają precyzyjnie wymogów, co do zasad współpracy czy zasad finansowania i generalnie wszystko pozostawiają do uregulowania postanowieniami zawartymi w umowie.*

(akta kontroli: tom IV str. 156-161)

Były Minister Piotr Gliński zeznał: *gdy środowisko toruńskie przyszło do mnie z propozycją muzeum dotyczącego polskiej historii z punktu widzenia aksjologii i wartości Jana Pawła II to nie miałem wątpliwości aby ten projekt podjąć.*

W szczególności poprzez aksjologię największego w historii Polaka jakim jest uznawany Jan Paweł II (co wynika z badań socjologicznych, które prowadziliśmy przed rocznicą 100-lecia odzyskania niepodległości).

(akta kontroli: tom IV str. 114-132)

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że wniosek wskazujący na konieczność opracowania, upublicznienia i wdrożenia zasad wspólnego prowadzenia instytucji kultury, w tym jednolitych kryteriów doboru instytucji kultury do wspólnego prowadzenia został sformułowany w 2019 r., po przeprowadzonej w Ministerstwie kontroli dotyczącej wspólnego prowadzenia instytucji kultury, i nie został przez Ministra zrealizowany¹⁹.

2. Minister podjął decyzję o współprowadzeniu muzeum z Fundacją, która nie miała doświadczenia w prowadzeniu działalności muzealnej, a posiadane przez nią zbiory nie zapewniały prowadzenia działalności w pełnym zakresie określonym w umowie i w statucie Muzeum, co było działaniem nierzetelnym i niecelowym.

Fundacja deklarowała w Umowie wniesienie do nowotworzonej instytucji kultury zasobów muzealnych w postaci 18 relikwii Świętych i Błogosławionych, zbiorów zarejestrowanych nagrań wideo i audio stanowiących zgłoszenia o osobach zaangażowanych w ratowanie ludności żydowskiej w czasie II wojny światowej i okupacji niemieckiej, zbioru biogramów (dokumentów, na podstawie których stworzono listę Polaków zamordowanych za pomoc Żydom) oraz innych materiałów źródłowych związanych z losem Polaków zamordowanych za pomoc Żydom w czasie II wojny światowej oraz varia (m.in. vota, obrazy sakralne, wyroby rzemiosła użytkowego).

Fundacja nie wskazywała na posiadanie innych muzealiów przybliżających wydarzenia i postaci wielkich Polaków od czasów średniowiecza do współczesności, co zgodnie ze statutem i umową stanowić miało przedmiot działalności Muzeum. Fundacja nie wskazywała także doświadczenia w zakresie pozyskiwania muzealiów, które pozwoliłoby na zgromadzenie wartościowych eksponatów.

Były Minister Piotr Gliński zeznał: *znałem koncepcję budowy Muzeum, nie w szczegółach, ale nie wzbudzało to moich wątpliwości. (...) Inicjatywa Fundacji dotycząca polityki historycznej i tożsamościowej Państwa Polskiego spełniała kryteria powoływania instytucji muzealnych na zasadzie współprowadzenia: m.in. kryterium białych plam pamięci historycznej, kryterium ogólnopolskiego znaczenia tematyki i kryterium osób wybitnych i zasłużonych dla Polski, czy kryterium zrównoważonego rozwoju instytucji kultury.*

Fundacja Lux Veritatis posiadała też olbrzymią bazę dotyczącą badań i innej dokumentacji dotyczącej pomocy Polaków dla społeczności żydowskiej w czasie II wojny światowej. To były tysiące notacji, z tego co pamiętam ok. 40 tys. pozycji.

(akta kontroli: tom IV str. 114-132)

---

¹⁹ Informacja o wynikach kontroli Wspólne prowadzenie instytucji kultury KNO-430.012.2019, Nr ewid. 161/2019/P19022/KNO.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zeznania byłego Ministra potwierdzają, że znał on tylko ogólną koncepcję planowanego Muzeum. Ponadto Minister przyznał, że wiedział iż Założyciel posiada dokumenty (potencjalne muzealia) dotyczące jedynie kwestii związanych z udzielaniem przez Polaków pomocy ludności pochodzenia żydowskiego w czasie II wojny światowej, które wyłącznie w niewielkim stopniu mogły realizować zakładany, bardzo szeroki zakres działalności muzealnej, obejmujący ponad tysiącletnią historię Polski.

3. Zadeklarowane przez Założyciela w ramach umowy zbiory muzealne nie zostały zweryfikowane przez służby Ministra pod względem ich wartości historycznej, przydatności merytorycznej dla potrzeb nowotworzonego Muzeum, ani pod względem wartości materialnej, co było działaniem rażąco nierzetelnym.

Wycena zbiorów przedstawiona przez Fundację, stanowiąca załącznik do Umowy, opiewająca na wartość 88.242.000 zł została dokonana w sposób niezwykle uproszczony. Opracowanie to zawarto na sześciu stronach, a na potrzeby wyceny przyjęto uśrednioną wartość jednej minuty nagrania wideo (w kwocie 1000 zł), audio (300 zł) lub wartość pojedynczej karty w rejestrze (1000 zł). W żaden sposób nie odniesiono się w niej do zawartości merytorycznej zbiorów, które świadczyłyby o unikatowym charakterze zbiorów, uzasadniających zaangażowanie Ministra w utworzenie instytucji kultury dla ich ochrony.

Były Minister Piotr Gliński zeznał: *widziałem fizycznie te materiały w Ministerstwie Kultury ale osobiście ich nie sprawdzałem i nie weryfikowałem tych unikalnych zbiorów muzealnych o charakterze rzeczowym i audio-wizualnym. Zajmował się tym w szczególności Departament Dziedzictwa Kulturowego. Nie wiem jaki jest teraz status prawny tych zbiorów.*

Pamiętam, że Dyrektor DDK deklarowała, że te materiały są zweryfikowane przez rzeczoznawcę. Dla mnie najistotniejsza dla realizacji muzeum była siła środowiska, które za nim stało i realizacja idei odbudowy pamięci i tożsamości narodowej, a to oznacza wartość niematerialną, wartość polskiej historii i mój obowiązek wspierania takich inicjatyw muzealnych.

(akta kontroli: tom IV str. 114-132)

Była dyrektor DDK Paulina Florjanowicz zeznała, że *nie pamięta aby widziała załącznik do umowy, który zawiera wyceny zbiorów deklarowanych przez Fundację. Nie analizowałam z pewnością tych wycen. Nic nie pamiętam teraz na temat wyceny wkładów deklarowanych w umowie. Nigdy nie jeździłam do muzeów ażeby weryfikować wnoszone zbiory i wyceny. Przy żadnej umowie o współprowadzenie nie weryfikowaliśmy wartości zbiorów wnoszonych przez założycieli.*

(akta kontroli: tom IV str. 133-140)

W sprawie wskazanych w umowie zbiorów muzealnych, Piotr Szpanowski zastępca dyrektora DDK wyjaśnił: *ja nie widziałem ich i nie odsłuchiwałem, a są to w sporej części nagrania audio-video. (...) Nie znam ich merytorycznej zawartości, a także rzeczywistej wartości materiałów wnoszonych przez Fundację Lux Veritatis. Nigdy też nie przeprowadzaliśmy weryfikowania wyceny przedkładanej do umowy, która opiewa na ponad 88 mln. zł. Wycena została wykonana przez rzeczoznawcę –*

sam nie posiadam kompetencji w dziedzinie wyceny zbiorów muzealnych (ani żadnych innych zbiorów). Można zapewne uznać, iż wycena dokonana została w sposób bardzo ogólnikowy, np. przy przyjęciu jednej stawki za minutę nagranego materiału audio-video i bez pogłębionego odniesienia się do merytorycznej wartości tego materiału.

(akta kontroli: tom IV str. 156-161)

Najwyższa Izby Kontroli stwierdza, że Ministerstwo nie dysponowało żadnym materialnym dowodem na zweryfikowanie przez pracowników DDK wnoszonych przez Fundację zbiorów pod kątem ich muzealnej przydatności, a zeznania byłego Ministra w tym zakresie nie zostały potwierdzone przez obecne i byłe kierownictwo departamentu DK.

4. Określone w umowie zobowiązania Ministra były niewspółmierne do założonych efektów wspólnego prowadzenia instytucji kultury. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli było to działanie niegospodarne i nierzetelne.

W zawartej umowie określono minimalny okres działania Muzeum do 31.12.2023 r. (zaledwie 5 i pół roku od zawarcia). Dalsze funkcjonowanie było uzależnione od zgodnego wyrażenia woli zarówno przez Ministra, jak i Założyciela. Minister zobowiązał się natomiast w latach 2018-2020 w całości sfinansować budowę obiektu muzealnego kwotą 70.000.000 zł (kwota ta po aneksie wzrosła do 218.944.464 zł). Ponadto zawarte w umowie regulacje dotyczące nieruchomości, na których budowano siedzibę były korzystne dla Fundacji. Muzeum miało jedynie prawo użytkowania części nieruchomości, na których miał zostać wybudowany obiekt do 31.12.2022 r. Nieruchomości te pozostały własnością lub były w wieczystym użytkowaniu Fundacji.

Ponadto postanowienia umowy w zakresie terminów minimalnego funkcjonowania Muzeum (do 31.12.2023 r.) oraz prawa do użytkowania przez Muzeum nieruchomości i użyczenia Kaplicy Pamięci i Biblioteki (do 31.12.2022 r.) zostały określone nierzetelnie ponieważ nawet te, krótkie terminy, nie były zbieżne.

Były Minister Piotr Gliński zeznał, że *nie pamięta dlaczego w umowie określono minimalny okres działania Muzeum tylko do dnia 31.12.2023 roku. W mojej ocenie umowa została zawarta na czas inwestycji, a potem zakładaliśmy możliwość jej przedłużenia. Taka praktyka w umowach o współprowadzenie była generalnie przyjęta w resorcie. Było to logiczne i racjonalne. Zakładaliśmy, że zakończenie budowy nastąpi w 2020 roku i potem przez 2 lata sprawdzimy w jaki sposób muzeum będzie prowadzone merytorycznie. Sytuacja na rynku inwestycyjnym po covidzie i wojnie na Ukrainie zweryfikowała te plany.*

Nie wiem dlaczego działek, na których wzniesiono Muzeum nie przekazano na własność Muzeum. W umowie ważne jest dysponowanie działkami w odpowiednim czasie i to było spełnione. Nie wiem czy ograniczone prawo rzeczowe i dysponowanie czasowe wypełniają te wymogi, ale miałem zapewnienie prawników Ministerstwa, że tak jest. Nie znam też przyczyn, dla których przekazano na potrzeby Muzeum jedynie część tych działek wyznaczoną graficznie na mapie.

Nie jest to sprzeczne z prawem i uważam Skarb Państwa ma możliwości odzyskania poniesionych nakładów bez względu na to czyją własnością są działki. Nie uważam

też, że prowadziłoby to w istocie do uzyskania niezasadnych korzyści przez Fundację Lux Veritatis lub środowiska, które ona reprezentuje.

(akta kontroli: tom IV str. 114-132)

Zastępca dyrektora DDK Piotr Szpanowski wyjaśnił, że charakterystyczne jest przede wszystkim to, że umowa została zawarta na niezbyt długi czas określony. Wprawdzie z możliwością przedłużenia tego okresu, ale musi to nastąpić za zgodą obu stron.

Potrafię sobie wyobrazić brak takiej zgody z jednej strony. Wówczas wyłączne prawo do prowadzenia Muzeum przypisane zostało założycielowi tj. Fundacji Lux Veritatis, która ponadto po spełnieniu warunku prowadzenia działalności muzealnej przez 10 lat - zachowa sfinansowane środkami dotacji Ministra nakłady na wybudowanie obiektu wraz z infrastrukturą.

Zakładam, że to postanowienie umowy było wysuwane przez założyciela tj. Fundację LV. Można ocenić to jako uprzywilejowanie jednej ze stron umowy, szczególnie, że to druga strona (MKiDN) miała w całości finansować budowę siedziby tego muzeum. Ale to jest właśnie słabość tego rodzaju umów z podmiotami prywatnymi. Podmioty prywatne funkcjonują poza sferą finansów publicznych i z zasady zawsze dbają przede wszystkim o własny interes i w tym kierunku działają. Fundacja zminimalizowała w umowie zakres swoich obowiązków finansowych w zakresie inwestycji powiększając zaś zakres wpływu na prowadzenie Muzeum. Granice ustalenia praw i obowiązków stron takiej umowy należą ostatecznie jednak do Ministra – ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej nie narzuca jednak jak konkretnie zakres tych praw i obowiązków między współzałożycielami ma być regulowany. W moim przekonaniu, w sytuacji spornej lub niekorzystnej dla interesu państwa można i zapewne trzeba wycofać się z takiego wspólnego przedsięwzięcia.

(akta kontroli: tom IV str. 156-161)

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Minister rażąco nie zabezpieczył interesu Skarbu Państwa poprzez dopuszczenie do budowy siedziby Muzeum (państwowej jednostki budżetowej) na działkach stanowiących własność lub będących w użytkowaniu wieczystym podmiotu trzeciego tj. Fundacji. W przypadku ewentualnego wygaśnięcia umów na korzystanie z tych nieruchomości, Muzeum straci prawo dysponowania nimi, a tym samym utraci własność budynku jako części składowej tych nieruchomości, na zasadach określonych w przepisach art. 47 i 48 w związku z art. 191 kodeksu cywilnego.

Możliwym w tej sytuacji działaniem dla Muzeum, chroniącym interes Skarbu Państwa, będzie wystąpienie z pozwem o przeniesienia własności zajętej na budowę działki, na zasadzie określonej w art. 231 § 1 kodeksu cywilnego. Wynik takiego żądania jest jednak niepewny i może narazić Skarb Państwa na nieuzasadnione wydatki.

5. Umowa zawierała niezgodne z przepisami ustawy o organizowaniu i prowadzeniu instytucji kulturalnej uregulowania dotyczące możliwości likwidacji Muzeum. Zgodnie z art. 22 ustawy – w szczególnie uzasadnionych przypadkach organizator może zlikwidować instytucję kultury. W § 7 ust 1 umowy postanowiono natomiast, że w przypadku braku zgodnego wyrażenia woli przez Ministra oraz Założyciela, w przedmiocie dalszego funkcjonowania

Muzeum jako instytucji kultury (...) zostanie ono wykreślone z właściwego rejestru, a Założyciel będzie miał prawo do samodzielnego prowadzenia Muzeum jako własnej jednostki organizacyjnej.

W umowie zawarto niekorzystny dla Skarbu Państwa zapis, zgodnie z którym w przypadku likwidacji Muzeum, Założyciel nie będzie zobowiązany do zwrotu poniesionych przez Ministra środków, pod warunkiem dalszego prowadzenia działalności muzealnej przez okres co najmniej dziesięciu lat, niezależnie od prawnej formuły takiej działalności i pod warunkiem utrzymywania w całości oraz eksponowania w ramach ww. działalności zbiorów stanowiących własność zlikwidowanego Muzeum. Przepis ten może wywołać taki skutek, że sfinansowane przez MKiDN całe przedsięwzięcie na kwotę przekraczającą 200 mln zł może stać się w stosunkowo krótkim czasie w całości własnością prywatną.

Były Minister Piotr Gliński zeznał, że *nie pamięta obecnie kto opracował założenia umowy w paragrafie 7, dotyczące funkcjonowania Muzeum w przypadku braku zgody na dalsze jego prowadzenie.*

Prawo do samodzielnego prowadzenia Muzeum przyznano Założycielowi dlatego, że to Założyciel wniósł nieruchomości, na których zbudowano budynek Muzeum.

Jednocześnie postanowiono, że Założyciel nie będzie zobowiązany do zwrotu poniesionych przez Ministra środków, pod warunkiem dalszego prowadzenia działalności muzealnej przez okres co najmniej dziesięciu lat. To jest w mojej ocenie zapis o trwałości inwestycji i jest to zabezpieczenie interesu Skarbu Państwa, ogólnie przyjęty w takich sytuacjach. Nadmieniam, że okres trwałości przy wydatkowaniu środków europejskich to na ogół 5 lat.

(akta kontroli: tom IV str. 114-132)

Była dyrektor DDK Paulina Florjanowicz zeznała, że *Departament nie analizował zapisów umowy pod kątem interesu majątkowego Skarbu Państwa.*

W zakresie zapisu Umowy, że w przypadku podania do publicznej wiadomości informacji o likwidacji instytucji kultury, Założyciel nie będzie zobowiązany do zwrotu poniesionych przez Ministra środków, pod warunkiem dalszego prowadzenia działalności muzealnej przez okres co najmniej 10 lat, niezależnie od prawnej formuły takiej działalności i pod warunkiem utrzymywania w całości oraz eksponowania w ramach ww. działalności zbiorów stanowiących własność zlikwidowanego Muzeum, mogę powiedzieć, że rozwiązanie co ma się stać w przypadku rozwiązania umowy, trzeba przewidzieć w umowie, ale nie umiem ocenić, czy nie stanowi to nadmiernego przysporzenia na rzecz Fundacji.

(akta kontroli: tom IV str. 133-140)

W ocenie NIK, brak zgodnego wyrażenia woli przez strony umowy nie jest tożsamy ze szczególnie uzasadnionym przypadkiem w rozumieniu art. 22 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, a zatem jako sprzeczny z prawem powinien zostać uznany za nieważny w świetle przepisu art. 58 § 1 kodeksu cywilnego.

Ponadto NIK zauważa, że przewidziany w Umowie, 10 letni okres prowadzenia Muzeum, po jego likwidacji, skutkujący brakiem obowiązku zwrotu przez Założyciela poniesionych przez Skarb Państwa środków, może prowadzić do

bezpowrotnej utraty zaangażowanych w przedsięwzięcie znacznych środków finansowych.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza jednocześnie, że w przypadku likwidacji instytucji kultury podstawową zasadą rozdysponowania majątku, wynikającą z art. 26 ust. 1 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej jest odpłatne przekazywanie mienia.

Oznacza to, że do nieodpłatnego przekazania mienia może dojść wówczas, gdy próby jego odpłatnego przekazania okazały się bezowocne. Zarazem za nieodpłatnym przekazaniem składników mienia musi przemawiać interes społeczny, w postaci zachowania tego mienia do utrzymania lub rozwoju działalności kulturalnej na danym obszarze. Przepis ten ma zabezpieczyć mienie likwidowanej kultury przed jego marnotrawstwem, a zarazem wykluczyć społecznie nieakceptowane sposoby gospodarowania mieniem publicznym²⁰.

6. Określenie w aneksie nr 1 do Umowy kwoty dotacji podmiotowej dla Muzeum na lata 2024-2028 w wysokości co najmniej 15.000.000 zł rocznie było działaniem nierzetelnym i niecelowym.

Były Minister Piotr Gliński zeznał: *podpisanie aneksu miało na celu przedłużenie funkcjonowania Muzeum oraz uporządkowanie przeszłości w zakresie wydatków inwestycyjnych na podstawie rocznych umów dotacji, a w zakresie wydatków na dotację podmiotową miało na celu zapewnienie środków na bieżące funkcjonowanie Muzeum.*

(akta kontroli: tom IV str. 114-132)

Zastępca dyrektora DDK Piotr Szpanowski w zakresie ustalenia kwot dotacji podmiotowych wyjaśnił: *są to bardzo duże kwoty, szczególnie w sytuacji kiedy Muzeum faktycznie i formalnie jest w stanie organizacji i, o ile wiem, wciąż trwają jeszcze prace budowlane, a wystawa stała nie została do dziś zakończona i udostępniona.*

Przed podpisaniem aneksu sporządzaliśmy w DDK robocze analizy kosztów funkcjonowania innych muzeów i wynikało z nich np., że Zamek Królewski w Warszawie, przy zatrudnieniu w 2022 roku ok. 290 osób (etatów), na 2023 r. miał otrzymać dotację bieżącą w wysokości ok. 35,2 mln zł, a Zamek Królewski na Wawelu przy zatrudnieniu ok. 360 osób (etatów) w 2023 r. miał otrzymać dotację w wysokości ok. 30,2 mln zł. Porównywalną kwotę dotacji podmiotowej, tj. 15,6 mln zł przyznano zaś na 2025 r. dla Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka w Wieliczce (przy zatrudnieniu ponad 100 osób).

Muzeum Pamięć i Tożsamość nie prowadziło wówczas (w 2023 r.) pełnej działalności muzealnej, a wykazywane przez Muzeum zatrudnienie oscylowało zapewne w granicach kilku etatów.

Planowaniem i określeniem docelowej wysokości kwoty tej dotacji zajmował się Departament Finansowy z dyrektorem Kwiatkowskim na czele. To DF – pomimo

---

²⁰ Vide komentarz do art. 26, Legalis.

daleko niższych propozycji DDK w tym zakresie – ostatecznie zapewnił te środki w planie finansowym. Departament DK nie miał decydującego wpływu na te ustalenia.

(akta kontroli: tom IV str. 156-161)

Dyrektor DF Marcin Krawczyk w sprawie dotacji podmiotowej dla Muzeum wyjaśnił, że [...] *decyzję w tej sprawie podejmował Minister i Gabinet Polityczny.*

(akta kontroli: tom IV str. 145-147)

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że określenie dotacji podmiotowej dla Muzeum w aneksie do Umowy rażąco przekraczało zaangażowanie Ministerstwa w finansowanie działalności innych instytucji kultury, w tym w szczególności prowadzących działalność w znacznie szerszym zakresie merytorycznym i zatrudniającym więcej pracowników.

Decyzja o wysokości tej dotacji została podjęta przez byłego Ministra Piotra Glińskiego bez uzasadnienia i powiązania przyznanych środków z kosztami działalności Muzeum, w szczególności, że Muzeum było w stanie organizacji i nie prowadziło działalności w pełnym statutowym zakresie, a wystawa stała nie była udostępniona.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie zawarcia umowy o utworzeniu instytucji kultury pod nazwą Muzeum Pamięć i Tożsamość im. św. Jana Pawła II.

Przed zawarciem Umowy Minister nie przeprowadził żadnych analiz uzasadniających zaangażowanie środków publicznych w pierwotnie zakładanej wysokości 70.000.000 zł w ramach realizowanego zadania.

Minister nie przeprowadził weryfikacji wartości wnoszonych przez Fundację zasobów muzealnych w ramach współprowadzonej instytucji kultury, ani pod względem ich wartości historycznej, ani materialnej.

Zawarta Umowa zawierała zapisy, które nie zabezpieczały interesu Skarbu Państwa. Określone w umowie zobowiązania Ministra, jako organizatora, niewspółmiernie przewyższały efekty jakie mogło przynieść wspólne prowadzenie instytucji kultury. Minister zobowiązał się bowiem do przekazania na budowę Muzeum środków w wysokości 70.000.000 zł, a instytucja kultury wybudowana na gruncie należącym do Fundacji, miała pierwotnie funkcjonować około 5 i pół roku, gdyż jej dalsze funkcjonowanie było uzależnione od wspólnej woli stron. Ponadto umowa zawierała niezgodne z przepisami art. 22 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej uregulowania dopuszczające możliwość likwidacji Muzeum, poprzez brak wspólnego porozumienia stron, co do jej dalszego prowadzenia.

Najwyższa Izba Kontroli jako rażąco nierzetelne ocenia działania Ministra w ramach, których w aneksie nr 1 do umowy, kwoty dotacji podmiotowej dla Muzeum na lata 2024-2028 zostały określone w wysokości co najmniej 15.000.000 zł rocznie. Kwota ta nie wynikała z faktycznej analizy kosztów funkcjonowania Muzeum, które w dniu jej przyznania nie rozpoczęło w pełni

prowadzenia działalności statutowej, a ponadto znacznie przekraczała zaangażowanie finansowe Ministerstwa na dotacje bieżące dla innych instytucji kultury, prowadzących działalność w szerszym zakresie i zatrudniających znacznie większą liczbę pracowników.

OBSZAR

2. Nadzór nad realizacją i rozliczaniem udzielonego dofinansowania

Opis stanu faktycznego

W Umowie określano warunki przekazywania dofinansowania poprzez wskazanie (w § 4), że finansowanie Muzeum będzie polegać na zapewnieniu przez Założyciela i Ministra środków, których wysokość na każdy rok budżetowy będzie każdorazowo uzgadniana przez Strony w oparciu o plan finansowy Muzeum opracowany zgodnie i w terminach wskazanych w przepisach dotyczących przygotowania projektu budżetu państwa na rok. następny.

Minister zobowiązał się przekazać środki w formie dotacji celowej na wydatki majątkowe niezbędne do wykonania zadania inwestycyjnego polegającego na wybudowaniu obiektu wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą w zakresie umożliwiającym Muzeum rozpoczęcie działalności wystawienniczej, kulturalnej, naukowej i edukacyjnej, po spełnieniu warunków określonych w §3 ust. 2-7 Umowy.

W zakresie zobowiązania do nieodpłatnego przekazania Muzeum w użytkowanie do 31.12.22 działek pozyskanych od Redemptorystów²¹ - Dyrektor Muzeum 23.10.2018 r. przesłał do Ministerstwa kopię aktu notarialnego z 11.10.2018 r. (akt nr 3294/2018 z Kancelarii Notarialnej [...] ²² w Toruniu) w którym potwierdzono zawarcie umowy użytkowania części wskazanych w Umowie działek na czas określony - do 31.12.2022 roku.

(akta kontroli: tom I str. 219-244)

W zakresie zobowiązania do przekazania Muzeum w nieodpłatne użyczenie (do 31.12.2022 roku), na podstawie umów zawartych w formie aktów notarialnych Kaplicy i Biblioteki - Dyrektor Muzeum 21.09.2018 r. przesłał do Ministerstwa kopię aktu notarialnego z 24.08.2018 r. (akt nr 2773/2018 z Kancelarii Notarialnej [...] ²³ w Toruniu), w którym potwierdzono umowę użyczenia Kaplicy Pamięci i Biblioteki do 31.12.2022 r.

(akta kontroli: tom I str. 219-244)

W maju 2023 r. Muzeum przesłało do Ministerstwa²⁴ nowe akty notarialne zawarte 29.12.2022 r. w KN [...] ²⁵ w Toruniu, którymi przedłużono użyczenie Kaplicy Pamięci i Biblioteki (akt nr 4128/2022) oraz użytkowanie części działek:

---

²¹ Działki w obrębie 22 w Toruniu nr: 120/6 (KW TO1T/00128496/6); 124/2 (KW TO1T/00129905/4), 124/8 (KW TO1T/00120567/).

²² Jak w przypisie 17.

²³ Jw.

²⁴ Akty były załącznikiem do pisma Muzeum (znak L.Dz 85/2023 z 31.05.2023 r.) ws. kolejnego aneksu do umowy dotacji celowej dla zadania budowy siedziby Muzeum, zwiększającego kwotę dotacji na 2013 r. do 13.426.930 zł jak podano „w celu rozliczenia robót objętych Aneksem nr 11”.

²⁵ Jak w przypisie 17.

nr 120/6, nr 124/2 oraz nr 124/8 (akt notarialny nr 4131/2022) - do 31.12.2027 roku.

Ministerstwo w okresie od 31.12.2022 r. (termin obowiązywania umów z 2018 r.) nie zwracało się do Muzeum o umowy przedłużające użytkowanie nieruchomości, na których prowadzona była inwestycja budowy siedziby i użyczenia Kaplicy oraz Biblioteki.

Kolejnymi aktami notarialnymi z 19.07.2024 r. (Rep. A nr 2074/2024 i nr 2077/2024 z KN [...] ²⁶) terminy użytkowania części działek i użyczenia Kaplicy Pamięci i Biblioteki określone w ww. umowach z 29.12.2022 r. zostały przedłużone do 31.12.2028 r.

(akta kontroli: tom III str. 506-541)

Analiza danych elektronicznych ksiąg wieczystych²⁷ wskazywanych w aktach notarialnych, dotyczących nieruchomości przekazywanych w użytkowanie, a także wynikającymi z nich elektronicznych danych identyfikatorów działek, zawartych na portalu geoportal.gov.pl - wykazała, że

- powoływana w aktach notarialnych działka 124/8 uległa w 2020 r. podziałowi i siedziba Muzeum obejmuje od tego czasu część innej działki, której w aktach notarialnych nie wskazywano;

- siedziba Muzeum (wg. danych geoportal.gov.pl) wykracza poza działki użytkowane przez Muzeum na podstawie aktów notarialnych przekazanych Ministerstwu w 2018 r. oraz według mapy ewidencyjnej z załącznika nr 4 do Umowy²⁸;

- forma ortofotomapy tych nieruchomości i siedziby Muzeum wykazuje m.in.: łącznik siedziby Muzeum z budynkiem posadowionym na nieruchomości nr 120/10, a także kształty przypominające panele fotowoltaiczne na dachu siedziby Muzeum, których nie wskazywano na szkicu muzeum zawartym w koncepcji Muzeum.

Analogiczne do ww. danych nieruchomości zawartych na geoportalu wynikały także z portalu mapowego „Miasto Toruń, Wydziału Geodezji - Katalog e-Uслуг <https://mtorun.webewid.pl/>.

Informacje te potwierdził Wydział Geodezji i Kartografii Urzędu Miasta Torunia, który przedstawił poświadczoną mapę ewidencji gruntów i budynków dla nieruchomości mieszczącej się przy ulicy Droga Starotoruńska 1A, budynku nr 112 (wg portalu mtorun.webewid.pl). Z informacji tych wynika, że budynek

---

²⁶ Jak w przypisie 17.

²⁷ Portal - <https://przegladarka-ekw.ms.gov.pl>

²⁸ Kontur siedziby Muzeum obejmuje także część obszaru działek 120/9 i 124/10 oraz inny (większy) obszar terenu działki 124/12 niż określony wcześniej dla działki nr 124/8, z której powstała.

Muzeum posadowiony został na działkach o numerach 120/6, 120/9, 124/3, 124/10 oraz 124/12.

Szkic budynku Muzeum na mapie, oprócz działek określonych w Umowie, obejmuje części innych działek tj. nr 124/10, nr 120/9 oraz inną część powierzchni działki 124/12 powstałej z podziału działki 124/8.

(akta kontroli: IV tom str. 165-277)

Z informacji i wyjaśnień uzyskanych od Dyrektora Muzeum²⁹ wynika, że w zakresie działek 120/9, 124/12 i 124/10 w obrębie 22 w Toruniu Muzeum w okresie budowy oraz aktualnie Muzeum dysponowało oraz dysponuje prawem użyczenia. Zarówno w okresie budowy oraz aktualnie Muzeum posiadało i posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele budowlane.

Muzeum przedstawiło oświadczenie z 29.08.2018 r. (podpisy nieczytelne), że Fundacja LV przekazuje na rzecz Muzeum w jak podano „*nieodpłatne użyczenie*” części nieruchomości, na których ma powstać Muzeum ze wskazaniem działek 120/5, 120/6, 124/2, 124/3, 124/8, 213/1, 213/6.

Użyczenie nastąpiło na czas nieokreślony, jak podano „*z prawem użytkowania*” na cele budowy oraz dalszego prowadzenia Muzeum.

Dodatkowo przedstawiło decyzję Prezydenta Torunia z 7.01.2020 r. zatwierdzającą podział działek 120/5 (na działki 120/9 i 120/10), 124/3 (na działki 124/10 i 124/11), 124/8 (na działki 124/12 i 124/13).

Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że *w akcie notarialnym w zakresie numeracji działki (124/8) pojawił się oczywisty błąd pisarski notariusza, gdyż taka działka, o takim numerze ewidencyjnym nie widniała w rejestrze gruntów w dacie podpisania kolejnego aktu notarialnego. Jednak akt notarialny Repertorium A nr 4131/2022 z 29.12.2022 r. przedłużał termin użytkowania wynikający z ww. umowy zawartej w dniu 11.10.2018 roku. Obszar objęty przedłużeniem (1,0328 ha) jest tożsamy.*

Dyrektor Muzeum poinformował, że *Muzeum zwróci się do notariusza z prośbą o stosowne sprostowanie.*

W zakresie łącznika Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że *nastąpiło to w trakcie realizacji inwestycji dla uzyskania dogodnego dostępu do Biblioteki dla pracowników Muzeum. [...] Roboty związane z wykonaniem kładki zostały zlecone na podstawie odrębnej umowy zawartej i sfinansowanej przez Fundację Lux Veritatis.*

W zakresie paneli fotowoltaicznych na dachu siedziby Muzeum Dyrektor wyjaśnił, że *było to przewidziane w projekcie budowlanym w zakresie wyposażenia budowlano-instalacyjnego.*

(akta kontroli: tom IV str. 278-445)

Notariusz [...] ³⁰ w sprawie przyczyn zawierania w akcie notarialnym nieaktualnych danych dotyczących przekazywanej w użytkowanie części nieruchomości (124/8), która formalnie już nie istniała wyjaśniła, że *podana w akcie notarialnym z dnia 29.12.2022 roku numer Repertorium A 4131/2022 stara*

---

²⁹ Podpisała z upoważnienia Dyrektora Muzeum Pani Lidia Kochanowicz Mańk.

³⁰ *Jak w przypisie 17.*

numeracja działek dotyczy dokładnie tej samej nieruchomości, położonej w obrębie ewidencyjnym o numerze 22, dla której to nieruchomości prowadzona jest ta sama księga wieczysta, zaś z treści aktu notarialnego ponadto wynika, że działka numer 124/8 uległa podziałowi geodezyjnemu na działki numer 124/12 i 124/13, a zatem nie ulega wątpliwości o które działki chodzi, zwłaszcza że jest to ta sama nieruchomość, zatem należy to potraktować jako omyłkę, którą można skorygować.

Notariusz nie odniosła się do kwestii znaczenia tego faktu dla dysponowania działką do celów budowlanych.

(akta kontroli: tom IV str. 446-467)

Dyrektor Departamentu Finansowego Marcin Krawczyk wyjaśnił, że w ocenie DF wydatek dotyczący instalacji fotowoltaicznej jest wydatkiem kwalifikowalnym tzn. zgodnym z rozporządzeniem RM z 2010 roku w sprawie finansowania inwestycji z budżetu państwa (a także mieści się w grupie kosztów „ukończenie instalacyjne”).

Pozostałe wyjaśnienia w powyższych kwestiach zawarto w sekcji stwierdzonych nieprawidłowości.

(akta kontroli: tom IV str. 468-475)

Były Minister Piotr Gliński zeznał, że nie ma wiedzy o zmianach architektonicznych polegających np. na połączeniu Muzeum ze szkołą. Uważam, że to może być wartość dodana, polegająca na zwiększeniu użyteczności tych obiektów. Polegałem na wieloletnim doświadczeniu pracowników Ministerstwa którzy nadzorowali tę inwestycję, w tym w szczególności Dyrektora Kwiatkowskiego.

(akta kontroli: tom IV str. 114-132)

W sprawie sposobu wykorzystywania przez Muzeum, w swojej statutowej działalności, nieruchomości obejmujących Kaplicę i Bibliotekę Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że Kaplica Pamięci stanowi unikalne w skali międzynarodowej miejsce pamięci poświęcone Polakom zamordowanym za udzielanie pomocy Żydom podczas II wojny światowej. [...] W Kaplicy Pamięci odbywają się uroczyste obchody Narodowego Dnia Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką których współorganizatorem jest Muzeum. [...] Kaplica Pamięci, jako część Muzeum,

ma stanowić rozwinięcie jednej ze stref wystawy stałej, prezentującej postawy Polaków wobec Żydów w czasie II wojny światowej.

Biblioteka wykorzystywana jest zgodnie z jej przeznaczeniem przez pracowników i wolontariuszy Muzeum i polega na korzystaniu z bogatych zbiorów biblioteki Uczelni³¹.

Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że w związku z ustanowieniem prawa nieodpłatnego użyczenia Kaplicy i Biblioteki Muzeum nie poniosło żadnych kosztów.

Muzeum posiada polisę ubezpieczeniową obejmującą cały majątek Muzeum i jego działalność, tj.: ubezpieczenie sprzętu elektronicznego, ubezpieczenie mienia, ubezpieczenie OC z tytułu prowadzenia działalności na sumę gwarancyjną 4 mln zł.

Na pytanie o to, dlaczego Muzeum przyjęło w użytkowanie tylko część nieruchomości (geodezyjnych), na których miała powstać jego siedziba tj. wskazanych w Umowie działek pozyskanych od Redemptorystów (działki 120/6, 124/2 i 124/8) Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że *taki sposób rozdysponowania prawem użytkowania wynika wprost z § 3 ust. 2 umowy o utworzeniu instytucji kultury.*

W zakresie kosztów jakie ponosi Muzeum w związku z użytkowaniem tych części nieruchomości (np. opłaty, podatki, czynsze, ubezpieczenia itp.) Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że *Muzeum nigdy nie poniosło żadnych kosztów w tym zakresie.*

Dyrektor Muzeum poinformował także, że *ani Muzeum, ani Rafako S.A. nie ponosiły nigdy żadnych kosztów korzystania z części nieruchomości nieobjętych umową użytkowania (np. kosztów najmu/dzierżawy na cele związane z procesem budowy itp.).*

(akta kontroli: tom IV str. 278-445)

Umową z 29.08.2018 r. Fundacja LV darowała Muzeum koncepcję Muzeum, koncepcję architektoniczną zagospodarowania terenu Budowy Zespołu Zabudowy Muzealno-Audytoryjnej i Naukowo-Twórczej, koncepcję architektoniczną budynku Budowy Zespołu Zabudowy Muzealno-Audytoryjnej i Naukowo-Twórczej, projekt budowlany Budowy Zespołu Zabudowy Muzealno-Audytoryjnej i Naukowo-Twórczej wraz ze zjazdami z drogi publicznej, drogami wewnętrznymi, parkingami i chodnikami oraz infrastrukturą techniczną.

Odrębną umową z tego samego dnia Fundacja LV darowała Muzeum koncepcję ekspozycji stałej.

(akta kontroli: tom I str. 245-258)

W zakresie zobowiązania do przekazania Muzeum na własność zbiorów muzealnych - w dniu 29.08.2018 r. Fundacja i Muzeum zawarły umowę depozytową na czas określony od 1.09.2018 r. do 31.12.2021 r. (zgodnie z § 3 pkt 7 umowy).

W dniu 31.12.2021 r. podpisano aneks Nr 1 do umowy depozytowej, w którym postanowiono, że z uwagi na wciąż trwające prace budowlane związane

---

³¹zgodnie z umową Biblioteka stanowiła bibliotekę Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu, obecnie Akademii Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu - przypis NIK

z budową siedziby Muzeum „Pamięć i Tożsamość” przekazanie zbioru jest niecelowe i prolongowały umowę depozytową do dnia 31.12.2022 r.

W kolejnych latach Fundacja i Muzeum dokonywały przedłużenia obowiązywania umowy depozytowej zawierając Aneks nr 2 z dn. 30.12.2022 r., Aneks nr 3 z dn. 28.04.2023 r., Aneks nr 4 z dn. 30.10.2023 r. i Aneks nr 5 z dn. 28.06.2024 r., w których postanawiały, że przekazanie zbioru jest niecelowe i prolongowały umowę depozytową łącznie do dnia 31.12.2024 r.

(akta kontroli: tom I str. 259-280)

Umową darowizny z 30.12.2024 roku Fundacja Lux Veritatis nieodpłatnie przeniosła na Muzeum własność zbiorów wraz z autorskimi prawami majątkowymi i prawami pokrewnymi.

O umowie tej Muzeum poinformowało Ministerstwo w dniu 17.03.2025 r. (w wyniku działań NIK).

Muzeum wskazało, że Zbiory znajdujące się w depozycie Muzeum służyły do:

- wykorzystania w jednej ze stref wystawy stałej Muzeum;
- realizacji wystawy czasowej „Z bliska” (2024 r.);
- opracowania merytorycznego treści kalendarzy z cyklu „Bohaterowie codzienności”;
- wytypowania kolejnych nazwisk Polaków zamordowanych za pomoc Żydom w czasie II wojny światowej w celu upamiętnienia bohaterów w Kaplicy Pamięci.

Na pytanie o to czy prawo dysponowania ww. Zbiorami wyspecjalizowanymi i ich wykorzystywania zostało uregulowane także z ich właścicielem tj. Instytutem Pamięć i Tożsamość imienia świętego Jana Pawła II³², Dyrektor Muzeum poinformował, że *Instytut „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II to wewnętrzna jednostka organizacyjna Fundacji Lux Veritatis, powołana uchwałą Zarządu Fundacji z dnia 27.12.2016 roku, mająca na celu m.in. prowadzenie badań na temat postaw Polaków wobec Żydów w czasie II wojny światowej.*

(akta kontroli: tom IV str. 278-445)

W terminie 30 dni od podpisania Umowy Muzeum zobowiązane było przekazać Program inwestycji wydatków majątkowych, a następnie Minister zobowiązał się zawrzeć z Muzeum umowę dotyczącą udzielenia dotacji celowej na wydatki majątkowe ze środków finansowych Ministra pochodzących z budżetu państwa, wraz z określeniem zakresu rzeczowo-finansowego prac inwestycyjnych w 2018

---

³² W wycenie Zbiorów wskazano, że cyt. „Przedmiotem wyceny są gromadzone przez Instytut [...] materiały... [...]”. Nie podano jednocześnie żadnych informacji dotyczących prawa dysponowania tymi zbiorami przez Fundację Lux Veritatis, która zawierała umowy depozytowe z Muzeum.

roku i odrębnie na kolejne lata budżetowe - w terminie 30 dni od ogłoszenia ustawy budżetowej na dany rok. budżetowy.

Na rok. 2018 nie zawierano umowy dotacji ponieważ przetarg na budowę siedziby nie został ogłoszony, i tym samym nieznany był koszt prac budowlanych i adaptacyjnych infrastruktury towarzyszącej³³.

Umowa przewidywała zobowiązanie Ministra do finansowania inwestycji w okresie od 2018 do 2020 r. w wysokości 70 mln. zł (5 mln zł, 55 mln zł oraz 10 mln zł.). Środki przewidziane na 2018 r. nie zostały wykorzystane.

W latach 2019-2023 kwoty planowanych w Umowie dotacji były zwiększane poprzez wnioski Ministra o zmiany w zakresie wydatków na dotacje celowe przewidziane w ustawach budżetowych (w rozdziale 92118, paragrafie 6220).

Były Minister Piotr Gliński zeznał w tej sprawie, że *wydatkowanie środków na budowę siedziby Muzeum i wystawę stałą w latach 2021-23 opierało się na umowach dotacji na poszczególne lata i wynikających z ustaw budżetowych na ten cel.*

Moimi decyzjami te kwoty były zaplanowane w budżecie. Umowa z 2018 r. nie przewidywała pierwotnie wydatków na lata 2021-2023, ale kwoty takie były planowane w budżecie państwa, a następnie w rocznych umowach dotacyjnych. Powodem głównym zwiększeń i zmian dotacji inwestycyjnych była sytuacja na rynku inwestycji (nagłe zmiany cen spowodowane epidemią Covid i wojną na Ukrainie).

(akta kontroli: tom IV str. 114-132)

Wnioskiem z 15.02.2019 r. Muzeum zwróciło się o zwiększenie dotacji o kwotę 47,7 mln zł, w tym w 2020 r. o 24,16 mln zł i w roku 2021 o 23,54 mln zł, ze względu na to, że złożona w postępowaniu o zamówienie publiczne oferta przekracza kwotę jaką Muzeum zamierzało przeznaczyć na jego realizację.

Do wniosku załączono zmieniony program inwestycji na lata 2018-2020, w którym przewidziano nakłady w wysokości 117.820 tys. zł (w tym 120 tys. zł jako środki Fundacji LV).

Pismem z 18.02.2019 r. znak DF-V.311.16.2019.MK Minister Piotr Gliński poinformował Dyrektora Muzeum, że zabezpieczy w trakcie prac nad projektem budżetu państwa w 2020 r. i w 2021 r. na realizację inwestycji dodatkowe środki finansowe w kwocie 47.700.000 zł, do łącznej kwoty dotacji celowej z budżetu państwa w wysokości 117.700.000 zł

W 2020 r. Minister Piotr Gliński zwiększył kwotę dotacji o 1.866.800 zł ze względu na zmianę kosztu budowy przyłącza ciepłowniczego, który przekroczył założenia

---

³³ Z informacji dotyczących przetargu na stronie <https://luxveritatis.nazwa.pl/mpit2/ogloszenia-przetargowe> wynika, że umowę na budowę Budowa siedziby Muzeum „PAMIĘĆ I TOŻSAMOŚĆ” im. św. Jana Pawła II w Toruniu w formule zaprojektuj - wybuduj zawarto z 16 kwietnia 2019 r. z RAFAKO SA z siedzibą w Raciborzu.

wykonawcy przewidziane w cenie ofertowej ze względu na konieczność innych parametrów technicznych określonych przez dostawcę energii.

W 2021 r. Minister Piotr Gliński zwiększył kwotę dotacji o 8.390.257 zł na 2022 rok. (w Umowie nie planowano dotacji na ten rok) ze względu na wzrost cen materiałów budowlanych, usług i kosztów pracy, potrzebę zmiany części zaplanowanych wcześniej robót, wynikającą z realizowanego odrębnie zadania polegającego na utworzeniu wystawy stałej Muzeum, wydłużeniem czasu realizacji zadania w związku z utrudnieniami wywołanymi trzecią falą pandemii COVID-19.

W 2022 r. Minister Piotr Gliński udzielił Muzeum zapewnienia zabezpieczenia kwoty dotacji na 2023 rok. w wysokości 20.154.122 zł (dotychczas nie planowano w tym roku dotacji) ze względu na zmianę terminów realizacji umowy budowlanej (aneks nr 10), w tym termin jej realizacji z 2022 r. na 2023 r. (kwota ta nie została wykorzystana w 2022 r.).

W 2023 r. Minister Piotr Gliński udzielił Muzeum zapewnienia zabezpieczenia kwoty dotacji na 2023 rok. w wysokości 26.407.230 zł (tj. o 6.253.108,19 zł więcej niż ww. gwarancji z 2022 r.) w związku z wnioskiem generalnego wykonawcy o podwyższenie wynagrodzenia o kwotę w wysokości 26.930.000 zł. Na uzasadnienie powyższej zmiany wskazał na nadzwyczajną zmianę na rynku budownictwa (krajowe i międzynarodowe konsekwencje wojny na Ukrainie, rosnąca inflacja, zwiększenie ustawowego minimalnego wynagrodzenia, zwiększenie składki na ubezpieczenie zdrowotne), sytuację na krajowym rynku budownictwa w I półroczu 2022 roku (wzrost kosztów czynników produkcji, wzrost kosztów materiałów/ robocizny/ sprzętu, wzrost cen energii i surowców energetycznych, odpływ siły roboczej) oraz konieczność wykonania robót zamiennych

(akta kontroli: tom III str. 39-99)

Dodatkowe środki na wystawę stałą.

Wnioskiem z 6.10.2020 r. Muzeum zwróciło się do Ministra o wydanie promesy dotacji dotyczącej zadania opracowania założeń i kompleksowej realizacji wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Toruniu wskazując na przesłany wcześniej (tj. 10.09.2020 r.) program inwestycji.

Pismem z 16.10.2020 r. (znak DDK-WFN.311.274.2020.MŻ) Paulina Florjanowicz, ówczesna Dyrektorka DDK, zwróciła się do Dyrektora DF z informacją, że wydanie promesy, o którą zwraca się Muzeum, w załączonym do sprawy piśmie z 6 października br., znak L.Dz.65/2020, uzależnione jest od powzięcia decyzji przez Ministra w zakresie zakresu zaangażowania MKiDN w finansowanie Muzeum. Dyrektorka Florjanowicz wskazała na to, że wcześniej (przy sprawie o numerze EZD: BM-WP.054.365.2020) DDK informował że z uwagi na znaczący koszt przedsięwzięcia obejmującego w latach 2020-2022 kwotę w wysokości 70 mln zł oraz niepewność kondycji finansów publicznych w związku z negatywnymi

skutkami ekonomicznymi pandemii COVID-19, decyzję w powyższym zakresie pozostawia w gestii Ministra (*Pana Premiera*).

Dyrektor DF Wojciech Kwiatkowski 16.10.2020 r. przedłożył Ministrowi Piotrowi Glińskiemu zestawienie zadań inwestycyjnych do projektu zmiany ustawy budżetowej na rok. 2020 w zakresie wydatków cz. 24 (pismo znak DF-V.311.88.2020.KP), w którym dla Muzeum ujęte było zadanie pn. Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Toruniu na kwotę 60.000.000 zł.

W piśmie wskazano na przesłanki zgłaszania zadań do zmiany ustawy budżetowej podając, że *„w celu zminimalizowania skutków pandemii niezwykle istotne jest podejmowanie szybkich i adekwatnych działań przez państwo, mających na celu zminimalizowanie zagrożeń spowolnienia gospodarczego i umożliwienie finansowania istotnych zadań publicznych służących przeciwdziałaniu społeczno-gospodarczemu skutkom Covid-19. Celem pobudzenia rozwoju gospodarczego kraju zasadne jest przyśpieszenie wydatkowania środków i zwiększenie nakładów na zadania inwestycyjne”*.

Na zestawieniu tym widnieje odręczna adnotacja „Zgoda” i podpis Ministra Piotra Glińskiego.

Pismem z 28.10.2020 r. (znak DF-V.311.114.2019.JK) Minister poinformował Dyrektora Muzeum, że środki w wysokości 70 mln zł, zostaną zabezpieczone celem sfinansowania zadania określonego jako *„Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum Pamięć i Tożsamość im. Św. Jana Pawła II w Toruniu”*. Środki w wysokości 60 mln zł zostaną zabezpieczone w terminie od października 2020 roku do 30.11.2021 roku a zmiana planu dot. wydatków inwestycyjnych (w rozdziale 92118 – Muzea) o tę kwotę nastąpi po wejściu w życie nowelizacji ustawy budżetowej na 2020 rok. Środki w wysokości 10 mln zł zostaną zabezpieczone w projekcie ustawy budżetowej 2022 r.

W 2021 r. Minister Piotr Gliński udzielił Muzeum zapewnienia zabezpieczenia kwoty dotacji na to zadanie w 2022 rok. w wysokości 25.000.000 zł.

W 2022 r. Minister Piotr Gliński udzielił Muzeum zapewnienia zabezpieczenia kwoty dotacji na to zadanie na 2023 rok. w wysokości 22.323.981 zł.

(akta kontroli: tom III str. 39-99)

Ministerstwo informowało dyrektora Muzeum (zawiadomienia z upoważnienia Ministra podpisywał Wojciech Kwiatkowski, dyrektor DF) o planowanych w ustawach budżetowych kwotach dotacji celowych oraz o ich zmianach w trakcie roku.

Na tych podstawach zawierane były umowy dotacji celowych oraz ich aneksy (opisane w dalszej treści wystąpienia).

(akta kontroli: tom III str. 30-38, 100-146)

Kazimierz Prusiński ówczesny Naczelnik Wydziału Finansowania Inwestycji w Departamencie Finansowym, od 1.03.2023 do 1.04.2024 r. Zastępca Dyrektora Departamentu Finansowego, w sprawie podstawy do przekazywania Muzeum

środków w latach 2021-2023 wyjaśnił - inwestycje planowane są na podstawie programów inwestycyjnych i zapotrzebowania środków na dany rok. Minister Gliński uzgadniał te kwoty z Ministrem Finansów. Minister Finansów przekazywał określoną pulę środków, a Minister Gliński potem decydował o konkretnie przyznawanych kwotach dla konkretnych instytucji kultury. Pamiętam, że na zestawieniu potrzeb inwestycyjnych, które sporządzaliśmy w poszczególnych latach Minister Gliński w porozumieniu z Dyrektorem Kwiatkowskim zaznaczali komu przekazać jakie środki.

Uważam, że DDK powinien przygotować aneks do umowy i potwierdzić kwoty dotacji na następne lata. Ale decydujące znaczenie miały tu decyzje Ministra Piotra Glińskiego, który rozstrzygał o płatnościach dla Muzeum.

Sprawy finansowania Muzeum ustalane były przez Ministra Glińskiego i Dyrektora Departamentu Wojciecha Kwiatkowskiego. Mnie nikt nie pytał o decyzje w tej sprawie.

(akta kontroli: tom IV str. 141-144)

W myśl § 6 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowego sposobu i trybu finansowania inwestycji z budżetu państwa - realizacja inwestycji budowlanej może być finansowana lub dofinansowana ze środków budżetu państwa, jeżeli inwestor posiada uzgodniony z dysponentem program inwestycji.

Muzeum w latach 2018-2023 przedkładało do Ministerstwa szczegółowe plany działalności inwestycyjnej sporządzone na formularzu określonym według wzoru określonego w załączniku nr 5 do Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30.10.2013 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad jednostkami objętymi częścią 24 budżetu państwa³⁴. Plany te były zmieniane w trakcie roku budżetowego w efekcie zwiększania przydzielonych środków budżetowych dotacji celowych na realizację zadań.

Pierwszy program inwestycji został złożony w Ministerstwie 20.07.2018 r. (następnie zmienioną wersję 30 listopada) jednak nie został on zatwierdzony ze względu kwotę planowanych nakładów (117.820.000 zł) - tj. wyższą niż wynikająca z umowy o utworzeniu muzeum (70 mln. zł).

Ministerstwo w toku kontroli oprócz ww. dwóch wersji programu inwestycyjnego z 2018 r. przedstawiło 10 kolejnych wersji programów inwestycji

---

³⁴Dz.Urz. MKiDzN z 2013 r. poz. 43, zwane dalej zarządzeniem w sprawie nadzoru i kontroli. Obowiązywało w okresie kontroli (do 11 stycznia 2024 r.) i zastąpione zostało przez Zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie nadzoru i kontroli nad jednostkami objętymi częścią 24 budżetu państwa z dnia 11 stycznia 2024 r. (Dz.Urz.MKiDzN z 2024 r. poz. 4).

budowy siedziby na lata 2019-2023³⁵ oraz cztery wersje programów inwestycji dotyczące wystawy stałej na lata 2020-2023³⁶.

Programy inwestycji budowy siedziby obejmowały informacje dotyczące m.in.:

- I. Opisu inwestycji i uzasadnienia jej celowości.
- II. Określenia celów i efektów z zakresu działalności kulturalnej i artystycznej, które zostaną osiągnięte dzięki realizacji inwestycji.
- III. Oceny ekonomicznej efektywności inwestycji (nie podawano danych dotyczących przyszłych przychodów osiągniętych w wyniku realizacji inwestycji oraz kosztów, które ulegną zmniejszeniu w wyniku realizacji inwestycji, wpisywano „nie dotyczy”).
- IV. Informacji o stanie formalno-prawnym przygotowania jednostki do realizacji inwestycji.

Programy te nie zawierały szczegółowych rozwiązań technicznych dotyczących budowy i ograniczały się do przedstawiania ogólnych założeń w zakresie powierzchni budynku, głównych pomieszczeń i planowanych funkcji, bez podawania uzasadnienia i analizy potrzeb Muzeum w tym zakresie.

Nie zamieszczano także szczegółowych informacji i celów budowy wskazywanego w treści zaplecza administracyjnego, technicznego czy socjalnego dla personelu.

W zakresie ww. punktu IV wskazywano, że inwestycja obejmuje budowę budynku użyteczności publicznej - zespołu zabudowy muzealno-audytoryjnej i naukowo-twórczej. Projektowany obiekt będzie pełnił funkcje użyteczności publicznej: kultury, nauki i oświaty. Trzonem budynku będzie przestrzeń ekspozycji muzealnej oraz sala audytoryjna na ok. 800 osób i mniejsza sala wielofunkcyjna na ok. 110 osób. Jako funkcje uzupełniające zaplanowano w budynku: hall wejściowy z recepcją, szatnie, punkt gastronomiczny.

---

³⁵ Programy inwestycyjne budowy siedziby z dnia: 18.02.2019, 21.05.2019, 26.11.2019, 07.04.2020, 30.11.2020, 19.02.2021, 01.12.2021, 23.02.2022, 01.12.2022, 02.03.2023.

³⁶ Programy inwestycji wystawy stałej z dnia: 24.08.2020, 03.11.2021, 01.12.2022, 02.03.2023.

Dodatkowo zaprojektowano niezbędne zaplecze administracyjne, socjalne personelu i techniczne.

Suma powierzchni budynku wynosi 11.202,47 m², w tym powierzchnia użytkowa 7.290,50 m², powierzchnia usługowa 487,60 m², a powierzchnia ruchu 3.242,37 m².

Przestrzeń ekspozycji muzealnej zorganizowano na poziomie parteru i drugiego piętra budynku. Powierzchnia użytkowa przestrzeni muzealnej wynosi 2.746,32 m².

Sala audytoryjna z balkonem, liczba miejsc na widowni: 800, funkcje sali: audytoryjna, sala teatralna, sala koncertowa.

Muzeum w planach inwestycji podawało również:

- źródła finansowania inwestycji (punkt V),
- harmonogram realizacji inwestycji (punkt VI) oraz
- planowany zakres rzeczowo-finansowy inwestycji (punkt VII).

(akta kontroli: tom I str. 349-524)

Na umowy użyczenia i użytkowania wynikające z aktów notarialnych z 2018 roku (obowiązujących do 31.12.2022 r.) Muzeum wskazywało we wszystkich planach inwestycyjnych, także w tych składanych 2.03.2023 roku, kiedy zawarto już nowe akty w tej sprawie z 29.12.2022 r. (akty notarialne nr 4128/2022 i nr 4131/2022).

Muzeum nie wyjaśniło przyczyn tej nierzetelności, a Ministerstwo nie zweryfikowało jej w trakcie uzgadniania planów inwestycji.

Dyrektor DF Marcin Krawczyk wyjaśnił, że *Departament Finansowy nie akceptował aktu notarialnego Repertorium nr 4131/2022 z 29.12.2022 r. Dokument ten został przekazany do Ministerstwa pismem Muzeum z dnia 31.05.2023 r. jako załącznik do wniosku o uruchomienie środków z gwarancji i nie był przedmiotem analizy.*

(akta kontroli: tom IV str. 278-328, 468-475)

W kontroli ustalono, że Ministerstwo nie dysponowało projektem budowlanym dotyczącym Muzeum Pamięć i Tożsamość w Toruniu.

Projekt ten, w ramach postanowień Umowy, został przekazany na rzecz Muzeum przez Fundację LV na podstawie umowy darowizny z 29.08.2018 r.

Pani Dorota Żebrowska, Dyrektor Generalna Ministerstwa, Dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego oraz z-cy Dyrektora Departamentu Finansowego wyjaśnili, że *Departamenty nie gromadzą dokumentacji budowlanej i nie posiadają zatem również tej, która powstała na zamówienie Muzeum Pamięć i Tożsamość.*

W programach inwestycyjnych budowy siedziby wskazywano, że zatwierdzenie projektu budowlanego oraz udzielenie pozwolenia na budowę na rzecz Fundacji

LV nastąpiło decyzją Prezydenta Miasta Torunia z 20.06.2018 r. (tj. w dniu podpisania Umowy).

Pozwolenie na budowę decyzją z 12.10.2018 r. zostało przeniesione na rzecz Muzeum³⁷.

(akta kontroli: tom I str. 245-252, 410-524, tom III str. 476-477, tom IV str. 14-26)

Projekt budowlany (w czasie kontroli) dostępny był na stronie internetowej Fundacji LV (<https://luxveritatis.nazwa.pl/mpit2/ogloszenia-przetargowe>) dotyczącej ogłoszenia przetargowego³⁸. Podstawą jego opracowania było zlecenie inwestora, którym pierwotnie była Fundacja.

W projekcie architektoniczno-budowlanym wskazano, że obiekt zaprojektowano jako budynek o 7 kondygnacjach nadziemnych, niepodpiwniczony.

Projektowany obiekt miał pełnić funkcję usługową nauki, oświaty i kultury. Wskazano, że trzonem budynku będzie przestrzeń ekspozycji muzealnej oraz sala audytoryjna na ok. 800 osób i mniejsza sala wielofunkcyjna na ok. 110 osób. Jako funkcje uzupełniające przewidziano w budynku: hall wejściowy z recepcją, szatnie dla użytkowników przestrzeni ekspozycyjnej oraz przestrzeni audytorium i sali mniejszej, punkt gastronomiczny (kawiarnię wraz z zapleczem gastronomicznym dostosowanym dla cateringu) oraz strefę zamieszkania zbiorowego. Dodatkowo przewidziano niezbędne zaplecze administracyjne, socjalne personelu i techniczne.

W zakresie opisu tzw. „Strefy zamieszkania zbiorowego” podano, że na piętrach 3, 4, 5 oraz 6 przewidziano strefę zamieszkania zbiorowego z niezależnym wejściem od strony zachodniej oraz niezależną komunikacją pionową.

Strefa zamieszkania zbiorowego obejmuje 3 poziomy mieszkalne, z pięcioma jednostkami mieszkalnymi na każdym poziomie.

Każda jednostka mieszkalna będzie składała się z hallu, garderoby, pokoju dziennego, sypialni oraz łazienki.

Dodatkowo na każdej kondygnacji przewidziano pomieszczenia wspólne (jadalnie, pomieszczenie wypoczynku itp.).

Przewidziano dodatkowo pomieszczenia pomocnicze, magazynowe oraz sanitarne dedykowane dla tej strefy.

Zapewniono również dostęp do stropodachu nad ostatnią kondygnacją strefy zamieszkania zbiorowego urządzonego w formie ogrodu na dachu budynku.

Szczegółowe zestawienia powierzchni poszczególnych pomieszczeń budynku załączono w formie tabelarycznej do projektu. Z zestawienia³⁹ tego wynika m.in., że suma powierzchni netto budynku wynosi 11.016,38 m² (w tym 7.926,58 m² to powierzchnia użytkowa, 477,28 m² to powierzchnia usługowa i 2.612,52 m² to powierzchnia ruchu). Dodatkowo 369,94 m² zajmują balkony i tarasy budynku.

Budynek wg. projektu budowlanego obejmował m.in.:

---

³⁷ Decyzja WAiB.6740.22.31.25.2018.MS, WAiB-79/V/2009 z 12 października 2018 r.

³⁸ Zamówienie publiczne na Budowę siedziby Muzeum „PAMIĘĆ I TOŻSAMOŚĆ” im. św. Jana Pawła II w Toruniu w formule zaprojektuj – wybuduj (nr ref.: MUZEUM/GW/01/2018).

³⁹ symbol opracowania TRMU-PB1-AR-Z01-R00

- Hall główny o powierzchni 628,69 m²,
- foyer o powierzchni 688,11 m² (pomieszczenia na parterze, piętra 1, 2, 4)
- przestrzeń ekspozycyjną muzeum o powierzchni 2.611,22 m² (parter i 2 piętro),
- salę audytoryjną o powierzchni 1107,66 m² (w tym audytorium, audytorium balkon, proscenium i scena - pomieszczenia na parterze i piętra 2, 4)
- salę widowiskową małą o powierzchni 127,83 m² (na parterze),
- sale prób o powierzchni 131,14 m² (trzy pomieszczenia na 2 piętrze),
- jadalnię zbiorową o powierzchni 81,07 m² (wraz z zapleczem na 3 piętrze),
- kaplicę o powierzchni 81,25 m² (wraz z zakrystią na 5 piętrze),
- kawiarnię o powierzchni 277,58 m² (wraz z pomieszczeniami zaplecza na 2 piętrze),
- 15 apartamentów mieszkalnych o powierzchni łącznej 746,91 m² (po pięć na 3, 4 i 5 piętrze), każdy apartament miał powierzchnię od 47 m² do 54,6 m² i obejmował: garderobę, hall, łazienkę, pokój i sypialnię oraz każdy dodatkowo balkon o powierzchni ok. 5 m².

(akta kontroli: tom IV str. 44-113)

Paulina Florjanowicz była Dyrektorem DDK w sprawie założeń projektu budowlanego siedziby Muzeum zeznała, że *w Departamencie nie było projektu budowlanego tej inwestycji dlatego też nigdy go nie analizowałam, bo nie zajmowałam się inwestycjami. W DDK nikt nie byłby w stanie go przeanalizować. Nie znam też założeń architektonicznych projektu budowlanego. Nie znam też wykazu jakie pomieszczenia zostały wybudowane w gmachu. Nie znam i nie wiedziałam też o pomieszczeniach mieszkalnych, apartamentach i innych na przykład o kaplicy, zakrystii czy stołówkach. Gdybym znała te założenia to oczywiście bym je zakwestionowała, a w mojej ocenie zachodziłaby wówczas konieczność zawarcia takiej działalności w statucie instytucji, o ile w ogóle mieściłoby się to w zakresie wynikającym z ustawy. Obecny statut nie obejmuje działalności hotelarskiej tego muzeum.*

Analizowałam tylko programy inwestycji pod kątem tego czy projektowana działalność mieści się w obszarze regulacji ustawy o muzeach. My jako DDK nie decydowaliśmy o tym jakie muzea będą współprowadzone. Osobiście przekonywałam Ministra do współprowadzenia muzeum Krzemionki Opatowskie. Decyzje o współprowadzeniu muzeów, często mają charakter polityczny i są podejmowane przez Ministra. Tak było i w tym przypadku. Naszą rolą było dopilnowanie czy zapisy umów są zgodne z obowiązującym prawem i zasadami dotyczącymi w tym przypadku działalności muzealnej.

(akta kontroli: tom IV str. 133-140)

Piotr Rypson Dyrektor DDK w sprawie założeń projektu budowlanego siedziby Muzeum wyjaśnił, że *w zakresie realizacji umowy istotne jest to, że Fundacja najprawdopodobniej nie przekazała Ministerstwu projektu budowlanego siedziby Muzeum. Podstawą do uruchamiania środków finansowych były programy inwestycji na dany rok. Departament DK nie znał szczegółowych założeń architektonicznych i dopiero ja zleciłem w kwietniu 2024 r. przeprowadzenie wizytacji tej budowy na miejscu. Stwierdziliśmy wówczas m.in, że w siedzibie muzeum wybudowane zostały także np. apartamenty mieszkalne obejmujące po 2 pokoje, garderobę, łazienkę, balkon, a także inne pomieszczenia takie jak np. kaplica, zakrystia i stołówka. Muzeum nie prowadzi działalności hotelarskiej i uważam, że takie pomieszczenia nie*

mają związku z działalnością muzealną. A z całą pewnością nie w takiej skali, bo oczywiście w instytucjach kultury są pomieszczenia w postaci pokoi gościnnych dla uczestników wystaw czy konferencji, ale nie w takim rozmiarze jak w Muzeum PiT. Tam jest bodaj 15 apartamentów o standardzie kurortowym.

Także sala koncertowa na ponad 800 osób nie jest potrzebna na działalność Muzeum. Myślę, że będzie ona wykorzystywana do celów religijnych i zlotów eucharystycznych, a od czasu do czasu będą organizowane jakieś koncerty. Ale chyba jest to inna działalność niż muzeum, a jeśli nawet dopuścić sale audytoryjne w muzeach - to jednak ponownie podnoszę, że chodzi o proporcję i skalę. Uważam, że ta sala audytoryjna jest dla Muzeum przeskalowana.

W mojej ocenie w założeniach tej inwestycji zaburzone są proporcje powierzchni przeznaczonych na ekspozycję i powierzchni przeznaczonych na spełnianie innych funkcji takich jak audytoryjne, koncertowe, kultu religijnego, zbiorowego zamieszkania itp. Uważam, że w tej sytuacji sposób finansowania budowy powinien być rozłożony na współprowadzącego w odpowiednich proporcjach.

Są oczywiście duże muzea np. Muzeum Historii Polski w Warszawie czy Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, ale ich charakter jest przecież inny, mają inne ekspozyty i projekty wystawy stałej, ale przede wszystkim są to muzea państwowe i nie są z nikim współprowadzone. Ten majątek i zbiory lub ich ekwiwalent w przypadku sprzedaży - pozostaną w zasobach państwowych.

(akta kontroli: tom IV str. 151-155, 526-553)

Analogiczne do powyższych wyjaśnienia złożył Piotr Szpanowski zastępca Dyrektora DDK, który podał ponadto, że nie wiedziałem, że są tam budowane apartamenty mieszkalne czy inne pomieszczenia wykorzystywane dla kultu religijnego takie jak kaplica i zakrystia. O ile pamiętam takich założeń nie było w programach inwestycyjnych, a nie dysponujemy projektem budowlanym [...].

(akta kontroli: tom IV str. 156-161)

Kazimierz Prusiński, były Zastępca Dyrektora Departamentu Finansowego oraz Naczelnik Wydziału Finansowania Inwestycji, w sprawie założeń projektu budowlanego wyjaśnił - nie znam i nie znałem założeń i planów budowlanych Muzeum. Nie znam też wykazu jakie pomieszczenia zostały wybudowane w gmachu. Nie znam i nie wiedziałem też o pomieszczeniach mieszkalnych, apartamentach i innych na przykład o kaplicy, zakrystii czy stołówkach.

Departament nie weryfikował tak szczegółowo realizowanych inwestycji. Nie było także w tym przypadku żadnych specjalnych wytycznych, że coś mamy tam tj. w Muzeum szczegółowo to traktować. Ode mnie nikt takich działań nie wymagał.

(akta kontroli: tom IV str. 141-144)

Na pytanie o to, w jaki sposób Muzeum wykorzystuje lub zamierza wykorzystywać dla swoich statutowych celów powierzchnie objęte projektem budowlanym, obejmujące m.in. sale audytoryjne, kaplicę wraz zakrystią, 15 apartamentów mieszkalnych składających się z garderoby, hallu, łazienki, pokoju i sypialni oraz balkonu (każdy o powierzchni ok. 50 m²), Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że duże audytorium wykorzystywane jest do organizacji wydarzeń o charakterze kulturalnym, naukowym i edukacyjnym. Odbywają się w nim koncerty, pokazy filmowe, wystawiane są spektakle teatralne, organizowane warsztaty muzyczne. Wskazał, że w 2024 roku w dużym audytorium odbyły się m.in.: koncerty

(6), recital fortepianowy Rafała Blechacza, spektakle (5), pokazy filmów (8), widowiska (1), rodzinne warsztaty fortepianowe. W roku 2025 odbył się koncert noworoczny oraz planowane jest wystawienie sztuki Sławomira Mrożka.

Małe audytorium wykorzystywane jest do organizowania wystaw czasowych, sympozjów, pokazów filmowych, zajęć edukacyjnych.

Kaplica wraz z zakrystią wykorzystywana jest zgodnie z przeznaczeniem.

15 jednostek zamieszkania zbiorowego, każda o powierzchni ok. 50 m² zostały zaprojektowane jako przestrzeń przeznaczona do działalności naukowo-twórczej. W założeniach pomieszczenia te stanowić miały miejsce pracy pracowników naukowych oraz miejsce pracy i zamieszkania współpracowników Muzeum z kraju i zagranicy realizujących projekty naukowe i badawcze. W przypadku dostępności tych pomieszczeń miały one również służyć zakwaterowaniu ekip realizujących wydarzenia kulturalne odbywające się w Muzeum. W planie finansowym na lata 2024 - 2028 przewidziano przychody z odpłatnego udostępniania 5 jednostek.

Obecnie, w związku z potrzebą wygospodarowania dodatkowej przestrzeni dla Działu Gromadzenia, Inwentaryzacji i Konserwacji Zbiorów oraz Działu ds. Edukacji i Wydarzeń Kulturalnych, 7 jednostek przeznaczono dla realizacji zadań tych działów.

(akta kontroli: tom IV str. 278-445)

Umowy dotacji na lata 2019-2023

Umowy dotyczące udzielenia dotacji celowej na wydatki inwestycyjne ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z budżetu państwa na kolejne lata zawierane były na podstawie art. 150 ustawy o finansach publicznych przy uwzględnieniu art. 28 ust. 3 pkt 2 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

Upoważnienia Ministra do udzielania na rzecz jednostek podległych lub nadzorowanych dotacji celowych ze środków pochodzących z budżetu państwa w cz. 24 Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego, a w szczególności do zawierania umów na podstawie art. 150 ustawy o finansach publicznych oraz finansowego rozliczenia dotacji, a także na podstawie art. 53 ust. 2 tej ustawy powierzył obowiązki w zakresie gospodarki finansowej związane z realizacją wynikających z upoważnienia zadań, w tym do rozliczeń finansowych zawartych umów posiadali: dyrektor DF Wojciech Kwiatkowski⁴⁰ oraz zastępca Dyrektora DF Kazimierz Prusiński⁴¹.

(akta kontroli: tom III str. 30-38)

Na sfinansowanie zadania: pn. Budowa i wyposażenie Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II w Toruniu zawarto opisane dalej umowy dotacji celowych (i aneksy).

---

⁴⁰ Upoważnienia: 62/U/2015 z 26 listopada 2015 r., 18/U/2020/MKDNiS z 12 października 2020 r. oraz 310/U/2021/MKiDN z 2 listopada 2021 r.

⁴¹ Upoważnienia: 99/U/2023/MKiDN z 24 marca 2023 r. oraz 152/U/2023/MKiDN z 13 lipca 2023 r.

Rok. 2019

Umowę na rok. 2019 Nr I8/DF-V/MK/2019 zawarto w dniu 13.02.2019 r.

Ministra⁴² reprezentował Pan Wojciech A. Kwiatkowski - Dyrektor Departamentu Finansowego.

Na realizację zadania w 2019 r. przyznano Muzeum⁴³ z budżetu państwa (rozdział: 92118, paragraf 6220) kwotę 15.000.000 zł.

W Umowie (§ 1 pkt 6) określono szczegółowy zakres zadania, zgodnie ze złożonym do projektu budżetu Programem Inwestycji.

Do tej umowy w trakcie roku zawarto trzy aneksy.

Aneksem nr 1 z 14.06.2019 r. zwiększono kwotę dotacji do 38.540.000 zł przyznając dodatkowe środki z rezerwy celowej budżetu państwa (z pozycji nr 40) w wysokości 23.540.000 zł. Aneksem nr 2 z 16.10.2019 r. zwiększono kwotę dotacji do 47.893.817 zł przyznając dodatkowe środki z rezerwy celowej budżetu państwa (z pozycji nr 40) w wysokości 9.353.817 zł, do łącznej kwoty 32.893.817 zł. Aneksem nr 3 z 11.12.2019 r. zmniejszono kwotę dotacji do 32.893.817 zł zmniejszając dotację o środki z budżetu państwa przyznane w pierwotnej umowie w kwocie 15.000.000 zł, pozostawiając środki z rezerwy celowej budżetu państwa (z pozycji nr 40).

(akta kontroli: tom III str. 100-108, 147-163)

Rok. 2020

Na rok. 2020 - w dniu 24 marca 2020 r. zawarto umowę Nr I1/DF-V/JK/2020.

Ministra reprezentował Pan Wojciech A. Kwiatkowski - Dyrektor Departamentu Finansowego.

Zlecniodawca na realizację zadania przyznał z budżetu państwa dotację celową w kwocie 64.432 .000 zł.

Szczegółowy zakres zadania realizowanego ze środków finansowych Ministra, zgodnie ze złożonym do projektu budżetu Programem Inwestycji, określono w tabeli zawartej w § 1 ust. 6.

Do tej umowy w trakcie roku zawarto trzy aneksy, a dodatkowy aneks zawarto w 2021 r. (realizowano wydatki niewygasające roku 2020).

Aneksem nr 1 z 4.05.2020 r. zmniejszono kwotę dotacji do 47.776.701 zł (tj. o 16.655.299 zł) przyjmując szczegółowy zakres zadania realizowanego ze środków finansowych Ministra, zgodnie z Programem Inwestycji z dnia 07.04.2020 r. (odjęto z dotacji 16.655.299 zł).

Aneksem nr 2 z 10.08.2020 r. zwiększono kwotę dotacji do 49.633.501 zł (tj. 1.856.800 zł). Zmiana wynikała ze zwiększenia zakresu budowy przyłącza ciepłowniczego.

Aneksem nr 3 z 2.11.2020 r. zmieniono zakres dotacji celowej poprzez wprowadzenie nowego zadania. Przyjęto, że przedmiotem umowy jest

---

⁴²Określanego w tej i następnych rocznych umowach dotacji jako Zlecniodawcę.

⁴³Określanego w tej i następnych rocznych umowach dotacji jako Zlecniobiorcę.

udzielenie Zleceniobiorcy przez Zleceniodawcę dotacji celowej na wydatki inwestycyjne na sfinansowanie następujących zadań:

- zadanie nr 1) Budowa siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II oraz
- **zadanie nr 2)** Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Toruniu.

Na realizację zadania nr 1 wysokość dotacji nie zmieniła się (kwota 49.633.501 zł tj. jak w aneksie nr 2) natomiast na zadanie nr 2 przyznano z budżetu państwa nową dotację w kwocie 60.000.000 zł.

Termin wykonania umownych zakresów zadań ustalono do 31.12.2020 r. (w tym dla zadania nr 2 od 28.10.2020 r. do dnia 31.12.2020 r.).

Do umowy wprowadzono jednocześnie regulacje (przepis 3a), o możliwości i sposobie ujęcia tych środków w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie wykazu wydatków, które nie wygasają z upływem roku budżetowego 2020 (w myśl regulacji art. 21 ustawy z dnia 7.10.2020 roku o zmianie niektórych ustaw w celu przeciwdziałania społeczno-gospodarczym skutkom COVID-19 (Dz.U. 2020 poz. 1747)). Termin dokonania tych wydatków określony został w art. 21 ust. 6 jako - nie później niż do dnia 30.11.2021 r.

Wydatki niewygasające za 2020 rok.

Pismem z 30.11.2020 r. Muzeum zwróciło się do Ministra o ujęcie w wykazie wydatków niewygasających:

- 60.000.000 zł (tj. cała przyznana kwota) dotycząca zadania pn. Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” oraz
- 24.386.898,02 zł dotyczącej zadania Budowa siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość”.

Uzasadnieniem wniosku była „*sytuacja epidemiczna w kraju i związane z nią restrykcje i ograniczenia*”. Termin wykorzystania środków określono na 30.11.2021 r.

W dniu 3.12.2020 r. Minister skierował do Ministra Finansów wniosek o zgłoszenie do rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wydatków, które nie wygasają [...] niezrealizowanych kwot wydatków w cz. 24, a w tym dla Muzeum - pod poz. 108 kwotę 24.386.898 zł na budowę siedziby oraz pod poz. 109 kwotę

60.000.000 zł na wystawę stałą, z uzasadnieniem tego sytuacją epidemiczną w kraju.

Wnioskowane środki zostały ujęte w wykazie wydatków budżetu państwa, które w roku 2020 nie wygasają z upływem roku budżetowego⁴⁴ pod pozycjami:

- 223 - kwota 24.386.898 zł - z przeznaczeniem na Budowę siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II oraz
- 228 - kwota 60.000.000 zł - z przeznaczeniem na Opracowanie założeń i kompleksową realizację wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Toruniu.

Rozporządzenie to wydane zostało na podstawie przepisu szczególnego, tj. art. 21 ust. 1 ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu przeciwdziałania społeczno-gospodarczym skutkom COVID-19 z dnia 7.10.2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1747), który stanowił jednocześnie (w ust. 6), że wydatki ujęte w wykazie mogą być dokonane nie później niż do dnia 30.11.2021 r.

Przepis ten wyłączał jednocześnie ograniczenie, o którym mowa w generalnym przepisie dotyczącym wydatków niewygasających, tj. art. 181 ust. 3 ustawy o finansach publicznych, który stanowi, że wydając rozporządzenie - Rada Ministrów uwzględni terminy zakończenia procedur wynikających z przepisów o zamówieniach publicznych, stopień zaawansowania realizacji programów wieloletnich, a w przypadku wydatków inwestycyjnych - zrealizowany, ale niezafakturowany zakres zadań rzeczowych danej inwestycji.

Aneks nr 4 do umowy dotyczącej 2020 roku zawarto w następnym roku budżetowym tj. 28.06.2021 r. (w toku realizacji wydatków niewygasających z 2020 r.) i zmieniono nim zakres rzeczowo-finansowy zadania nr 2.

(akta kontroli: tom III str. 109-117, 164-187)

Rok. 2021.

W roku 2021 Ministerstwo zawarło z Muzeum umowy dotacji celowych na dwa zadania (tj. także na wprowadzone ww. aneksem nr 3 do umowy z 2020 roku).

Na budowę siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II zawarto (Muzeum podpisało 2.04.2021 r.) umowę nr 13/DF-V/JK/2021.

Ministra reprezentował Wojciech A. Kwiatkowski - Dyrektor DF, który na realizację zadania przyznał z budżetu państwa kwotę 37.039.000 zł.

Szczegółowy zakres zadania realizowanego ze środków finansowych Ministra, zgodnie ze złożonym do projektu budżetu Programem Inwestycji, określono w tabeli w § 1 ust. 6.

Do umowy zawarto trzy aneksy (w tym aneks nr 3 zawarto w 2022 roku).

Aneksem nr 1 (nie wskazano daty zawarcia) kwotę dotacji zmniejszono o 3.390.257 zł do 33.648.743 zł.

Aneksem nr 2 z 20.12.2021 wprowadzono zapis, że wydatki z roku 2021 będą mogły być realizowane do 30.11.2022 roku, jeśli Rada Ministrów ustali, w drodze rozporządzenia, nie później niż do dnia 30.12.2021 r. wykaz oraz plan finansowy

---

⁴⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2020 nie wygasają z upływem roku budżetowego z dnia 28 grudnia 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 2422), załącznik nr 1.

wydatków, które nie wygasają z upływem roku budżetowego 2021 i zadanie, o którym mowa w § 1 ust. 1 zostanie w nim uwzględnione.

Aneksem nr 3 (podpisanym przez Marcina Krawczyka, z-cę dyrektora DF na podstawie upoważnienia nr 65/U/2022/MKiDN z dnia 10 marca 2022 r.) termin wykonania umowy w zakresie wydatków ujętych w wykazie wydatków budżetu państwa, które w 2021 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego, ustalonym w załączniku nr 1 do ww. rozporządzenia Rady Ministrów, ustalono do dnia 14.11.2022 r.

Na zadanie pt. Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II w Toruniu umowę nr 117/DF-V/JK/2021 zawarto 19.11.2021 r. (z mocą obowiązującą od dnia 22.10.2021 r.), tj. w terminie realizacji przez Muzeum wydatków niewygasających roku 2020 (do 30.11.2021 r.).

Ministra reprezentował Wojciech A. Kwiatkowski - Dyrektor DF, który na realizację zadania przyznał środki finansowe z budżetu państwa w kwocie 23.676.000 zł.

Termin wykonania umowy ustalono od dnia 22.10.2021 r. do dnia 31.12.2021 r. Jednocześnie wprowadzono zapis 3a, który przewidywał możliwość i tryb ujęcia tych wydatków w wykazie oraz planie finansowym wydatków, które nie wygasają z upływem roku budżetowego 2021, wydany na podstawie art. 21 ustawy z dnia 11.08.2021 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz. 1535)

Wniosek Muzeum w tej sprawie miał być złożony do 22.11.2021 roku (tj. 3 dni po zawarciu umowy) wraz z uzasadnieniem wskazującym stopień realizacji wydatków budżetu państwa oraz możliwość kontynuacji i realizacji zadań.

Aneksem nr 1 z 23.06.2022 r. do tej umowy zmieniono terminy rozliczeń przekazanej dotacji.

Wydatki niewygasające z 2021 roku.

Pismem z 22.11.2021 r. (uzupełnionym w zakresie środków na wystawę pismem z 25.11.2021 r.) Muzeum zwróciło się do Ministra o ujęcie w wykazie wydatków niewygasających:

- 23.676.000 zł (tj. cała przyznana kwota zwiększenia dotacji na ten rok. 2021) dotycząca zadania pn. Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” oraz
- 23.235.104 zł dotyczącej zadania Budowa siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość”.

Uzasadnieniem wniosku (tak jak w roku poprzednim), była „*sytuacja epidemiczna w kraju i związane z nią restrykcje i ograniczenia*”. Termin wykorzystania środków określono na 30.11.2022 r.

W dniu 3.12.2021 r. Minister skierował do Ministra Finansów wniosek o zgłoszenie do rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wydatków, które nie wygasają - niezrealizowanych kwot wydatków w cz. 24, a w tym dla Muzeum -

pod poz. 127 kwotę - 23.235.104 zł na budowę siedziby oraz pod poz. 128 kwotę 23.676.000 zł na wystawę stałą.

Uzasadnieniem wniosku była sytuacja epidemiczna w kraju (tak jak w roku 2020).

Wnioskowane środki zostały ujęte w wykazie wydatków, które nie wygasają z upływem roku budżetowego⁴⁵ pod pozycjami:

- 468 - kwota 23.235.104 zł - z przeznaczeniem na Budowę siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II oraz
- 473 - kwota 23.676.000 zł - z przeznaczeniem na Opracowanie założeń i kompleksową realizację wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Toruniu.

Rozporządzenie to wydane zostało na podstawie przepisu art. 21 ustawy z dnia 11.08.2021 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1535 i 1901). Przepis ten stanowił także (w ust. 6), że wydatki ujęte w wykazie mogą być dokonane nie później niż do dnia 30.11.2022 r.

Przepis ten (podobnie jak opisano w 2020 r.) wyłączał stosowanie art. 181 ust. 2 ustawy o finansach publicznych, a w konsekwencji także ust. 3 który stanowi, że wydając rozporządzenie (o wydatkach niewygasających) Rada Ministrów uwzględni terminy zakończenia procedur wynikających z przepisów o zamówieniach publicznych, stopień zaawansowania realizacji programów wieloletnich, a w przypadku wydatków inwestycyjnych - zrealizowany, ale niezafakturowany zakres zadań rzeczowych danej inwestycji.

(akta kontroli: tom III str. 118-126, 188-201, 223-231)

Rok. 2022.

Na budowę siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II zawarto umowę nr 30/DF-V/JK/2022 w dniu 9 marca 2022 r.

Ministra (zleceniodawcę) reprezentował Pan Wojciech A. Kwiatkowski - Dyrektor DF, który przyznał na realizację zadania środki finansowe z budżetu państwa w kwocie 8.391.000 zł.

Termin wykonania umowy ustalono od dnia 1.01.2022 r. do dnia 31.12.2022 r. Szczegółowy zakres zadania realizowanego ze środków finansowych Ministra, zgodnie ze złożonym Programem Inwestycji z dnia 23.02.2022 r. wskazano w § 1 pkt 4 umowy.

Do tej umowy w trakcie roku zawarto dwa aneksy.

Aneksem nr 1 z 26.07.2022 r. kwota dotacji została zwiększona do 23.410.439 zł (tj. o 15.019.439 zł). Termin wykorzystania środków zwiększonej dotacji określono od 27 lipca do 31.12.2022 r. Zmieniono też zakres realizowanego zadania.

Aneksem nr 2 z 19.12.2022 r. kwota dotacji została zmniejszona do 16.236.617 zł, tj. o 7.173.822 zł (w zakresie środków przyznanych pierwotną umową dotacji

---

⁴⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego z dnia 21 grudnia 2021 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 2407), załącznik nr 1.

- z 8.391.000 zł do 1.217.178 zł). Zmieniono też zakres realizowanego zadania (zgodnie ze złożonym Programem Inwestycji z dnia 01.12.2022 r.).

(akta kontroli: tom III str. 127-133, 202-212)

Rok. 2023.

W tym roku Ministerstwo zawarło z Muzeum umowy dotyczące dotacji celowych także na dwa zadania.

Na budowę siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II zawarto umowę nr 51/DF-V/JK/2023. Ministra reprezentował Wojciech A. Kwiatkowski - Dyrektor DF, który na realizację zadania przyznał z budżetu państwa kwotę 7.174.000 zł.

Szczegółowy zakres zadania realizowanego ze środków finansowych Ministra, na podstawie złożonego Programu Inwestycji z dnia 01.12.2022 r. określono w tabeli w § 1 ust. 6.

Do umowy zawarto dwa aneksy.

Aneksem nr 1 (z 2.06.2023 r.) kwotę dotacji zwiększono do 13.426.930 zł tj. o 6.252.930 zł. Zmieniono też zakres realizowanego zadania.

Aneksem nr 2 z 9.10.2023 r. zmieniono zakres przedmiotowy dotacji poprzez określenie dwóch zadań inwestycyjnych (dodano punkt 2. Budowę siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II - ugoda z Generalnym Wykonawcą).

Kwota dotacji została zwiększona do 28.705.786 zł, tj. o 15.278.856 zł poprzez uwzględnienie także waloryzacji ceny ofertowej (ugoda z Generalnym Wykonawcą) kwotę 11.278.856 zł). Termin realizacji tej części określono od dnia 5.10.2023 r. do dnia 31.12.2023 r.

Na zadanie pt. Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II w Toruniu umowę nr 26/DF-V/JK/2023 zawarto 10.02.2023 r.

Minister, reprezentowany przez Wojciecha Kwiatkowskiego - Dyrektora DF, przyznał na realizację zadania środki finansowe z budżetu państwa w kwocie 15.150.000 zł.

Termin wykonania umowy ustalono od 1.01.2023 r. do 31.12.2023 r.

Szczegółowy zakres zadania realizowanego ze środków finansowych Ministra określono na podstawie złożonego Programu Inwestycji z dnia 01.12.2022 r.

(akta kontroli: tom III str. 134-146, 213-222, 232-237)

W sprawie aneksu nr 3 z 2.11.2020 r. obejmującego zakres przedmiotowego dotacji celowej wprowadzający nowe zadanie pn. Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Toruniu uzyskano zeznania i wyjaśnienia opisane poniżej.

Paulina Florjanowicz była Dyrektorem DDK zeznała, że *nie pamięta zawarcia aneksu dotyczącego tworzenia ekspozycji stałej. Nie pamiętam, czy opiniowałam ten aneks.*

Umowy na dotacje celowe nie były opiniowane przez DDK. Często nie byliśmy też informowani o zawieranych do nich aneksach.

W zakresie zapisu w umowie, że niezależnie od przekazanych środków, o których mowa w Umowie, strony mogą przekazywać dodatkowe środki w dowolnej wysokości, przy czym przekazanie dodatkowych środków przez jedną ze stron nie będzie rodzić takiego obowiązku dla drugiej strony i nie będzie wymagać konieczności aneksowania Umowy nie umiem się teraz wypowiedzieć czy jest to standardowy zapis w takich umowach. Myślę, że tak, ale dokładną wiedzę na ten temat mógłby mieć Pan Szpanowski, który jest zastępcą Dyrektora DDK i zna treści poszczególnych umów. Uważam jednak, że takie środki powinny dotyczyć celu głównego umowy współtworzenia instytucji kultury.

(akta kontroli: tom IV str. 133-140)

Kazimierz Prusiński, były Zastępca Dyrektora DF i Naczelnik Wydziału Finansowania Inwestycji wyjaśnił w sprawie zapisu Umowy, że strony mogą przekazywać dodatkowe środki w dowolnej wysokości, że *takie zapisy były przewidywane w wielu umowach na tworzenie instytucji kultury. Uważam jednak, że powinno być to określone precyzyjnie, co do kwot i terminów, w umowie. Taki zapis jest dość otwarty i nie precyzuje dokładnie zobowiązań skarbu państwa.*

W sprawie okoliczności zawarcia umowy dotacji na zadanie Opracowania założeń i kompleksową realizację wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Toruniu wyjaśnił, że o tym zadaniu zdecydował Minister Piotr Gliński. My z Dyrektorem Kwiatkowskim w 2018 roku staliśmy na stanowisku, że dotacja z umowy z czerwca 2018 r. powinna obejmować tylko prace budowlane związane z siedzibą Muzeum i niezbędną infrastrukturą towarzyszącą. Nie wiedzieliśmy wcześniej o planach dotyczących także inwestycji związanej z opracowaniem założeń i kompleksową realizacją wystawy stałej.

Nie znam szczegółów zawarcia aneksu do umowy dotacyjnej na 2020 rok, w którym pojawiło się to zadanie tj. aneksu nr 3 z 2.11.2020. Uważam, że na takie zadanie powinna być zawarta odrębna umowa dotycząca dotacji. To nie było według mnie złamanie prawa. Pamiętam, że było to tak, że Minister Gliński otrzymał zwiększenie środków na ten cel i zaakceptował zestawienie dotyczące tych wydatków i łatwiej było nam z formalnego punktu wprowadzić to aneksem do umowy dotacyjnej niż sporządzać nową umowę.

Regulacje dotyczące wydatków niewygasających na lata 2020 i 2021 wynikały z przepisów szczególnych związanych z sytuacją epidemiologiczną z wirusem Covid. One zmieniały też zasady wydatkowania środków niewygasających zawarte w ustawie o finansach publicznych. Przedłużały też terminy wydatkowania środków do listopada następnego roku. My wiedzieliśmy już o tych regulacjach i dlatego

wprowadziliśmy je do aneksu ponieważ zakładaliśmy, że wydatkowanie tych środków do końca roku jest bardzo trudne.

W mojej ocenie środki te mogły zostać zaplanowane w latach następnych, a na pewno w niższej wysokości w 2020 r.

Nie pamiętam teraz szczegółów przyznania dotacji w kwocie 23.676.000 zł w 2021 r. w dniu 2.11.2021 r. w sytuacji kiedy trwał jeszcze czas do wykorzystania środków 60 mln zł z dotacji za 2020 rok.

(akta kontroli: tom IV str. 141-144)

Piotr Szpanowski, Zastępca Dyrektora DDK wyjaśnił, że o tym zadaniu zdecydował Minister Piotr Gliński, Dyrektor Generalny i kierownictwo Departamentu Finansowego.

Nie przypominam sobie szczegółów zawarcia aneksu do umowy dotacyjnej na 2020 rok, w którym pojawiło się to zadanie (realizacja wystawy stałej Muzeum). To odbywało się na wyższym szczeblu niż nasz departament. Domyślam się, że m.in. Dyrektor Generalny Jarosław Czuja i dyrektor dep. Finansowego zajmowali się tymi sprawami i byli w bezpośrednim kontakcie z Fundacją. My nie byliśmy partnerem tych rozmów. Nie wiedziałem czy budżecie MKiDN były zagwarantowane środki na ten cel. To była rola Dep. Finansowego, który zapewniał te środki w planie.

W mojej ocenie na takie zadanie powinna być zawarta odrębna umowa dotycząca inwestycji i dotacji na ten cel. Minister w świetle zapisów umowy o utworzeniu muzeum nie był zobowiązany do przekazywania dodatkowych środków na taki cel jak organizacja wystawy stałej, aczkolwiek pewnie mógł to zrobić.

Byłem przekonany, że zapis w umowie o utworzeniu Muzeum mówiący o tym, że niezależnie od przekazanych środków, strony mogą przekazywać dodatkowe środki w dowolnej wysokości, będzie w praktyce obejmował i dotyczył ewentualnie zwiększonych wydatków na budowę siedziby, a nie na inne dowolne cele i zadania inwestycyjne. Tym bardziej sprzeciw budziło we mnie to, że zapis ten stał się podstawą do udzielania dotacji celowej na inne zadanie inwestycyjne takie jak budowa wystawy stałej.

60 mln. zł to obiektywnie rzecz biorąc jest bardzo wysoka kwota dotacji, są takie muzea, które dostają od nas (MKiDN), np. dotację podmiotową w wysokości miliona dwóch milionów zł na bieżącą działalność roczną. O ile pamiętam, to jest także kwota, którą odnieść by można do kosztu budowy, np. dwóch mniejszych muzeów, np. budowa Muzeum Pamięci Mieszkańców Ziemi Oświęcimskiej kosztowała ok. 30 mln. zł.

(akta kontroli: tom IV str. 156-161)

Piotr Rypson Dyrektor DDK wyjaśnił, że ze zgromadzonych w Departamencie dokumentów wynika, że o tym zadaniu zdecydował Minister Piotr Gliński i kierownictwo Departamentu Finansowego. Nie znam podstawy prawnej dla takich dotacji ponieważ umowa w sprawie utworzenia Muzeum obejmowała raczej tylko kwestie budowy siedziby muzeum wraz z niezbędną infrastrukturą.

Nie znam szczegółów zawarcia aneksu do umowy dotacyjnej na 2020 rok, w którym pojawiło się to zadanie. W mojej ocenie na takie zadanie powinna być zawarta odrębna umowa dotycząca inwestycji i dotacji na ten cel.

Uważam, że zapis w umowie mówiący o tym, że niezależnie od przekazanych środków dotacji, strony mogą przekazywać dodatkowe środki w dowolnej wysokości,

powinien obejmować ewentualnie zwiększone wydatki na budowę, a nie na inne cele i zadania inwestycyjne.

Teraz takie zadanie nie przeszłoby bez akceptacji DDK, ale w tamtym czasie mogła to być bezpośrednia i wyłączna decyzja ministra, której finansowanie zapewniał dyrektor DF.

To że nikt wówczas nie pytał o zdanie Dyrektora DDK uważam za bardzo prawdopodobne. Umowa przewidywała, że Fundacja przekaze koncepcję ekspozycji stałej, ale moim zdaniem był to dokument opisujący tylko ogólnie założenia zagospodarowania przestrzeni wystawienniczej, charakteru stref. Nigdy nie widziałem natomiast projektu wykonawczego wystawy, realnego dokumentu, który mówi naprawdę jak będzie zrobiona wystawa. Realnego projektu ekspozycji, nie scenariusza, który daje realną podstawę do złożenia jakiegoś zamówienia i projektu scenografii wystawy. Takie koszty powinny być uwzględnione na etapie pomysłu na utworzenie muzeum.

(akta kontroli: tom IV str. 151-155)

Były Dyrektor Generalny Ministerstwa Jarosław Czuba wyjaśnił, że nie zna założeń finansowych zadania na Opracowanie założeń i kompleksową realizację wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Toruniu.

Moim zdaniem mogło to być wprowadzone aneksem do umowy o utworzenie instytucji kultury, i nie wiem dlaczego wprowadzono to aneksem do umowy dotacji na 2020 r. Prawdopodobnie to Dyrektor Kwiatkowski zaproponował takie rozwiązanie Ministrowi i zostało ono przyjęte. To nie była moja kompetencja i pieniądze, o których mogłem decydować. Przypomnę, że ja jako Dyrektor Generalny decydowałem o budżecie Ministerstwa Kultury jako jednostki pomocniczej Ministra, i nie miałem wpływu na wydatkowanie wszystkich środków w części 24 budżetu.

(akta kontroli: tom IV str. 162-164)

Marcin Krawczyk Dyrektor DF na pytanie o to jak pod względem rygorów finansów publicznych ocenia zapis Umowy, że niezależnie od przekazanych środków, o których mowa w Umowie, strony mogą przekazywać dodatkowe środki w dowolnej wysokości, wyjaśnił, że w jego ocenie wydatki powinny wiązać się z celem głównym umowy. Nie wiem czy takie zapisy były przewidywane w innych umowach na tworzenie instytucji kultury. Uważam jednak, że powinno być to określone precyzyjnie co do kwot i terminów w samej umowie. Taki zapis jest otwarty i nie precyzuje dokładnie zobowiązań skarbu państwa, ale o tym decyduje dysponent określonej części budżetu państwa.

(akta kontroli: tom IV str. 145-147)

Do Dyrektora Muzeum skierowano pytanie o to - kto i na jakiej podstawie zdecydował, że przekazane w wyniku Umowy przez Fundację Lux Veritatis dzieła obejmujące m.in. koncepcję Muzeum oraz koncepcję ekspozycji stałej Muzeum - nie są wystarczające dla powstania Muzeum i oprócz finansowanej ze środków publicznych budowy siedziby Muzeum konieczne jest wdrożenie nowego

zadania pn. Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II w Toruniu.

W odpowiedzi na powyższe zagadnienie Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że *nikt o tym nie decydował*.

W uzasadnieniu tej informacji podał, że [...] *Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego zobowiązał się do przekazania środków w formie dotacji celowej na wydatki majątkowe niezbędne do wykonania zadania inwestycyjnego polegającego na wybudowaniu Obiektu wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą w zakresie umożliwiającym Muzeum rozpoczęcie działalności wystawienniczej, kulturalnej, naukowej i edukacyjnej*.

Umowa została zawarta na okres minimum 5 lat (następnie przedłużona Aneksami nr 1 o kolejne 5 lat do 31.12.2028 roku), przy czym rzeczywista wartość dotacji wynikać miała z umów zawartych z wykonawcami wyłonionymi przez Muzeum.

W umowie o utworzeniu Muzeum zawarto szacowane wartości rocznych dotacji celowych wyłącznie na budowę siedziby Muzeum, gdyż na moment zawarcia umowy nieznane były jeszcze koszty aranżacji wystawy stałej - Fundacja Lux Veritatis dysponowała jedynie kosztorysem inwestorskim na budowę Obiektu i pozwoleniem na jego budowę, który nie uwzględniał aranżacji ekspozycji stałej. Dla stron umowy jasne było, że oprócz wybudowania Obiektu, dla działalności statutowej Muzeum konieczne będzie udostępnienie publiczności wystawy stałej, a środki na ten cel zostaną uwzględnione w dotacji celowej po wyłonieniu wykonawcy tejże wystawy. W trakcie negocjacji umowy Dyrektor Departamentu Finansowego MKiDN - Pan Wojciech Kwiatkowski zapewnił, że zapis §4 ust. 5 gwarantuje, iż po wyłonieniu wykonawcy wystawy Ministerstwo dokona stosownej korekty dotacji celowej i sfinansuje budowę wystawy. Wyjaśnienia MKiDN w tym zakresie znalazły potwierdzenie w piśmie znak: DF-V.311.114.2019.JK z dnia 28.10.2020 r. informującym o zabezpieczeniu środków na sfinansowanie zadania pn. „Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II w Toruniu.

Koncepcja muzeum i koncepcja ekspozycji stałej stanowiące załączniki do umowy o utworzeniu Muzeum były opracowaniem ogólnym (szkicem), które mogło posłużyć Muzeum do przygotowania postępowania przetargowego na wyłonienie wykonawcy wystawy stałej. Koncepcja ekspozycji stałej opisuje misję Muzeum, jego funkcje oraz założenia merytoryczne ekspozycji i sposoby prezentacji treści, proponowany zakres tematyczny wystawy stałej, definiuje odbiorców wystawy i wskazuje podstawowe wytyczne techniczne. Podkreślić należy, że koncepcja ekspozycji wskazywała założenia dla przestrzeni wystawy stałej przyjęte w projekcie budowlanym - do której musiał dostosować się przyszły wykonawca.

(akta kontroli: tom IV str. 278-445)

W Umowie nie zawierano regulacji dotyczących przekazywania transz dotacji. We wskazanych wyżej rocznych umowach dotacji celowych zawierano postanowienia, że przyznane środki finansowe Ministra będą przekazywane przez Zleceniodawcę na rachunek bankowy Zleceniobiorcy na podstawie

zapotrzebowania złożonego w Systemie Obsługi Kultury 2019 (SOK) w transzach wynikających ze złożonego harmonogramu realizacji wydatków inwestycyjnych.

W Umowie nie przewidywano mechanizmów bieżącego nadzoru nad jej realizacją (tj. sposobów weryfikacji dokumentacji księgowej, kontroli dokumentacji przetargowej, kontroli realizacji kolejnych etapów inwestycji).

W opisanych wcześniej rocznych umowach dotacyjnych zawieranych w latach 2019-2023 zawierano postanowienia, że Zleceniodawca (Minister) sprawuje kontrolę prawidłowości wykonywania zadania przez Zleceniobiorcę, w tym wydatkowania przekazanych mu środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W ramach tej kontroli upoważnieni pracownicy Zleceniodawcy mogli badać dokumenty i inne nośniki informacji, które mają lub mogą mieć znaczenie dla oceny prawidłowości wykonywania zadania, oraz żądać udzielenia ustnie lub na piśmie informacji dotyczących wykonania zadania.

Zleceniobiorca na żądanie upoważnionego przez Zleceniodawcę kontrolującego zobowiązany był także w ciągu 7 dni dostarczyć lub udostępnić dokumenty i inne nośniki informacji oraz udzielić wyjaśnień i informacji w terminie określonym przez kontrolującego.

W umowach tych zawierano również zasadę kwalifikowalności ponoszonych kosztów, ze szczególnym wskazaniem, że uwzględnione koszty są niezbędne do realizacji zadania oraz zgodne z zasadami określonymi w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szczegółowego sposobu i trybu finansowania inwestycji z budżetu państwa z dnia 2.12.2010 r. (Dz.U. Nr 238, poz. 1579).

(akta kontroli: tom III str. 147-265)

W okresie objętym kontrolą Ministerstwo nie wszczynało kontroli, które były przewidziane w umowach rocznych dotacji (opisanych wcześniej). Składane przez Muzeum sprawozdania były weryfikowane w zakresie danych wykazywanych w załącznikach nr 11 i 12 do zarządzenia w sprawie nadzoru i kontroli.

W sprawie sposobu weryfikowania kwalifikowalności wykazywanych przez Muzeum kosztów inwestycji budowy siedziby i wystawy stałej Dyrektor DF Marcin Krawczyk wyjaśnił, że *na podstawie przedkładanych przez Muzeum „Programów inwestycji”, obejmujących min. szczegółowy zakres rzeczowo - finansowy zadania, określone koszty były analizowane i oceniane, czy mieszczą się one w kategoriach kosztów wymienionych w § 3 przedmiotowego rozporządzenia.*

W ten sposób w Ministerstwie weryfikowane są koszty wszystkich inwestycji finansowanych ze środków pochodzących z budżetu państwa. Jeśli dany wydatek nie mieści się w katalogu kosztów kwalifikowanych wynikających z § 3 rozporządzenia, Ministerstwo występuje do instytucji z prośbą o jego usunięcie z „programu inwestycji”, a co za tym idzie nie będzie on finansowany z dotacji celowej na wydatki inwestycyjne.

Weryfikacja poniesionych wydatków odbywała się zgodnie z zapisami §§ 18, 21 ust. 1, 22 ust. 1, 23, 26 zarządzenia w sprawie nadzoru i kontroli. Zgodnie z przywołanym zarządzeniem, oceny dokonywał w pierwszej kolejności departament nadzorujący (tj.

Departament Dziedzictwa Kulturowego, który wypełniał załącznik 18) a następnie Departament Finansowy.

Wszystkie zadeklarowane wydatki (koszty) w sprawozdaniach za lata 2019-2023 zostały zweryfikowane pod względem ich kwalifikowalności, zgodnie z wymogami ww. zarządzenia, w tym pod kątem zgodności z zakresami rzeczowo – finansowymi określonymi w poszczególnych w umowach/aneksach.

(akta kontroli: tom III str. 260-265, tom IV str. 468-475)

W latach 2019-2024 Muzeum składało sprawozdania z realizacji zadań finansowanych z dotacji celowych według wzoru określonego w załączniku nr 11 pn. „Wydatki majątkowe (cz. 1)” i załączniku nr 12 pn. „Wydatki majątkowe (cz. 2)” do zarządzenia w sprawie nadzoru i kontroli. Sprawozdania roczne składano do 1 lutego roku następnego (jak określono w umowach i wzorach tych załączników).

Składane sprawozdania były przedmiotem analiz pracowników właściwych komórek organizacyjnych Ministerstwa (tj. DDK i DF), którzy (po ewentualnej korekcie dokumentów) sporządzali kartę oceny zadania inwestycyjnego, według wzoru stanowiącego załącznik nr 18 do ww. zarządzenia w sprawie nadzoru i kontroli, co stanowiło o dokonaniu oceny zadania i jego akceptację.

(akta kontroli: tom III str. 266-392)

W zakresie zadania budowy siedziby Muzeum w rocznych umowach dotacji z lat 2019-2023 zaplanowano (po zmianach) koszty w wysokości 161.118.464 zł (odpowiednio w latach: 32.893.817 zł, 49.633.501 zł, 33.648.743 zł, 16.236.617 zł i 28.705.786 zł).

Muzeum rozliczyło wykonanie kosztów budowy w wysokości 148.590.379,49 zł (odpowiednio w latach: 32.893.817 zł, 49.633.500,98 zł, 33.648.743 zł, 16.236.616,74 zł i 16.177.701,77 zł), w tym kwota 24.386.898 zł dotyczyła wydatków niewygasających z 2020 r. (wykonanych w 2021 r.) i kwota 23.235.104 zł dotyczyła wydatków niewygasających z 2021 r. (wykonanych w 2022 r.).

Ze wskazywanych w rozliczeniach dat zapłaty faktur wynika, że zostały one zapłacone w określonych w umowach okresach sprawozdawczych.

Wskazywanym źródłem finansowania inwestycji była dotacja MKiDN (nie było udziału środków własnych inwestora lub pochodzących z innych źródeł).

Wydatki (całość lub określona część wartości faktury) w sprawozdaniach kwalifikowane były według określonych pozycji szczegółowych zakresu zadania wskazywanego w umowach dotacji (np. 1c, 2b, 3c itd.), zgodnie ze złożonym wcześniej programem inwestycji. W poszczególnych punktach określających zakresy robót zakładane koszty nie zostały przekroczone⁴⁶.

(akta kontroli: tom III str. 266-409)

W zakresie zadania organizacji wystawy stałej - w aneksie nr 3 z 2020 r. i rocznych umowach dotacji z lat 2021-2023 - planowano dotację w wysokości 98.826.000

---

⁴⁶ Umowy przewidywały obowiązek zawierania aneksu w przypadku przesunięcia wydatków tylko pomiędzy poszczególnymi pozycjami kosztorysu (oznaczonymi cyframi, a nie literami).

zł (w tym w 2020 r. 60.000.000 zł, w 2021 dodatkową kwotę 23.676.000 zł, w 2023 kwotę 15.150.000 zł). Środki zaplanowane w 2020 r. zostały w całości ujęte w wykazie wydatków, które nie wygasają z upływem roku budżetowego⁴⁷ co opisano wcześniej) i wykorzystane do końca listopada 2021 r. w wysokości 19.000.000 zł (tj. w 31,7%).

Muzeum rozliczyło łącznie wykonanie kosztów organizacji wystawy stałej w wysokości 57.297.174,80 zł, w tym w 2021 r. 19.000.000 zł (środki niewygasające roku 2020), w 2022 r. 23.676.000 zł (środki niewygasające roku 2021) i 14.621.174,80 zł w 2023 r.

Ze wskazywanych w rozliczeniach dat zapłaty faktur wynika, że zostały one zapłacone w określonych w umowach terminach.

Wskazywanym źródłem finansowania inwestycji była dotacja MKiDN (nie było udziału środków własnych inwestora lub pochodzących z innych źródeł).

W zadaniu planowano i realizowano wydatki w pozycjach kosztów określanych w opisanych wcześniej aneksach (3 i 4 za 2020 r.) i umowach dotyczących udzielenia dotacji celowej zawartych w 2021 i w 2023 r.

Analiza wykazanych w sprawozdaniach wydatków tego zadania wykazała, że w poszczególnych punktach określających zakresy robót zakładane koszty nie zostały przekroczone, w szczególności, że w 2021r. i z 2023 nie było to możliwe ponieważ umowy określały tylko jeden taki punkt⁴⁷.

(akta kontroli: tom III str. 266-409)

Ministerstwo, zgodnie z postanowieniami umów datacji na poszczególne lata, przekazywało środki finansowe na rachunek bankowy Muzeum na podstawie zapotrzebowania złożonego w Systemie Obsługi Kultury, w związku z płatnością

---

⁴⁷ Umowy przewidywały obowiązek zawierania aneksu w przypadku przesunięcia wydatków pomiędzy poszczególnymi pozycjami kosztorysu (oznaczonymi cyframi, a nie literami), co w tym przypadku nie mogło wystąpić.

za fakturę (lub kilka faktur) wykazywanych według ww. załącznika nr 11 pn. „Wydatki majątkowe (cz. 1).

W związku z realizacją zadania pn. Budowa siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II - Ministerstwo w latach 2019-2023 wypłaciło łącznie 148.590.379,49 zł, w tym:

- w roku 2019 - kwotę 32.893.817 zł,
- w roku 2020 - kwotę 25.246.602,98 zł,
- w roku 2021 - kwotę 34.800.537 zł (z czego 10.413.639 zł dotyczyło wydatków tego roku oraz 24.386.898 zł wydatków niewygasających z roku 2020),
- w roku 2022 - kwotę 39.471.720,74 zł (z czego 16.236.616,74 zł dotyczyło wydatków tego roku oraz 23.235.104 zł wydatków niewygasających z roku 2021),
- w roku 2023 - kwotę 16.177.701,77 zł.

W związku z realizacją zadania pn. Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do muzeum "Pamięć i Tożsamość im. św. Jana Pawła II - Ministerstwo w latach 2021-2023 wypłaciło łącznie 57.297.174,80 zł, w tym:

- w roku 2021 - kwotę 19.000.000 zł, która dotyczyła wydatków niewygasających roku 2020,
- w roku 2022 - kwotę 23.676.000 zł, która dotyczyła wydatków niewygasających roku 2021,
- w roku 2023 - kwotę 14.621.174,80 zł.

Łącznie w związku z realizacją umowy utworzenia Muzeum w latach 2019-2023 Ministerstwo przekazało na rachunek Muzeum środki w wysokości 205.887.554,29 zł.

Ministerstwo analizując sprawozdania nie stwierdziło wykorzystania dotacji niezgodnie z przeznaczeniem. W 2020 roku wystąpił przypadek niewykorzystania części dotacji w wysokości 0,39 zł. Zwrot nastąpił 9.11.2020 r.

Od 2023 r. Ministerstwo przekazuje na rzecz Muzeum także dotację podmiotową. W 2023 r. z tego tytułu przekazano 1.864.362,52 zł, a wg. stanu na 30.09.2024 r. - 4.720.000 zł.

Zgodnie z zapisem § 3 ust. 8 Umowy Założyciel zobowiązał się w okresie jej obowiązywania do przekazania Muzeum środki finansowe na bieżącą działalność Muzeum w kwocie nie niższej niż 1.500.000 zł.

Z przekazanych potwierdzeń przelewów wynika, że Fundacja LV w latach 2018-2023 przekazała na rachunek Muzeum łącznie kwotę 3.647.000 zł (w tym odpowiednio w latach: 242.000 zł, 580.000 zł, 475.000 zł, 700.000 zł oraz

1.650.000 zł), z czego na działalność bieżącą przekazano 2.159.787,53 zł, a zatem umowne zobowiązanie Założyciela w tym zakresie zostało wykonane.

(akta kontroli: tom III str. 410-455)

Od Dyrektora Muzeum uzyskano informacje i dokumenty dotyczące aktualnego stanu faktycznego, finansowanych dotacją MKiDN zadań tj.:

- Budowy siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II oraz
- Opracowania założeń i kompleksowej realizacji wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II w Toruniu.

W zakresie budowy siedziby Muzeum przekazało:

- ugodę mediacyjną zawartą w dniu 13.10.2023 roku przed Sądem Polubownym przy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (pod nr KR-801 - 19/23/PWN) pomiędzy Muzeum i RAFAKO S.A.;
- protokół odbioru technicznego i końcowego z 13.10.2023 r.;
- oświadczenie o odstąpieniu przez Muzeum od Umowy i Ugody z dnia 20.12.2023 roku;
- pozwolenie na użytkowanie decyzją Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego Powiatu Grodzkiego w Toruniu nr PINB.432.2023.RB.AJ z 31.05.2023 roku, która stała się prawomocna z dniem 2.06.2023 roku.

Muzeum wskazało, że zadanie pn.: Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum Pamięć i Tożsamość im. św. Jana Pawła II w Toruniu Muzeum nie zostało ukończone.

W dniu 10.02.2024 roku podpisano aneks do umowy, w którym ustaliły nowy termin ukończenia zadania na dzień 31.05.2024 roku.

Termin ten nie został dotrzymany z uwagi na: nieusunięcie przez Generalnego Wykonawcę - Rafako S.A. usterek znajdujących się w przestrzeni wystawy stałej Muzeum (niewykonanie przez Rafako S.A. Planu Naprawczego) oraz zablokowania przez MKiDN środków na realizację wystawy stałej.

Muzeum poinformowało, że mimo promesy gwarantującej zabezpieczenie środków na 2024 r. dla dotacji celowej w wysokości 7.173.981 zł (pismo MKiDN DF-V.311.108.2023.MH-K z dnia 5.10.2023 r.), Muzeum nie otrzymało tej dotacji (pismo MKiDN DF-V.311.108.2023.AT z 15.01.2024 r.), a tym samym nie ma zapewnionego finansowania realizacji wystawy stałej ze strony MKiDN. Stanowi to

bardzo duży problem dla Muzeum i ma wpływ na realizację i ukończenie prac objętych Umową z Wykonawcą.

Płatności, które musiało zrealizować na rzecz Wykonawcy z tytułu zgłoszonych i odebranych prac zostały zrealizowane ze środków pochodzących z pożyczki od Założyciela Muzeum - Fundacji Lux Veritatis.

Na 12.03.2025 r. rozliczenie finansowe dla tego zadania wygląda następująco:

- 65.000.000 zł netto - kwota wynagrodzenia dla Wykonawcy wynikająca z zawartej umowy,
- 57.297.174,80 zł netto - kwota zapłacona ze środków dotacji celowej MKiDN,
- 800.000 zł netto kwota zapłacona ze środków otrzymanych od Fundacji Lux Veritatis (pożyczka),
- 204.038 netto kwota zapłacona ze środków własnych Muzeum,
- 6.698.787,20 zł netto - pozostała do zapłaty kwota wynagrodzenia dla Wykonawcy (w tym kwota wynagrodzenia płatna po dokonaniu odbioru końcowego w wysokości 6.500.000 zł netto).

(akta kontroli: tom IV str. 278-445, 583-586)

W powyższej sprawie Paweł Gołębiowski, Zastępca Dyrektora DF wyjaśnił, że *dotacje celowe na wydatki inwestycyjne dla Muzeum były co roku przyznawane na podstawie decyzji Ministra oraz rozliczane zgodnie z zarządzeniem w sprawie nadzoru i kontroli, w tym również dotacja celowa na wydatki inwestycyjne za 2023 rok. została rozliczona.*

Jednocześnie poinformował, że: *w styczniu 2024 roku ówczesny Minister Bartłomiej Sienkiewicz podjął decyzję o nieprzyznaniu na rok. 2024 dotacji celowej na wydatki inwestycyjne z przeznaczeniem realizację zadania pn. „Budowa siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II” oraz „Opracowania założeń i kompleksowej realizacji wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Toruniu”.*

Z załączonego do wyjaśnień pisma z 15.01.2024 r. znak DF-V.311.108.2023.AT wynika, że Minister Bartłomiej Sienkiewicz⁴⁸ poinformował Dyrektora Muzeum, że ograniczone środki inwestycyjne w ustawie budżetowej na 2024 rok. uniemożliwiają zabezpieczenie przez Ministra Kultury i Dziedzictwa dodatkowych środków finansowych na 2024 rok. z przeznaczeniem na cele realizacji zadań:

1. „Budowa siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II (dodatkowa kwota 12.528.084,00 zł.)
2. „Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II” (dodatkowa kwota 528.825,20 zł.)

Ponadto poinformował, że zgodnie z umową z dnia 20.06.2018 r. zawartą pomiędzy Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Fundacją Lux Veritatis o utworzeniu instytucji kultury pod nazwą Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II oraz zawartym Anekssem nr 1 z dnia 19.10.2023 r. - Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie jest zobowiązany do zabezpieczenia na

---

⁴⁸ Podpisał Wiceminister Pan Andrzej Wyrobiec.

rok. 2024 środków inwestycyjnych na realizację powyższych zadań ponieważ ich finansowanie ze strony MKiDN miało odbywać się w latach 2019-2023.

(akta kontroli: tom IV str. 580-582)

W 2024 r. w ramach nadzoru nad Muzeum, dyrektor DDK prowadził z Muzeum korespondencję dotyczącą wyjaśnienia spraw w zakresie m.in.:

- wystawy stałej oraz gromadzenia zbiorów muzealnych,
- realizacji zobowiązań Fundacji wobec Muzeum.

(akta kontroli: tom V, str. 11-21, 150-340)

Dyrektor DDK Piotr Rypson wyjaśnił, że w jego ocenie w zakresie wystawy stałej i gromadzenia eksponatów, Muzeum łamie zasady praktyki muzealnej. Muzeum powinno działać w ten sposób, że ma bazę zbiorów własnych, ale może też otrzymać środki dodatkowe na ich uzupełnienie, czy poszerzenie zakresu, tzn. na zakup nowych eksponatów. Ale powinno mieć jakąś strukturę ludzi, dyrektora, kuratora wystawy, komisję zakupów muzealnych czy choćby jakieś inne grono rzeczoznawców, którzy decydują o każdym zakupie. Rzecz jest kupowana przez muzeum, ono jest nabywcą, i jest umieszczana w inwentarzu muzealnym co oznacza, że bez zgody ministra z tego inwentarza nie można jej wycofać.

W przypadku Muzeum „Pamięć i Tożsamość” sprawa wyglądała zupełnie inaczej. Muzeum stanęło przed sytuacją, że nie miało żadnych zbiorów własnych, które mogło eksponować, a trzeba było otworzyć wystawę. A zatem zwróciło się do jednego z założycieli o przyznanie środków na zakup kolekcji i całkowite wyposażenie wystawy.

A zatem do projektantów wystawy odpowiedzialnych za urządzenie, wystrój, zakup gablot, projekt oświetlenia poszło także zlecenie na zakup obiektów muzealnych. Wykonawcy kupowali to na swój rachunek. Następnie działający pro-bono na rzecz muzeum rzeczoznawca decydował czy dana rzecz jest wartościowa dla koncepcji wystawy i on decydował o tym, ale robił to już prawdopodobnie po zakupie muzealiów. Nie wiemy nic o ewentualnych zakupach eksponatów, które nie zastały zaakceptowane do wystawy Muzeum, i tego co się z nimi potem stało. Działająca w muzeum rada programowa do spraw scenariusza wystawy miała inne zadania i tu nie decydowała o zakupach i nie badała ich autentyczności. Zakupione zbiory nadal prawdopodobnie są pod opieką Wykonawców, bo muzeum nie działa i nie ma wystawy stałej.

Muzeum nie prowadziło inwentarza muzealnego. Podobno dopiero w ubiegłym roku kupiono program do prowadzenia inwentarza zbiorów. Nie ma też żadnych weryfikacji tego co kupiono, czy to jest autentyczne, czy to zostało kupione za właściwą cenę.

Ministerstwo też nie może tego zweryfikować w trybie audytu wewnętrznego ponieważ nie mamy takich kadr w dyspozycji. Biuro audytu Ministerstwa jest bardzo ograniczone i nie ma specjalistów w tej dziedzinie.

(akta kontroli: tom IV str. 151-155)

W zakresie dotyczącym realizacji zobowiązań Fundacji wobec Muzeum, Ministerstwo w ramach nadzoru analizowało sprawę dotyczące:

- braku zrealizowania umownego zobowiązania Fundacji (§ 3 ust. 7 Umowy) do przekazania do dnia 31.12.2021 r. na własność Muzeum zbiorów muzealnych;
- kwestia związanych z opóźnieniami w realizacji wystawy stałej, jak i wniosków Wykonawcy Wystawy o zmianę terminu realizacji Umowy.

(akta kontroli: tom V, str. 152-161)

W wyniku weryfikacji sprawozdań i dokonania oceny wykonania zadań finansowanych z budżetu państwa, w tym relacji między wysokością wykorzystanej dotacji podmiotowej, a stopniem realizacji zadań przewidzianych do sfinansowania z tej dotacji, ustalono, że w ramach sprawozdawczości za I półrocze 2024 r. uruchomienie dotacji wyniosło 18,87%, zaś na 4.10.2024 r. uruchomienie stanowiło 31,47% rocznego planu. Wynikało z tego, że koszty funkcjonowania są znacznie niższe od przyznanej dotacji.

W związku z powyższym, Podsekretarz Stanu MKiDN zwrócił się do Fundacji z propozycją obniżenia wysokości dotacji podmiotowej ze strony Ministerstwa o 50%, tj. do kwoty 7.500.000 rocznie, (pismo z dnia 15.10.2024 r.) załączając stosowny aneks.

W odpowiedzi z dnia 22.01.2025 r. Prezes Fundacji wskazał, że obniżenie dotacji podmiotowej nie jest możliwe. Wskazał bowiem, że wydatki poniesione w 2024 r. zamknęły się kwotą 10.166.384,38 zł, natomiast na 2025 r. zaplanowano wydatki na poziomie 16.997.000 zł.

(akta kontroli: tom V str. 2-7)

W okresie objętym kontrolą do MKiDN wpłynęło sześć wniosków o udostępnienie informacji publicznej dotyczącej Muzeum. Wydział Informacji Publicznej Centrum Informacyjnego terminowo udzielał odpowiedzi na wnioski, udostępniając wnioskowane dokumenty lub informując wnioskodawców o konieczności osobistego przeglądania dokumentów w siedzibie Ministerstwa (załącznik nr 8 do umowy o objętości 22 tomów).

MKiDN nie otrzymywało skarg i petycji związanych z utworzeniem Muzeum.

(akta kontroli: tom II str. 472-489)

Kontrolę zarządczą w Ministerstwie sprawowały departamenty merytoryczne, które nadzorowały instytucje poprzez bieżące raportowanie i sprawozdawczość.

(akta kontroli: tom II str. 490-547)

Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II (w organizacji) w Toruniu, w latach 2018-2023 było raz zgłoszone do kontroli. Zgłaszającym był Departament Finansowy.

Departament zaproponował przeprowadzenie kontroli za okres od 1.01.2021 r. do 14.11.2022 r. w zakresie prawidłowości wydatkowania dotacji MKiDN przyznanej umową nr 13/DF-V/JK/2021 na zadanie: Budowa siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II.

(akta kontroli: tom II str. 548-554)

Dyrektor Biura Audytu Wewnętrznego i Kontroli (BAK) Marek Marczuk wyjaśnił, że w planie kontroli zatwierdzonym przez Ministra zgłoszenie to nie zostało ujęte. Do

BAK wpłynęły łącznie 22 propozycje kontroli. Zatwierdzony przez Ministra Plan Kontroli na I półrocze 2023 roku zawierał 10 pozycji.

Dyrektor wyjaśnił ponadto, że w planowaniu kontroli uwzględniane propozycje departamentów, a także sugestie KPRM. Obszar kontroli obejmuje około 100 instytucji kultury, około 20 uczelni artystycznych, około 15 instytutów badawczych, państwowych osób prawnych. Udzielamy, jako Ministerstwo około 3000 dotacji celowych, które również zobowiązani jesteśmy kontrolować. Jesteśmy również zobowiązani kontrolować fundacje mające status obowiązkowych, których jest ok. 8000. Ponadto kontrolujemy wojewódzkich konserwatorów ochrony zabytków oraz stowarzyszenia zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Plan kontroli jest każdorazowo zatwierdzany przez Ministra. To Minister decyduje o jego kształcie.

W roku przeprowadzamy około 20 kontroli, a zgłoszeń mamy około dwa, trzy razy więcej niż możliwości. Obszar działalności kontrolnej jest bardzo duży, w związku z czym jest wiele zgłoszeń propozycji do Planu kontroli, niestety nie ma możliwości kadrowych aby wszystkie zgłoszone kontrole przeprowadzić.

(akta kontroli: tom II, str. 546-547)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Niezgodnie z Umową o utworzeniu instytucji kultury Ministerstwo w 2020 roku wprowadziło do realizacji i finansowania nowe zadanie inwestycyjne, którego Umowa ta nie przewidywała, co było działaniem nielegalnym i niecelowym.

Aneksem nr 3 z 2.11.2020 r. do umowy dotyczącej dotacji celowej na zadanie budowy siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II przyznanej w 2020 roku (Nr I1/DF-V/JK/2020 z 24.03.2020 r.) rozszerzono jej przedmiot o zadanie (nr 2) pn. „Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Toruniu”.

Na zadanie to przyznano z budżetu państwa w roku 2020 dotację celową w kwocie 60.000.000 zł, a następnie w 2021 r. dodatkową kwotę 23.676.000 zł i w 2023 r. kwotę 15.150.000 zł. Łącznie zaplanowano na to zadanie środki publiczne w wysokości 98.826.000 zł, z czego wykorzystano i rozliczono wydatki w wysokości 57.297.174,80 zł, w tym w 2021 r. kwotę 19.000.000 zł (środki niewygasające roku 2020), w 2022 r. kwotę 23.676.000 zł (środki niewygasające roku 2021) i w 2023 r. kwotę 14.621.174,80 zł.

Były Minister Piotr Gliński zeznał, że w kwestii dotacji na zadanie pod nazwą *Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II w Toruniu z 2020 roku* mogę powiedzieć, że było to zrealizowanie mojego konstytucyjnego uprawnienia. Uważam, że miałem do tego podstawę prawną w postaci umowy o utworzeniu instytucji kultury z 2018 r., która przewidywała, że strony mogą ponosić dodatkowe dotacje na wydatki związane z budową wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą w zakresie umożliwiającym muzeum rozpoczęcie działalności wystawienniczej, kulturalnej, naukowej i edukacyjnej (umowa z 20.06.2018 r. par 4 pkt 2). Jest oczywiste, że obejmuje to także sfinansowanie kosztów realizacji wystawy stałej. Wskazana w umowie koncepcja

ekspozycji stałej Muzeum stanowi tylko ogólne założenia w zakresie wystawy organizacji stałej.

Nie wiem dlaczego Dyrektor Kwiatkowski podpisał najpierw aneks do umowy dotacyjnej, a w kolejnych latach podpisywał odrębne umowy. Nie pamiętam teraz okoliczności zawarcia tego aneksu. Dyrektor Kwiatkowski miał moje pełnomocnictwa do zawierania umów dotacji na poszczególne lata budżetowe.

Uważam, że formalną podstawą do udzielania tej dotacji jest umowa o utworzeniu instytucji kultury z 2018 roku. Nie pamiętam teraz czy projekt tej dotacji był w Ministerstwie konsultowany. Nie wiem teraz też dlaczego ja nie podpisałem tej umowy i dlaczego aneks został zawarty w listopadzie 2020 r., rozumiem, że wynika to z kompetencji i upoważnień dyrektora Kwiatkowskiego. Rozumiem, że z punktu widzenia założeń finansów publicznych jest utrudnione, ale szczegółów teraz nie pamiętam. W 2020 roku zaczęły się wszelkie perturbacje finansowe związane z epidemią Covid i działaliśmy w bardzo specyficznych warunkach.

(akta kontroli: tom IV str. 114-132)

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że zasady wydatków publicznych, określone w ustawie o finansach publicznych, stanowią m.in., że powinny być one dokonywane w sposób celowy i oszczędny oraz w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań (art. 44 ust. 3 pkt 1 i 3). Jednostki sektora finansów publicznych zobowiązane są do dokonywania wydatków zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych rodzajów wydatków (ust. 2 tego artykułu).

Dotacje są to podlegające szczególnym zasadom rozliczania środki przeznaczone na podstawie ustawy o finansach publicznych, odrębnych ustaw lub umów międzynarodowych, na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań publicznych (art. 126 ustawy o finansach publicznych).

Dotacje celowe są to środki przeznaczone m.in. na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji (art. 127 ust. 1 pkt 1 lit. f).

Umowa o utworzeniu Muzeum Pamięć i Tożsamość z 20.06.2018 r. nie przewidywała realizacji inwestycji o takim charakterze tj. polegającej na opracowaniu założeń i kompleksowej realizacji wystawy stałej.

Minister zobowiązał się tylko do przekazania środków w formie dotacji celowej na wydatki majątkowe niezbędne do wykonania zadania inwestycyjnego polegającego na wybudowaniu obiektu (tj. obiektu muzealnego, w myśl określenia zawartego w preambule Umowy) wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą w zakresie umożliwiającym Muzeum rozpoczęcie działalności wystawienniczej, kulturalnej, naukowej i edukacyjnej.

W świetle postanowień Umowy **to Założyciel** (tj. Fundacja Lux Veritatis), dysponował koncepcją Muzeum, koncepcją architektoniczną, koncepcją ekspozycji stałej Muzeum oraz unikalnymi zbiorami muzealnymi o charakterze rzeczowym, audio-wizualnym wraz z prawami niematerialnymi.

Żaden inny, udostępniony w kontroli, dokument nie stanowił o tym, że wskazywany przez Założyciela w Umowie zasób jest niewystarczający do rozpoczęcia funkcjonowania powoływanej instytucji kultury.

Wysokość środków jakie Minister zamierzał przeznaczyć na wskazany w Umowie cel także została określona (w par. 4 ust. 5 Umowy), a zapis o możliwości przekazywania dodatkowych środków w dowolnej wysokości (ust. 7 tego paragrafu) nie mógł, zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, stanowić podstawy do wprowadzania i ponoszenia kosztów realizacji nowych inwestycji.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że Ministerstwo formalnie wyodrębniło to nowe zdanie i jego koszty rozliczało odrębnie od kosztów inwestycji kwalifikowanej jako „Budowa siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II” - a zatem nie można uznać, że te „dodatkowe środki” dotyczą przedmiotu Umowy, a w szczególności zobowiązania organizatora.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza tym samym, że Minister jako dysponent części 24 budżetu państwa nie miał merytorycznej podstawy formalnej, stanowiącej zobowiązanie do podejmowania działań zmierzających do zwiększania planu wydatków inwestycyjnych (w rozdziale 92118 Muzea) w ustawie zmieniającej ustawę budżetową na 2020 r., a w konsekwencji także na następne lata budżetowe.

Działania takie byłyby uprawnione w sytuacji stosownej wcześniejszej zmiany Umowy o utworzeniu instytucji kultury, ponieważ zgodnie z przepisem art. 21 ust. 3 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej w umowach o współprowadzeniu instytucji kultury (wskazanych w ust. 2), strony określają wielkość środków wnoszonych przez każdą z nich, niezbędnych do prowadzenia działalności przez instytucję kultury.

Umowa nie przewidywała dla Ministra (organizatora) zobowiązania do wnoszenia dodatkowych środków na opracowanie założeń i kompleksową realizację wystawy stałej. Z jej postanowień wynika jednocześnie, że wszelkie niezbędne koncepcje tj. koncepcja Muzeum, koncepcja architektoniczna, koncepcja ekspozycji stałej Muzeum, projekt budowlany oraz unikalne zbiory muzealne o charakterze rzeczowym, audio-wizualnym wraz z prawami niematerialnymi do tych zbiorów **są w posiadaniu Założyciela tj. Fundacji Lux Veritatis**, która następnie, zgodnie z postanowieniami Umowy, przeniosła je na rzecz Muzeum.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli skutki nienależytego wykonania zobowiązania przez podmiot współprowadzący instytucję kultury nie mogą obciążać Ministra jako organizatora, a ich poniesienie (w wysokości 57.297.174,80 zł) stanowi szkodę Skarbu Państwa.

Dłużnikiem w zakresie tego zobowiązania była Fundacja Lux Veritatis, która zgodnie z przepisem art. 471 kodeksu cywilnego obowiązana jest do naprawienia szkody wynikłej z jego nienależytego wykonania.

Osobami odpowiedzialnymi za powyższe działania jest Piotr Gliński były Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz był Wojciech Kwiatkowski Dyrektor Departamentu Finansowego, który w latach 2022-2023 zaciągał zobowiązania Skarbu Państwa do przekazywania dotacji celowej na to zadanie, wynikające

z aneksu nr 3 z 2.11.2020 r. do umowy Nr I1/DF-V/JK/2020 z 24.03.2020 r., z umowy nr 117/DF-V/JK/2021 z 19.11.2021 r. oraz z umowy nr 26/DF-V/JK/2023 z 10.02.2023 r.

2. Ministerstwo nierzetelnie, niecelowo i niegospodarnie określiło zakres realizowanej inwestycji budowy siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II” poprzez przyjęcie jej finansowania w całości ze środków budżetu państwa, w sytuacji kiedy projekt budowlany tego obiektu, w przeważającej części, obejmował pomieszczenia zbędne lub wykraczające swą funkcją lub rozmiarem poza planowaną działalność muzealną.

W kontroli ustalono, że Ministerstwo nie dysponowało projektem budowlanym przyjętej do realizacji inwestycji budowy obiektu Muzeum.

Były Minister Piotr Gliński w sprawie projektu budowlanego i założeń architektonicznych budynku siedziby Muzeum zeznał - *znałem ogólną koncepcję budowy Muzeum, nie w szczegółach, ale nie wzbudzało to moich wątpliwości. Do weryfikacji szczegółów służyły departamenty.*

Nie miałem wątpliwości, aby projekt budowlany wykraczał poza stricte funkcję muzealną. To jest muzeum współczesne i pełni też wiele innych funkcji. Ja nie kwestionowałem tych funkcji. Nowoczesne muzea spełniają oprócz roli wystawienniczej także role edukacyjne, naukowe, popularyzatorskie, kulturalne i oczywiście jest, że potrzebują do tego odpowiednich przestrzeni. Nie analizowałem potrzeby posiadania przez muzeum określonych pomieszczeń, np. kaplicy czy pomieszczeń mieszkalnych. Uważam, że mogą być potrzebne. Podejmowałem decyzję, co do budowy Muzeum, ale przyznaję, że nie widziałem dokumentu jakim jest projekt budowlany. Nie jest to wymagane przez prawo na etapie decyzji o powstaniu muzeum. Często projekt budowlany powstaje później. To jest normalna praktyka i zgodna z prawem. Zajmowały się tym departamenty merytoryczne i uważam, że zostało zbadane szczegółowo co będzie budowane. Nie dopuszczam teraz informacji, że Departamenty te nie dysponowały tym projektem budowlanym. Dowiaduję się o tym teraz od inspektorów NIK.

Mogę powiedzieć, że umowę można podpisać bez tego projektu ponieważ w inwestycjach z budżetu państwa wymagany jest program inwestycji, ale też uważam, że departamenty powinny mieć wiedzę i świadomość tego, co projekt budowlany obejmuje. Bez tego dokumentu weryfikowanie kosztów jest utrudnione.

To muzeum mogło być też centrum konferencyjnym i audytoryjnym, dlatego mogą być potrzebne duże sale audytoryjne czy pokoje dla gości muzeum i prelegentów. Nowoczesne działania muzealne to także konferencje, pokazy filmowe, szkolenia, edukacja, propagowanie idei i wartości, itd., itp.

Kaplica i zakrystia są chyba czymś naturalnym w Muzeum Jana Pawła II.

Funkcja dodatkowa muzeum polegająca na organizowaniu wydarzeń kulturalnych jest dla mnie jak najbardziej do zaakceptowania i podkreślam jeszcze raz, że nam zależało na wybudowaniu muzeum, ale szczegółowy projekt sporządzony został przez Fundację. Ja o skali tych pomieszczeń pomocniczych nie wiedziałem i dowiaduję się dzisiaj, że budynek obejmował też m.in. 15 pomieszczeń mieszkalnych. Nie wiedziałem o tym. Uważam, że sala audytoryjna może być wykorzystana na działalność Muzeum. Gabarytów tej sali audytoryjnej dokładnie nie

znam, bo nie weryfikowałem planów budowlanych. Wizytowałem budowę i wydawało mi się, że sala audytoryjna nie była przeskalowana. Natomiast zaplecze konferencyjne jest kwestią uznaniową, choć na pewno jest wartością dodaną do muzeum i spotykaną w muzeach na całym świecie.

Muzeum powstało jako synergia działań prywatnych i państwowych nakierowanych na dobro publiczne polegające na odbudowie tożsamości narodowej, która była zaniedbywana przez poprzednie rządy.

Jako Minister nie weryfikowałem szczegółowych założeń architektonicznych dla budowanych czy nadzorowanych muzeów, to nie należało do moich obowiązków. Według mojej wiedzy zajmowały się tym określone departamenty, w tym departament finansowy dyrektora Kwiatkowskiego, z którym współpracowałem bardzo blisko. Podobnie jak nie nadzorowałem na przykład bezpośrednio budowy Muzeum Getta Warszawskiego, gdzie wicedyrektorem była obecna Minister H. Wróblewska.

Odpowiedzialność ponosi też dyrektor placówki, tj. Dyrektor Muzeum.

Odpowiedzialność za rozliczenie dotacji ponosił Departament Finansowy i rozliczał to Dyrektor Wojciech Kwiatkowski, w tym rozliczał inwestycje. Potwierdzał mi, że ponoszone koszty dotyczą tylko budowy muzeum i nie miałem podstaw, aby kwestionować ich kwalifikowalność. Nie wiem czy nastąpiło przeinwestowanie architektoniczne. W październiku 2023 r. otrzymałem notatkę od Dyrektora Kwiatkowskiego m.in. o tym że powierzchnia wystawy czasowej w Muzeum obejmuje 1028 m² oprócz powierzchni wystawy stałej, która obejmuje 2581 m². Wobec tego nakłady na muzeum nie wzbudzały moich wątpliwości.

Dodatkowo informuję, że w chwili podpisywania umowy nie znałem, z oczywistych względów dokładnych powierzchni przeznaczonych w Muzeum na ekspozycję i powierzchni przeznaczonych na spełnianie innych funkcji. Analiza porównawcza dotycząca stosunku powierzchni wystawienniczych do powierzchni przeznaczonych na spełnianie innych funkcji. w nowoczesnych muzeach wskazuje, że te pierwsze stanowią niekiedy 1/4 do 1/3 powierzchni danego muzeum (np. Muzeum Historii Polski: powierzchnia użytkowa 44 tys. m² i powierzchnia wystawy stałej - ok. 7,5 tys. m²; powierzchnia wystawy czasowej 1,5 tys. m². Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku powierzchnia użytkowa 33425 tys. m²; powierzchnia wystawy stałej - ok. 6930 m²; powierzchnia wystawy czasowej 2 tys. m².

W Muzeum Pamięć i Tożsamość w Toruniu proporcje te wynoszą: powierzchnia użytkowa 8279 m²; powierzchnia wystawy stałej - ok. 2581,22 m²; powierzchnia dla wystaw czasowych 1028,84 m².

Z powyższych danych (wg notatki otrzymanej przeze mnie od Dyrektora Kwiatkowskiego w momencie podpisywania aneksu nr 1 z dnia 19.10.2023 r.) wynika, że Muzeum nie odbiegało w omawianej kwestii od przeciętnej w innych, nowych, wielofunkcyjnych muzeach.

(akta kontroli: tom IV str. 114-132)

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła, że Ministerstwo nie знаło i nie weryfikowało założeń projektu budowlanego, chociaż jako Organizator miało taką możliwość

ponieważ zgodnie z postanowieniami Umowy - dokument ten został przekazany przez Fundację LV na rzecz Muzeum.

Ministerstwo nie dysponowało także wskazanym w preambule Umowy dokumentem, określonym jako *Projekt stworzenia Centrum „Polonia in Tertio Millennio”*, którego (jak podano w umowie) założenia realizował Założyciel tj. Fundacja Lux Veritatis. W Umowie wskazano, że w ramach tego projektu powstała już m.in. Kaplica Pamięci w Sanktuarium pw. NMP Gwiazdy Nowej Ewangelizacji im. św. Jana Pawła II.

W przesłanej, na etapie negocjacji zawarcia Umowy, koncepcji budowy zespołu zabudowy muzealno-audytoryjnej podano jedynie, że obiekt składa się z dwóch nieregularnych brył, które łączy jednokondygnacyjny przeszklony hol oraz otacza amfilada słupów. Wynikały z niej jednocześnie tylko ogólne dane dotyczące lokalizacji inwestycji i jej parametrów architektonicznych oraz ogólny opis parteru i dwóch kondygnacji gdzie przewidywano lokalizację muzeum.

Z uzgadnianych w Ministerstwie programów inwestycyjnych, stanowiących podstawę zawierania rocznych umów dotacji celowej, wynikały także tylko ogólne założenia architektoniczne i funkcjonalne budynku.

Najwyższa Izba Kontroli dokonała analizy założeń projektu budowlanego, który dostępny był na stronie internetowej dotyczącej zamówień publicznych organizowanych przez Założyciela.

Z projektu tego wynikało, że obiekt zaprojektowano jako dwubryłowy budynek o siedmiu kondygnacjach nadziemnych. Jego trzonem miała być przestrzeń ekspozycji muzealnej oraz sala audytoryjna na ok. 800 osób i mniejsza sala wielofunkcyjna na ok. 110 osób. Jako funkcje uzupełniające przewidywano natomiast m.in. hall wejściowy, punkt gastronomiczny (tj. kawiarnię wraz z zapleczem gastronomicznym dostosowanym dla cateringu), zaplecze administracyjne (socjalne personelu i techniczne) oraz strefę zamieszkania zbiorowego.

Z zestawienia powierzchni budynku wynikało, że na przestrzeń ekspozycyjną muzeum przeznaczono ok. 2700 metrów kwadratowych (na parterze i drugim piętrze), a suma powierzchni netto całego budynku wynosiła 11000 metrów kwadratowych. Na Muzeum przewidziano zatem tylko ok. 25% powierzchni budowanej inwestycji.

Ministerstwo nie posiadało żadnych analiz uzasadniających potrzebę i związek wszystkich zbudowanych pomieszczeń (o takiej kubaturze) z działalnością statutową Muzeum, którego budowę finansowano ze środków publicznych.

W szczególności brak było jakichkolwiek informacji wskazujących na potrzebę wybudowania dla działalności muzealnej - hallu głównego o powierzchni ok. 630 m², sali audytoryjnej o powierzchni ponad 1100 m² dla ponad 800 osób i drugiej sali wielofunkcyjnej o powierzchni ok. 130 m² dla ok. 110 osób.

W żadnym z przedstawionych w kontroli dokumentów nie wskazywano na potrzebę wybudowania dla Muzeum takich pomieszczeń jak: 15 apartamentów mieszkalnych (o powierzchni ok. 50 m² każdy), kawiarni o powierzchni ok.

280 m², trzech sal prób o powierzchni łącznej ok. 130 m² oraz jadalni zbiorowej i kaplicy o powierzchni ok. 80 m² każda.

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 21.11.1996 r. o muzeach (Dz.U. z 2022 r. poz. 385 ze zm.) muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiąganie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

Zadania możliwe do realizowania przez muzeum określono w art. 2 ww. ustawy, a w art. 5a zawarto przepis, że muzeum może być łączone z innymi instytucjami kultury działającymi na podstawie przepisów o organizowaniu działalności kulturalnej, jeżeli połączenie nie spowoduje uszczerbku w wykonywaniu dotychczasowych zadań.

Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej w art. 2 stanowi, że formami organizacyjnymi działalności kulturalnej są w szczególności: teatry, opery, operetki, filharmonie, orkiestry, instytucje filmowe, kina, muzea, biblioteki, domy kultury, ogniska artystyczne, galerie sztuki oraz ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury.

Naczelna zasada wydatków publicznych określona została w art. 44 ust. 3 ustawy o finansach publicznych i stanowi, że powinny być one dokonywane:

- 1) w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad:
  - a) uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów,
  - b) optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów.

Zgodnie z art. 47 ustawy podmiot wnioskujący o przyznanie środków publicznych na realizację wyodrębnionego zadania powinien przedstawić ofertę wykonania zadania zgodnie z zasadami uczciwej konkurencji, gwarantującą wykonanie zadania w sposób efektywny, oszczędny i terminowy.

Fundacja Lux Veritatis zwracając się z ofertą dla współprowadzenia instytucji kultury powinna rzetelnie informować o jej zakresie, a dysponent środków publicznych miał za zadanie rzetelnie ją zweryfikować i określić w zadaniu publicznym.

Projekt budowlany, którym dysponowała Fundacja LV powinien zatem zostać przez Ministra zweryfikowany i ograniczony w swym zakresie, pod kątem wymogów wskazanej zasady dokonywania wydatków publicznych.

W myśl przepisu art. 21 ust. 3 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej - umowa o wspólnym utworzeniu instytucji kultury powinna określać wielkość środków wnoszonych przez każdą ze stron, niezbędnych do prowadzenia działalności przez instytucję kultury.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że wszystkie koszty realizacji inwestycji wykraczające poza cel działalności tworzonej instytucji kultury nie powinny zostać uwzględnione do finansowania ze środków publicznych. Ich poniesienie w tym zakresie jest działaniem niegospodarnym, służącym wyłącznie interesom

Założyciela tj. Fundacji Lux Veritatis, która realizowała własny Projekt stworzenia Centrum „Polonia in Tertio Millennio”. Koszty te powinny zatem obciążać stronę umowy będącą faktycznym beneficjentem tych rozwiązań.

Odpowiedzialność za podpisanie i nadzór nad realizacją umowy o utworzeniu Muzeum ponosi były Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Piotr Gliński.

3. Ministerstwo rażąco nierzetelnie sprawowało nadzór nad realizacją Umowy, poprzez:

- brak, w okresie od 31.12.2022 r. do 31.05.2023 r., aktualnych umów dotyczących użytkowania i użyczenia nieruchomości objętych Umową, w tym w szczególności nieruchomości, na których realizowano inwestycję budowy siedziby Muzeum;
- zaakceptowanie w programach inwestycji z 2.03.2023 r. danych dotyczących aktów notarialnych potwierdzających umowy użytkowania i użyczenia nieruchomości, które obowiązywały do 31.12.2022 roku;
- zaakceptowanie w maju 2023 r. przesłanego przez Muzeum aktu notarialnego nr 4131/2022 z 29.12.2022 r. wskazującego na użytkowanie m.in. części działki nr 124/8 w obrębie 22 w Toruniu, która w 2020 roku uległa podziałowi i formalnie w ewidencji gruntów już nie występowała. Podział tej działki dokonany został 7.01.2020 r., a wpis tej czynności w księdze wieczystej nastąpił 28.09.2020 r., o czym Ministerstwo do dnia zakończenia kontroli formalnie nie wiedziało;
- dopuszczenie do zrealizowania inwestycji w zakresie wykraczającym poza granice nieruchomości wskazanych w Umowie i ponad jej rozmiar określony na mapie ewidencyjnej;
- dopuszczenie do wprowadzonych bez uzgodnienia zmian architektonicznych polegających na wybudowaniu łącznika siedziby muzeum z budynkiem posadowionym na sąsiedniej nieruchomości nr 120/10.

Dyrektor Departamentu Finansowego Marcin Krawczyk na pytanie o to, czy nastąpiła zmiana zakresu inwestycji budowlanej budowy siedziby Muzeum ponad rozmiar podawany w akcie notarialnym Repertorium A nr 3294/2018 z 11.10.2018 r. (KN [...]⁴⁹) i w opracowaniu dotyczącym rocznej opłaty za prawo użytkowania wykazywane w umowie utworzenia Muzeum (zawierającym szkic lokalizacji siedziby na działkach ewidencyjnych) wyjaśnił, że *Departament Finansowy nie przeprowadzał tak szczegółowej analizy w tym zakresie, a zgodnie z § 2 pkt 3 regulaminu serwisu Geoportal „Informacje prezentowane w Serwisie, inne niż materiały państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, mają charakter wyłącznie poglądowy i w żadnym razie nie mogą być traktowane jako dokument o charakterze oficjalnym. Nie mogą też być podstawą jakichkolwiek czynności administracyjnych czy urzędowych.*

---

⁴⁹ Jak w przypisie 17.

Dodatkowo w opisanych wyżej kwestiach Dyrektor DF wyjaśniał, że:

- *Departament zabezpieczył wymóg dysponowania nieruchomościami na cele budowlane poprzez odpowiednie zapisy umowy dotacji. Dyrektor Muzeum podpisując umowy dotacyjne poświadczają, że takie prawo dysponowania instytucja posiada.*
- *Departament Finansowy nie akceptował aktu notarialnego Repertorium nr 4131/2022 z 29.12.2022 r. Dokument ten został przekazany do Ministerstwa pismem Muzeum z dnia 31.05.2023 r. jako załącznik do wniosku o uruchomienie środków z gwarancji i nie był przedmiotem analizy.*
- *Dyrektor Muzeum podpisując umowy dotacyjne poświadczają, że ma prawo dysponowania nieruchomościami na cele budowlane. Zagadnienie konsekwencji zmiany numeru działki w wyniku jej podziału w kontekście dysponowania tą działką do celów budowlanych wymagałoby dłuższej analizy przepisów właściwych w tym zakresie.*
- *Departament Finansowy nie analizował projektu budowlanego. W opinii Departamentu Finansowego, pytanie w części dotyczącej przyczyny wybudowania łącznika powinno być skierowane do Muzeum.*
- *Zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, instytucja kultury gospodaruje samodzielnie przydzieloną i nabytą częścią mienia oraz prowadzi samodzielną gospodarkę w ramach posiadanych środków, kierując się zasadami efektywności ich wykorzystania. Ponadto, za przygotowanie, realizację i monitorowanie prowadzonej inwestycji odpowiada Muzeum (jako Inwestor) przy ewentualnym wsparciu osób i podmiotów zewnętrznych, zatrudnianych bezpośrednio w związku z jego realizacją.*

(akta kontroli: tom IV str. 468-475)

Ustalenia NIK o posadowieniu budynku siedziby Muzeum potwierdził Wydział Geodezji i Kartografii Urzędu Miasta Torunia, który potwierdził, że obejmuje on także inne działki niż wskazywano w Umowie.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Ministerstwo nie analizowało zarówno danych zawartych w aktach notarialnych dotyczących umów na podstawie, których Muzeum władało nieruchomościami, na których budowana była siedziba, jak też nie weryfikowało samego zakresu i rozmiaru tej budowy.

Było to działanie rażąco nierzetelne.

Zaniechanie to może skutkować tym, że przekazana na budowę siedziby muzeum dotacja celowa została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem tj. na nieznane Ministerstwu zmiany architektoniczne wprowadzane przez inwestora (np. budowę łącznika) lub została pobrana w nadmiernej wysokości - na sfinansowanie budowy budynku o rozmiarach znacznie większych od zakładanych przez Ministerstwo i wykraczającego poza planowane w umowie powierzchnie działek.

Takie działania inwestora, w ocenie Najwyższej Izby Kontroli, stanowiłyby oczywiste przesłanki dla zastosowania sankcji określonych w ustawie o finansach publicznych, które stanowią, że dotacje wykorzystane niecelowo lub

nadmiernie pobrane podlegają zwrotowi wraz z należnymi odsetkami. Okoliczności te powinny zostać szczególnie uwzględnione przez Ministerstwo w trakcie realizacji wniosku pokontrolnego NIK.

4. Biuro Audytu Wewnętrznego i Kontroli Ministerstwa nie przeprowadziło w Muzeum żadnej kontroli wewnętrznej dotyczącej prawidłowości wydatkowania dotacji, pomimo, że otrzymało uzasadnione zgłoszenie do kontroli od Departamentu Finansowego. Zgłoszenie to uzasadniano koniecznością przeprowadzenia kontroli na miejscu w zakresie terminowości wykorzystania wydatków inwestycyjnych, legalności wydatkowania środków pod względem zgodności poniesionych kosztów z kosztami realizacji inwestycji określonymi w rozporządzeniu RM w sprawie szczegółowego sposobu i trybu finansowania inwestycji z budżetu państwa, prawidłowości wykorzystania wydatków inwestycyjnych pod względem zgodności zakresu rzeczowego z decyzją Ministra o przyznaniu środków oraz prawidłowości wykorzystania wydatków inwestycyjnych pod względem wysokości wydatkowania środków w stosunku do przyznanych środków.

Dyrektor Biura Audytu Wewnętrznego i Kontroli wyjaśnił, że w Planie kontroli zatwierdzonym przez Ministra zgłoszenie to nie zostało ujęte. Do BAK wpłynęło łącznie 22 propozycje kontroli. Zatwierdzony przez Ministra Plan Kontroli na I półrocze 2023 roku zawierał 10 pozycji

(akta kontroli: tom II, str. 546-547)

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że wskazywane zbyt duże obciążenie kontrolami w innych jednostkach - nie powinno być jedynym uzasadnieniem braku podjęcia kontroli w Muzeum.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia nadzór Ministra nad realizacją Umowy o utworzeniu instytucji kultury pod nazwą Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II (w organizacji) zawartej 20.06.2018 r.

W toku realizacji umowy doszło do rozszerzenia jej zakresu o nowe zadanie polegające na „Opracowaniu założeń i kompleksowej realizacji wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II w Toruniu”. Na ten cel w latach 2020-2023 zaplanowano ze środków publicznych łącznie kwotę 98.826.000 zł, z czego wydatkowano 57.297.174,80 zł.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Umowa ta nie przewidywała dla Ministra zobowiązania w takim zakresie, gdyż realizacja wystawy stałej została określona jako zadanie Założyciela. A zatem - podjęte w październiku 2020 r. i w latach następnych działania polegające na wprowadzaniu kosztów tego zadania do wydatków budżetu państwa na dotacje celowe w części 24 - były w tym zakresie nielegalne i niecelowe. Stanowiły tym samym szkodę Skarbu Państwa.

Złamano jednocześnie zasady dotyczące wydatków publicznych, określone w ustawie o finansach publicznych i polegające na tym, że wydatki te winny być dokonywane w sposób celowy, oszczędny i w wysokości oraz terminach

wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań, ponieważ zobowiązanie takie dla Ministra w ogóle nie istniało.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli działanie takie stanowiło przekroczenie uprawnień i niedopełnienie obowiązków przez funkcjonariusza publicznego oraz karalne nadużycie zaufania w zakresie zajmowania się sprawami majątkowymi Skarbu Państwa i spowodowanie wyrządzenia szkody majątkowej w wielkich rozmiarach.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zakres realizowanej inwestycji przewidziany do sfinansowania środkami publicznymi został określony rażąco nierzetelnie ponieważ wybudowany obiekt przeznaczony na siedzibę Muzeum obejmował w znacznej większości pomieszczenia i powierzchnie, których związku z działalnością muzealną nie wykazywano.

Umowa w swych założeniach wskazywała, że inwestycja jest częścią projektu realizowanego przez Założyciela tj. przez Fundację Lux Veritatis.

W preambule Umowy podano, że Założyciel w ramach swojej działalności statutowej realizuje projekt stworzenia Centrum „Polonia in Tertio Millennio”, w ramach którego do tej pory powstała, m.in. Kaplica Pamięci w Sanktuarium pw. NMP Gwiazdy Nowej Ewangelizacji im. św. Jana Pawła II, a zatem sfinansowany ze środków publicznych budynek był od początku częścią planu Założyciela Muzeum tj. Fundacji Lux Veritatis.

Ministerstwo nie dysponowało ani ww. projektem Centrum „Polonia in Tertio Millennio”, ani samym projektem budowlanym tej inwestycji.

W konsekwencji sfinansowano obiekt o powierzchni ok. 11 tys. m², którego tylko część powierzchni, stanowiąca ok. 25% (tj. ok. 2,7 tys. m²) miała być przeznaczona na przestrzeń ekspozycyjną Muzeum. Pozostała część obejmowała natomiast m.in. dwie sale widowiskowe, w tym jedną na ponad 800 miejsc, a drugą na ok. 110 miejsc, trzy sale prób oraz inne pomieszczenia spełniające funkcje uzupełniające, w których przewidywano m.in. hall wejściowy, pomieszczenia foyer, punkt gastronomiczny, zaplecze administracyjne (socjalne i techniczne), a także kaplicę wraz z zakrystią.

Rażącym przekroczeniem związku inwestycji z działalnością muzealną jest w ocenie Najwyższej Izby Kontroli uwzględnienie w kosztach budowy tzw. strefy zamieszkania zbiorowego, która na trzech kondygnacjach obejmowała łącznie 15 apartamentów mieszkalnych, które składały się z garderoby, hallu, łazienki, pokoju i sypialni oraz balkonu o powierzchni ok. 50 m² każdy. Łączna powierzchnia zajmowana przez te apartamenty stanowiła ok. 750 m², a zatem obejmowała ok. 7% powierzchni całej inwestycji oraz ok. 28% w proporcji do zakładanej przestrzeni ekspozycyjnej Muzeum.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli wybudowany w wyniku inwestycji budynek mógł posiadać funkcje wielu różnych innych form organizacyjnych instytucji kultury, np. teatru, filharmonii, kina, biblioteki lub galerii sztuki itp., a także funkcję wykraczającą poza ten zakres - w postaci możliwej działalności hotelarskiej (15 apartamentów).

Takich form zawarta Umowa o utworzeniu Muzeum nie zakładała, a statut Muzeum ich nie przewidywał. Przyznana w tym zakresie dotacja

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zrealizowanie inwestycji budowy muzeum w takim rozmiarze było rażąco niegospodarne i stanowiło rażące złamanie zasady finansów publicznych, określonej w art. 44 ust. 3 ustawy o finansach publicznych, o dokonywaniu wydatków publicznych w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli działanie takie stanowiło przekroczenie uprawnień i niedopełnienie obowiązków przez funkcjonariusza publicznego oraz karalne nadużycie zaufania w zakresie zajmowania się sprawami majątkowymi Skarbu Państwa, co spowodowało szkodę majątkową w wielkich rozmiarach.

Weryfikacja poniesionych wydatków oraz rozliczenie finansowe inwestycji następowało w myśl zasad określonych w obowiązującym wówczas zarządzeniu w sprawie nadzoru i kontroli.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli przedmiotowy nadzór w świetle wskazanych nieprawidłowości nie był w pełni skuteczny, ponieważ nie wskazywał na żadne przypadki uznania ponoszonych wydatków za niekwalifikowalne, co nie było działaniem rzetelnym w sytuacji finansowania inwestycji w rozmiarze przekraczającym potrzeby tworzonego muzeum, a w szczególności budowy 15 apartamentów mieszkalnych oraz wydatków na zadanie, którego umowa o utworzeniu instytucji kultury nie przewidywała.

Ocenę tę uzasadniają także wysokie kwoty niewykorzystanych w kolejnych latach dotacji celowych na wydatki majątkowe, a w szczególności niewykorzystanie blisko 70% dotacji na organizację wystawy stałej przyznanych w 2020 roku.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski	1. Podjęcie skutecznych działań w celu unieważnienia zapisu Umowy, stanowiącego o braku obowiązku Założyciela (Fundacji Lux Veritatis) do zwrotu poniesionych przez Ministerstwo nakładów na budowę siedziby Muzeum, określonego w § 7 ust. 2 pkt 4, jako rażąco niezgodnego z art. 22 w zw. z art. 26 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. 2. Podjęcie działań zmierzających do zwrotu przez Fundację Lux Veritatis nakładów poniesionych przez Ministra w latach 2020-2023 na zadanie określone jako „Opracowanie założeń i kompleksowa realizacja wystawy stałej do Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II” w kwocie 57.297.174,80 zł, którego koszty zgodnie z Umową o utworzeniu Muzeum Pamięć i Tożsamość z 20.06.2018 r. stanowiły zobowiązanie Założyciela.

3. Podjęcie kontroli wykorzystania przez Muzeum przyznanej dotacji celowej na sfinansowanie zadania budowy siedziby stałej Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. św. Jana Pawła II pod kątem kwalifikowalności kosztów tego zadania, a w szczególności formalno-prawnej zgodności lokalizacji i rzeczywistego rozmiaru tej inwestycji z Umową.

4. Podjęcie działań zmierzających do ustalenia kosztów budowy pomieszczeń zbędnych dla prowadzenia działalności muzealnej przez Muzeum, w myśl art. 21 ust. 3 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz wystąpienie o zwrot tych nakładów do Fundacji Lux Veritatis jako Założyciela będącego inicjatorem i faktycznym beneficjentem zrealizowanych rozwiązań.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej/w postaci papierowej.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje *prawo zgłoszenia* na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 29 maja 2025 r.

Prezes
Najwyższa Izba Kontroli
Marian Banaś

/podpisano elektronicznie/